WU-ZƆMƆ-LA
MATIU
SI ŊMUŊSA

Yesu doho niaa
Luuk 3.23-28
1 Yesu doho niaa nɛ ŋla. U naabalimaba nɛ fa
ŋaa Abiraham ari Devit.
2 Abiraham nɛ fa lul Aizik. Aizik ma sii lul
Jekɔb. Jekɔb ma sii lul Juda ari u naaŋbiiriŋ.
3 Juda ma sii lul Pɛrɛs ari Zɛra. (Ba naaŋ yiriŋ
nɛ fa Tama.) Pɛrɛs ma bira sii lul Hɛzurɔŋ.
Hɛzurɔŋ ma sii lul Ram.
4 Ram ma sii lul Amiinadab. Amiinadab ma
sii lul Naasuŋ. Naasuŋ ma sii lul Salimɔŋ.
5 Salimɔŋ ma sii lul Buas. (Buas naaŋ yiriŋ nɛ
fa Rehab.) Buas ma sii lul Obɛd. (Obɛd ma naaŋ
yiriŋ nɛ fa Rut.) Obɛd ma sii lul Jɛsi.
6 Jɛsi ma bira sii lul kuoro Devit. Devit ma fa
lul Solomɔŋ (Solomɔŋ ma naaŋ fa ŋaa Uraya
haala nɛ. Uraya suu aŋ ka Devit joŋo jaa.)
7 Solomɔŋ ma sii lul Rihabam, Rihabam ma sii
lul Abaaja, Abaaja ma sii lul Asa.
8 Asa ma sii lul Jihosafat, Jihosafat ma sii lul
Jɔram, Jɔram ma sii lul Uzaya.
9 Uzaya ma sii lul Jotam, Jotam ma sii lul
Ehas, Ehas ma sii lul Hizikaya.
10 Hizikaya ma sii lul Manaasi, Manaasi ma sii
lul Emɔŋ, Emɔŋ ma sii lul Jusaya.
11 Jusaya ma sii lul Jekonaya ari u naaŋbiiriŋ.
Bua-la lɛ nɛ ba kɛŋ Iziral tiŋŋaa mu Babilɔŋ.

12 Ba fa si kɛŋ Iziral tiŋŋaa kaa mu Babilɔŋ
ŋii, u ŋii hariŋ lɛ nɛ Jekonaya lul Sialitɛl, Sialitɛl
ma sii lul Zerubabil.
13 Zerubabil ma sii lul Abayat, Abayat ma sii
lul Ɛlayakim, Ɛlayakim ma sii lul Azɔ.
14 Azɔ ma sii lul Zadɔk, Zadɔk ma sii lul Akim,
Akim ma sii lul Ɛlayat.
15 Ɛlayat ma sii lul Eliyeza, Eliyeza ma sii lul
Mataŋ, Mataŋ ma bira sii lul Jekɔb.
16 Jekɔb ma sii lul Josɛf, Josɛf nɛ saa jaa
Mɛɛri. U nɛ lul Yesu, nii-la ba sií yirɛ Kirisito.
17 A suomi Abiraham si hɛ u miisiŋ lɛ a kaa
kukɔ Devit si hɛ u miisiŋ lɛ, ba di u nihiliɛrɛba
kala fa ŋaa fii ari banɛsɛ nɛ. Devit si hɛ u
miisiŋ lɛ a kaa kukɔ bua-la lɛ ba fa si kɛsɛ Iziral
tiŋŋaa kaa mu Babilɔŋ, Devit nihiliɛrɛba kala
ma fa ŋaa fii ari banɛsɛ nɛ, a bira chiŋ bua-la lɛ
ba si kɛsɛ Iziral tiŋŋaa kaa mu Babilɔŋ a kaa
kukɔ bua-la lɛ ba si lul Kirisito, nialiŋ ba si kɛsɛ
kaa mu Babilɔŋ nihiliɛrɛba ma fa ŋaa fii ari
banɛsɛ nɛ.

Yesu lulluŋ bua lɛ
Luuk 2.1-7

18 Ŋla nɛ ba ŋaa a lul Yesu Kirisito. Josɛf nɛ fa
sugɛ u naaŋ Mɛɛri duu jaa. Ka di ba-na jaa
dɔŋɔ, Mɛɛri na duu kɛŋ luoruŋ nɛ. Wia
Diŋ-zɔŋ-la nɛ hɛ pu.
19 Josɛf fa ŋaa ni-pula nɛ. U fa bi chɛ duu
hiisɛ Mɛɛri niaa tuɔŋ. Ŋii nɛ u kɛŋ u tuɔŋ lɛ
duu viau.
20 U fa síi biinɛ ŋii, Wia tiŋdaara dɔŋɔ kɔ u
teeŋ ari duosoo tuɔŋ a bula pu a bul, “Josɛf,
Devit doho nuu, sí leŋe di fawulluŋ kɛniŋ ŋ síi

chɛ di ŋ jaa Mɛɛri, bɛɛ wiaa luoru-la u si kɛnɛ
ŋaa Wia Diŋ-zɔŋ-la nɛ hɛ pu.
21 U jaŋ lul baal, ŋ jaŋ hɛ u yiriŋ Yesu, bɛɛ
wiaa u nɛ jaŋ laa u niaa haachɛba ta."
22 Wiiŋ deeŋ kala ŋaa di wialiŋ la Tiina Wia
fa si bula ku ŋaa wutitii. U fa to u nialiŋ síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ a bul ŋii.
23 Wialiŋ u fa si bula nɛ ŋla:

"Ha-tolo kubala ha si bi baal jiŋ jaŋ kɛŋ luoruŋ
a lul bie.
Ba jaŋ hɛ u yiriŋ Imanuɛl."
(U yiri-la bubuɔŋ nɛ Wia hɛ la teeŋ.)

24 Josɛf si sii doŋ lɛ, u ŋaa ŋii Wia tiŋdaari-la si
bula pu a jaa Mɛɛri.
25 U si jaau ŋii, ba duu bi dɔŋɔ jiŋ, ka u lul u
ha-toli-bie. Ŋii nɛ Josɛf hɛ u yiriŋ Yesu.

2

Wu-jinnaa mu na Yesu

1-2 Ba lul Yesu Bɛtilɛhɛm lɛ nɛ. Ta-bie-la fa hɛ
Judiya tiŋteeŋ lɛ nɛ. Bua deeŋ lɛ baal kubala
baa yirɛ Hɛrɔd nɛ fa ŋaa tiŋtee-la kuoro. Ba si
lul Yesu, wu-jinnaa lii taŋ-bubuɔŋ a kɔ
Jerusalɛm a piɛsɛ, "Ju̱u tiŋŋaa kuoru-la ba si
lula hɛ nii nɛ? La na u chɛŋwuluŋ taŋ-bubuɔŋ
nɛ a kɔ di la chuɔlu."
3 Kuoro Hɛrɔd fa si nii wiiŋ deeŋ, fawulluŋ
kɛŋ ba di Jerusalɛm niaa kala kiŋkɛŋ kiŋkɛŋ.
4 Ŋii nɛ u yirɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ ari Wia teniŋ kerichiba-la ba ku hilimi.
U piɛsɛba a bul, "Nii nɛ ba jaŋ lul Kirisito, nii-la
Wia si liisa?"

5 Ŋii nɛ ba bula pu a bul, “Ba jaŋ lulu
Bɛtilɛhɛm, Judiya tiŋteeŋ lɛ. Ŋla nɛ nialiŋ síi
bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ŋmuŋsɛ:
6 Wia si,

‘Bɛtilɛhɛm ŋaa ta-bie nɛ Judiya tiŋteeŋ lɛ.
Ama Judiya tiŋteeŋ kala lɛ, Bɛtilɛhɛm niaa
nɛ ŋaa ni-balaa,
bɛɛ wiaa ba tuɔŋ nɛ Iziral kuoro jaŋ lii,
nii-la si jaŋ beŋ mi niaa, Iziral tiŋŋaa.’ ”

7 Ŋii nɛ Hɛrɔd luɔra yirɛ wu-jinna-la si lii
taŋ-bubuɔŋ a kaa mu faa a piɛsɛba di ba dagu
bua-la titia lɛ chɛŋwul-la si lia. Ba daga pu.
8 Ŋii nɛ Hɛrɔd taba di ba mu Bɛtilɛhɛm, aŋ
bula piba a bul, “Má mu chɛ bile ari siifiɛsiŋ.
‘Di ma nɛ nau, má leŋ di mi ma jiŋ ŋii niiŋ lɛ, a
ma mu chuɔlu.”
9 Ba si nii ŋii, ba lii joŋ woŋbiiŋ aa mu.
Chɛŋwul-la ba fa si na taŋ-bubuɔŋ bira laa ba
sipaaŋ.
10 Ba bira si na chɛŋwul-la, ba tuɔŋ kala tɔrɛ,
ba jujuɔsɛ.
11 Ba si mu yi lee-la bii-mulo-la si hɛ,
chɛŋwul-la chiŋ dia-la nyuŋ. Ba mu juu dia-la a
na bii-mulo-la ari Mɛɛri, u naaŋ. Ba tuu kpirimi
u sipaaŋ a chuɔlu. Ŋii nɛ ba puri ba chugusuŋ a
liisɛ kiaa pu: Sɛlimɛ, tii-keli-zɔŋ baa yirɛ
firaŋkiŋsɛŋs ari tii-keli-zɔŋ dɔŋɔ baa yirɛ mɛɛ.
12 Ŋii nɛ titaŋiŋ Wia bula piba duosoo tuɔŋ
ari ba sí miira mu Hɛrɔd teeŋ. Ŋii nɛ ba sii a to
woŋbii-wogo a miira mu ba jaŋ.

Josɛf ari Mɛɛri fá mu Ijipiti tiŋteeŋ

13-14 Ba si miira joŋ ba woŋbiiŋ a viiri, Josɛf
piŋ doŋ a duosi a na Wia tiŋdaara di u kɔ u
teeŋ a bula pu, “Sii a joŋ bii-mulo-la ari u naaŋ
a fá mu Ijipiti tiŋteeŋ a hɛ dimɛ see di mi bira
bula piŋ di ŋ lii dimɛ, bɛɛ wiaa Hɛrɔd chɛ di u
kpu bii-mulo-la nɛ.” Ŋii nɛ u sii a joŋ
bii-mulo-la ari u naaŋ a mu Ijipiti tiŋteeŋ
titaŋiŋ. U hɛ dimɛ nɛ deeŋ deeŋ Hɛrɔd ku suu.
15 Wiiŋ deeŋ ŋaa di wii-la Wia fa si to nialiŋ
síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ku ŋaa
wutitii. U fa bula ari u jaŋ yirɛ u bie duu lii
Ijipiti tiŋteeŋ kɔ.

Ba kpu haŋbolibiisi-la Bɛtilɛhɛm lɛ

16 Hɛrɔd si na ari wu-jinna-la nyisu nɛ, u faasa
na baaniŋ. Wu-jinna-la fa si dagu bua-la lɛ ba si
lul Yesu, u jiŋ ŋii. Ŋii nɛ u ta u laali-yuoroo di
ba mu Bɛtilɛhɛm ta-biisi-la kala si gollu chu a
kpu haŋbolibiisi-la kala si ha bi jisiŋ balia kiele.
17 A tiŋ ŋla wiaa wii-la Jɛrimaya fa si bula ku
ŋaa wutitii nɛ. U fa ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ nɛ.
18 Wialiŋ u fa si bula nɛ ŋla: U si,
“Niaa níi yel Rama lɛ,
niaa faasa yel nɛ.
Haal kubala ba síi yirɛ Rechil yel u
haŋbiisiŋ wiaa nɛ.
U yele, u bi tɔrɔ,
bɛɛ wiaa ba kala suba nɛ.”

Josɛf ari Mɛɛri mu Nazarɛt

19-21 Ŋii nɛ Hɛrɔd ku suu. U si suba ŋii, Josɛf
bira duoso a na Wia tiŋdaara di u kɔ u teeŋ a
bula pu, “Sii a kɛŋ bii-mulo-la ari u naaŋ a

miira mu Iziral tiŋteeŋ. Nialaa fa síi chɛ di ba
kpu bii-mulo-la, ba suba nɛ.” Ŋii nɛ u kɛŋ bile
ari u naaŋ a kaa mu Iziral tiŋteeŋ a hɛ dimɛ.
22 Ama Josɛf si nia ari Hɛrɔd suba, ka u bie
Akiliyas dii kuoruŋ Judiya tiŋteeŋ lɛ, fawulluŋ
fa kɛnu ari u si jaŋ hɔŋ dimɛ. Ŋii nɛ Wia bira
bula pu duosoo tuɔŋ duu mu hɔŋ Galilii tiŋteeŋ
lɛ.
23 U si mu Galilii tiŋteeŋ, u mu hɔŋ taŋ
kubala lɛ baa yirɛ Nazarɛt. U ŋaa ŋii di wialiŋ
nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ
ŋaa wutitii nɛ. Ba fa bula a bul,
“Ba jaŋ kɛnu yirɛ Nazarɛt tiina.”

3

Jɔɔŋ Wia lii-foori-la bul Wia wiaa
Maak 1.1-8; Luuk 3.1-18; Jɔɔŋ 1.19-28

1 Bua-la lɛ Jɔɔŋ Wia lii-foori-la sii kɔ Judiya
tiŋteeŋ a juu giri-bine tuɔŋ a suomo bubul Wia
wiaa pipi niaa.
2 U bula piba a bul, “Má birima lii ma
haachɛba lɛ, bɛɛ wiaa Wia kuorii-la kpaga nɛ!”
3 Nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ
lɛ dɔŋɔ ma fa bul Jɔɔŋ wiaa nɛ. U yiriŋ nɛ fa
Azaaya. U fa si,
“Nuu nɛ chiŋ giri-bine tuɔŋ aa heele bul,
‘Má kɔ a wasɛ woŋbiiŋ bil di la Tiina kɔ a
tuto.
Má ŋaa ŋii duu nɛ kɔ, u di-vɛniŋ jaŋ piŋ
woruŋ.’ ”
4 Jɔɔŋ gɛnniŋ fa ŋaa buŋtaŋŋa punaa nɛ ba kaa
sua, a kɛŋ teŋbiiŋ vɔɔ u tiŋa, u kudiilee ma nɛ
fa nyaŋgirikɛba ari tuuŋ.

5 Niaa lii Jerusalɛm ari Judiya tiŋteeŋ kala ari
tasi-la kala si golli Jɔɔdaŋ fuo-la a kɔ u teeŋ.
6 Ba dagɛ ba haachɛba aŋ tuu Jɔɔdaŋ fuo-la, u
foba Wii-chuɔlɛ liiŋ.

7 Jɔɔŋ na Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa di
ba yuga a kukɔ u teeŋ duu foba Wii-chuɔlɛ liiŋ.
U si naba, u bula piba a bul, “Ma niaa deeŋba
wu-ŋaalaa nagɛ diŋŋaa nɛ. Ma biina ma jaŋ
wuo fá lɛl chɛɛ-la Wia si jaŋ dii nuu-kala
sariyaa?
8 Máa ŋaa wialiŋ si jaŋ dagɛ ari ma birima lii
ma haachɛba lɛ nɛ
9 aŋ sí biina a bul Abiraham si ŋaa ma
naabalima ŋii, Wia bi jaŋ dɔgisɛma. Mi jaŋ bula
pima ari Wia paala jaŋ wuo ŋaa di tabiaa
deeŋba ma si na birimɛ Abiraham doho niaa.
10 Na ba kɛŋ saaŋ jee nɛ a ŋaa siri di ba keri
tiisiŋ lo. Tia-la kala si bi nɛŋ-zɔŋŋɔɔ ka nɛŋ, ba
jaŋ kere lo a hɛ nyiniŋ.

11 Mi-na foma Wii-chuɔlɛ liiŋ a dagɛ ari ma
birima lii ma haachɛba lɛ nɛ, ama nii-la si jaŋ
to mi hariŋ kɔ, u nɛ jaŋ joŋ Wia Diŋ-zɔŋ-la a hɛ
ma dɔŋsuŋ lɛ aŋ joŋ nyiniŋ hɛ dɔŋsuŋ ma lɛ. U
nɛ yuga kiimi. U paala bi maga di mi kori u
nɛŋtɛŋŋɛɛ maa.
12 U jaŋ kori mii-chaari-gbaŋa duu ŋmoo u
miaa kala dɛrɛ, u jaŋ kɛŋ gbaŋa-la a kaa chaarɛ
a liisɛ mii-biiŋ a hɛ u vire lɛ aŋ joŋ jɔruŋ a hɛ
nyiniŋ lɛ. Nyiŋ-la bi jaŋ disɛ.”

Jɔɔŋ fo Yesu Wii-chuɔlɛ liiŋ
Maak 1.9-11; Luuk 3.21-22

13 Bua-la lɛ Jɔɔŋ fa síi bul Wia wiaa aŋ fufo
niaa Wii-chuɔlɛ liiŋ ŋii, Yesu sii lii Galilii
tiŋteeŋ a kɔ Jɔɔŋ teeŋ duu fou Wii-chuɔlɛ liiŋ
Jɔɔdaŋ fuo-la lɛ.
14 Ama Jɔɔŋ si nii ŋii, u wiwalimɛ di Yesu kɛŋ
u tuɔbiinaa birimɛ. Ŋii nɛ Jɔɔŋ bula pu a bul,
"Ŋ nɛ maga di ŋ fomi Wii-chuɔlɛ liiŋ, aŋ ka ŋ
kɔ di mi nɛ foŋ Wii-chuɔlɛ liiŋ ŋii."
15 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Ŋaa ŋii mi si
bula piŋ. Ŋla nɛ la jaŋ wuo to a ŋaa wii-la kala
Wia síi cho." Ŋii nɛ Jɔɔŋ sɛi a fou Wii-chuɔlɛ
liiŋ.
16 Jɔɔŋ si fo Yesu Wii-chuɔlɛ liiŋ dɛrɛ, u guu
lii lii-la tuɔŋ ku lii di wia nyuŋ kpaa balia. U na
Wia Diŋ-zɔŋ-la duu ku tuu a nagɛ kokomo a
togiliu lɛ.
17 Ka u nii nuu yiikoro wia nyuŋ a bul, "Mi
Bii-chooluŋ nɛ ŋla, mi tuɔŋ tɔrɛ u nyuŋ."

4

Sitaani magisɛ Yesu
Maak 1.12-13; Luuk 4.1-13

1 Wia Diŋ-zɔŋ-la si ku togili Yesu lɛ ŋii, u
kɛnu kaa juu giri-bine tuɔŋ di Sitaani magisu.
2 Yesu fa si hɛ giri-bine tuɔŋ ŋii, u vɔɔ niiŋ
titaŋiŋ ari wiihɛyɛ kala tapulaa mahiŋ balia, ŋii
nɛ losuŋ kɛnu woruŋ.
3 Ŋii nɛ Sitaani kɔ u teeŋ a bula pu a bul, "Di
ŋ nɛ ŋaa Wia Bie, ŋaa di tabiaa deeŋba birimɛ
boroboro di ŋ dii."
4 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Ba ŋmuŋsɛ Wia
teniŋ tuɔŋ a bul,

‘Kudiilee duŋduŋa dee bi nuhuobiine miisiŋ ka pa,
ama Wia niiŋ wialiŋ u síi bul níi pi nuhuobiine miisiŋ.’ ”
5 Ŋii nɛ Sitaani kɛŋ Yesu a kaa mu Jerusalɛm a
kaa mu jil Wia-dia nyu-gbaŋa
6 aŋ bula pu a bul, “Di ŋ nɛ ŋaa Wia Bie, joŋ ŋ
titia a yuo daha a tuu chigisi tiŋteeŋ. Ba
ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ ari

‘Wia jaŋ bul ŋ wiaa a pi u tiŋdaaraa
di ba ku cheme kɛniŋ,
di ŋ sí joŋ ŋ naaŋ ŋmoo tabiaa a keri.’ ”
7 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Ba bira ŋmuŋsɛ
Wia teniŋ sɛmɛ dɔŋɔ a bul,

‘U bi maga di ŋ mimagisɛ ŋ Tiina Wia.’ ”

8 Ŋii nɛ Sitaani bira kɛŋ Yesu a kaa jil peel-bal
kubala nyuŋ a dagu dunia kuoruŋ fine ari u
zɔmuŋ
9 aŋ bula pu a bul, “Mi jaŋ joŋ kiaa deeŋba
kala piŋ di ŋ nɛ jaŋ tuu kpirimi a chuɔlɛmi.”
10 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Sitaani, mu
dimɛ, Wia teniŋ tuɔŋ ba ŋmuŋsa di ba
chuchuɔlɛ la Tiina Wia duŋduŋa nɛ a timaa
pu.”
11 Ŋii nɛ Sitaani viiri aŋ ka Yesu. Ŋii nɛ Wia
tiŋdaaraa ku tima pu.

Yesu suomi u tiŋtiŋŋaa Galilii lɛ
Maak 1.14-15; Luuk 4.14-15

12 Bua deeŋ lɛ ba kɛŋ Jɔɔŋ Wia lii-foori-la kaa
mu tɔ dia. Yesu si nii ŋii, u sii Judiya lɛ a mu
Galilii tiŋteeŋ.

13 U bira bi Nazarɛt lɛ hɔnɔ aŋ sii a mu hɔŋ
taŋ kubala baa yirɛ Kapɛnam lɛ. Taŋ-la kpagɛ
Galilii mugi-bal-la nɛ a hɛ Zɛbuluŋ ari Nafitali
tiŋteeŋ.
14 Wiiŋ deeŋ ŋaa di wialiŋ Azaaya fa si bula
ku ŋaa wutitiiba nɛ.
15 Azaaya fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. U fa bul wiaa a pi
Zɛbuluŋ ari Nafitali doho niaa lɛ a chaasɛ
mugi-baliŋ diiraa, Jɔɔdaŋ sɛmɛ, a hɛ Galilii
tiŋteeŋ lɛ. Ba ŋaa nialiŋ si bi J̱uu tiŋŋaa ŋaa nɛ.
16 U bula piba a bul,

“Nialiŋ si hɛ birimiŋ tuɔŋ,
ba jaŋ na puluŋ-bal.
Tiŋtee-la ma lɛ niaa si bi Wia chuɔlɛ,
pulumuŋ jaŋ pɔsɛ piba.”

17 Yesu si hɛ Kapɛnam lɛ, u suomi u tiŋtiŋŋaa
a bul Wia wiaa pi niaa a bul, “Má birima lii ma
haachɛba lɛ, bɛɛ wiaa, Wia kuorii-la kpaga nɛ.”

Yesu yirɛ cheŋfili-kpuuraa banɛsɛ
Maak 1.16-20; Luuk 5.1-11

18 Yesu fa si joŋ Galilii mugi-bal-la niiŋ a
vivɛŋ, u na naaŋbiiriŋ balia. Ba fa ŋaa
cheŋfili-kpuuraa nɛ. Dɔŋɔ yiriŋ nɛ fa Saamɔŋ.
U yiriŋ dɔŋɔ ma nɛ fa Piita. U naaŋbie ma yiriŋ
nɛ Aŋduru. U naba di baa kpu cheŋfilee fuo-la
lɛ ari ba joŋba.
19 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Má kɔ mi teeŋ
a to mi hariŋ. Mi jaŋ dagɛma ŋii ma si jaŋ
kikɛsɛ niaa.”
20 Lima lima ba joŋ ba joŋba ta aŋ to u hariŋ.

21 Ŋii nɛ u bira vɛŋ a mu na naaŋbiiriŋ balia,
ba yiraa nɛ Jeems ari Jɔɔŋ. Ba fa ŋaa Zɛbidii
biiriŋ nɛ. U naba di ba di ba nyimma fa hɛ ba
liiŋ daboro tuɔŋ nɛ. Ba kɛŋ ba joŋba ŋaa siri di
ba yuo.
22 Ŋii nɛ Yesu yirɛba. Ba guu sii a leŋ ba liiŋ
daboro ari ba nyimma aŋ to Yesu hariŋ.

Yesu bul Wia wiaa pi niaa aŋ pɛ vaarɛba
Luuk 6.17-19

23 Ŋii nɛ Yesu gɔllɛ Galilii tiŋteeŋ kala a
didagɛ niaa ba Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ a bubul Wia
wu-zɔmɔ-la wiaa ari Wia kuorii-la wiaa a pi
niaa aŋ pɛ vivaarɛ niaa nyanyal-yiriba kala.
24 Yesu wiaa teeli Siiria tiŋteeŋ kala. Ŋii nɛ
niaa kɛŋ ba nyanyal tiŋŋaa kala kɔ u teeŋ. Ba
kɛŋ nyanyal-yiriba kala, jiŋ-bɔŋŋɔɔ fa kɛŋ
dɔŋsuŋ, nialiŋ dɔŋsuŋ faa tel kuŋkuŋsuŋ,
dɔŋsuŋ ma fa ŋaa gbɛrikɛɛ nɛ a kɔ. Yesu
vaarɛba kala.
25 Ni-daŋ to Yesu hariŋ. Ba dɔŋsuŋ lii Galilii
tiŋteeŋ ari ta-geŋtisiŋ fii tiŋteyee. Dɔŋsuŋ ma
lii Jerusalɛm si hɛ Judiya tiŋteeŋ lɛ, dɔŋsuŋ ma
lii Jɔɔdaŋ fuoŋ cholo sɛmɛ dɔŋɔ.

5

Ŋii la si jaŋ ŋaa a kɛŋ tuɔtɔruŋ
Luuk 6.20-23

1-2 Yesu si na di niaa yuga ŋii, u jil peeliŋ
nyuŋ a hɔŋ dimɛ. U si hɔnɔ, u haritooroo kɔ u
teeŋ. U suomo bul wiaa a didagɛba aa bul,
3 “Wia jaŋ pɛ nialiŋ si bi Wia jiŋ woruŋ lɛ.
Ba nɛ jaŋ dii Wia kuorii-la.

4 Wia jaŋ pɛ nialiŋ síi yel lɛ.
U jaŋ leŋ di ba tuɔsaa piŋ di-bala.
5 Wia jaŋ pɛ nialiŋ si bi ba titia ka dagɛ.
Ba jaŋ dii Wia kuorii-la tiŋtee-falii-la lɛ.
6 Wia jaŋ pɛ nialiŋ si faasa chɛ tuɔ-pula a nagɛ
losuŋ koo lii-nyuasuŋ si kɛŋ niaa ŋ chichɛ
kudiilee koo liiŋ ŋii.
Wia jaŋ ŋaa di ba kɛŋ tuɔ-pula.
7 Wia jaŋ pɛ nialiŋ síi fá niaa nennige lɛ.
U ma jaŋ fába nennige.
8 Wia jaŋ pɛ nialiŋ si kɛŋ tuɔ-pula lɛ.
Ba jaŋ na Wia.
9 Wia jaŋ pɛ naŋjejeeree lɛ.
U jaŋ kɛŋba yirɛ u biiriŋ.
10 Wia jaŋ pɛ nialiŋ ba síi dɔgisu lɛ a tiŋ wutitii
ari tuɔ-pula wiaa.
Ba jaŋ hɛ Wia kuorii-la tuɔŋ.
11 Di niaa nɛ tuusɛma aŋ pɛ to ma naasiŋ
dudɔgisɛma aŋ nyia wu-nyiariŋ pipima a tiŋ ma
si ŋaa mi haritooroo wiaa, Wia ma jaŋ pɛma lɛ.
12 Má leŋ di ma tuɔŋ tɔrɛ, di ma jujuɔsɛ, bɛɛ
wiaa ma time jaŋ yugɛ Wia-jaŋ lɛ. Ba si to ma
naasiŋ dudɔgisɛma ŋii, ŋii titia nɛ ba fa dɔgisɛ
nialiŋ si laa sipaaŋ bubul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la
doluŋ lɛ.

Ma nagɛ yisiŋ a nagɛ chaaniŋ maa
Maak 9.50; Luuk 14.34-35

13 Ma nagɛ yisiŋ nɛ nuu-kala teeŋ. Yisiŋ sima,
ama di u nɛ sɛbisɛ, ŋ bira bi jaŋ wuo ŋaa duu
siŋ. U ŋaa ku-tɔɔ nɛ. Ba joŋo ta niaa nunuɔsɛ.
14 Ma ma nagɛ chaaniŋ nɛ dunia niaa kala
teeŋ. Taŋ kala si chiŋ peeliŋ nyuŋ, u bi wuo faa.

15 Nuu-kala síi chɛ pulumuŋ u dia lɛ, u bi jaŋ
nyigɛ chaaniŋ bil u dia lɛ a kɛŋ gbaŋa a chu tɔ,
koo u bi jaŋ joŋ chaaŋ-la hɛ godo bubuɔŋ maa.
U yie joŋo bil kua nyuŋ nɛ, di nuu-kala si hɛ
dia-la tuɔŋ nina pulumuŋ.
16 Ŋii titia nɛ ma ma maga di ma chaanɛ niaa
teeŋ di ba wuo na wu-zɔmɔ-la ma síi ŋaa di ba
wuo dɛnnɛ ma Nyimma si hɛ Wia-jaŋ lɛ.

Yesu dagɛ niaa wii-la ba si ŋmuŋsa bil di ba tuto

17 Ma biina mi kɔ di mi joŋ wialiŋ Moosis fa si
ŋmuŋsa bil di niaa tuto ta nɛɛ? Koo ma biina
mi kɔ di mi joŋ wialiŋ niaa si dagɛma Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ta nɛɛ? Ai, mi bi kɔ di mi
joŋba ta, ama mi kɔ di mi dagɛ ba bubuɔŋ titia
nɛ.
18 Wutitii nɛ mi bulaa pima, dunia ari wia
nyuŋ si jaŋ hɛ dimɛ ŋii a dieni, wialiŋ Moosis fa
si ŋmuŋsa bil di niaa tuto, ba bi jaŋ keriba mua
ma ta see di kuŋ-kala si hɛ dunia lɛ dɛrɛ.
19 Ŋii wiaa nii-la kala si keri wialiŋ mua ma ta
aŋ dagɛ u dɔŋsuŋ tiŋŋaa di ba to ŋii, u tiina nɛ
jaŋ ŋaa ni-bie Wia kuorii-la tuɔŋ. Nii-la ma kala
síi to wialiŋ a dagɛ u dɔŋsuŋ tiŋŋaa di ba ma to
ŋii titia, u tiina jaŋ yugɛ Wia kuorii-la tuɔŋ.
20 Mi jaŋ bula pima, see di ma kɛŋ tuɔ-pula a
kii Wia teniŋ kerichiba ari Farisii timma-la a
ŋiŋaa wialiŋ Wia síi chɛ, di ŋii dee, ma bi jaŋ
wuo juu Wia kuorii-la tuɔŋ."

Yesu bul wiaa a tigɛ baaniŋ naniŋ lɛ

21 Ŋii nɛ Yesu bira dagɛ u haritooroo a bul,
"Ma nia ari faafaa kala nɛ Moosis bula pi niaa a

bul di ba sí niaa kpu. U fa bula di nii-la kala nɛ
kpu nuu, ba jaŋ kɛnu kaa mu dii u sariya.
22 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima, nii-la kala si na
baaniŋ u naaŋbie nyuŋ, ba jaŋ kɛnu kaa ku dii
u sariya. Nii-la ma kala si yirɛ u naaŋbie a bul
di u ŋaa ni-pɛipɛi, ba jaŋ kɛnu kaa mu nialiŋ si
hilime vuurɛ wiaa teeŋ. Nii-la ma kala si yirɛ u
naaŋbie a bul di u ŋaa ni-tɔɔ nɛ, u tiina jaŋ mu
juu Wia nyiniŋ.
23 Di ŋ nɛ kɛŋ puna mu Wia koruŋ di ŋ kpu a
nyiga pu aŋ liise mu yi ari ŋ naaŋbie tuɔŋ
cheye ŋ nyuŋ,
24 leŋ puna-la koru-la nyuŋ aŋ miira mu ma
di ŋ naaŋbie siŋ, ka di ŋ-na miira mu di ba kpu
puna-la a pi Wia.
25 Di nuu nɛ samiŋ a kɛniŋ kaa mu sariya
didiiliŋ, ŋ ŋaa kukeri a bul wii-la wasɛ woŋbiiŋ
lɛ lima lima aŋ-na mu. Di ŋii dee, u jaŋ kɛniŋ
kaa hɛ sariya didiire nisiŋ lɛ. Sariya didiire ma
jaŋ kɛniŋ kaa hɛ porisiba nisiŋ lɛ. Ba nɛ jaŋ
kɛniŋ mu tɔ dia.
26 Di ba kɛniŋ mu tɔ dia, ŋ bi jaŋ wuo lii see ŋ
ti̠ŋ chiŋ-la kala ba si kere piŋ.

Yesu bul wiaa a tigɛ haalaa chɛniŋ lɛ

27 Ma nia di ba dagɛma di ma sí niaa haalaa
chɛ.
28 Ama mi jaŋ bula pima, nuu-kala si na haala
a cho duu kɛnu piŋ, u tiina juu Wia haachɛ lɛ
nɛ u tuɔŋ lɛ.
29 Di ŋ na-diiŋ siiŋ níi chɛ duu kɛniŋ hɛ
haachɛ lɛ, liisa ta. Ŋ si jaŋ juu Wia kuorii-la

tuɔŋ ari sii-togo, u nɛ kpia ba si joŋuŋ yuo hɛ
Wia nyiniŋ lɛ ari siaa balia.
30 Di ŋ na-diiŋ nisiŋ níi chɛ duu kɛniŋ hɛ
haachɛ lɛ, kere ta. Ŋ si jaŋ juu Wia kuorii-la
tuɔŋ ari na-kuuŋ, u nɛ kpia ŋ si kɛŋ ŋ yaraa
kala aŋ juu Wia nyiniŋ.

Yesu dagɛ niaa haala vianiŋ wiaa
Mat. 19.9; Maak 10.11-12; Luuk 16.18

31 Ba bira dagɛma a bul,
'Di nuu níi chɛ duu via u haala, u maga duu
ŋmuŋsɛ teniŋ pi haal-la ari u jaŋ viau.'
32 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima a bul, baal-na
kala si via u haala, u ŋaa haal-la juu Wia
haachɛ lɛ nɛ, see di haal-la ka ŋaa ha-chɔruŋ
wu-ŋaalaa, ka u bala-na viau. Di haal-la nɛ bira
mu jaa baal dɔŋ, baal-la si jaau, u ma juu Wia
haachɛ lɛ nɛ.

Yesu bula pi niaa di ba sí ŋmiɛsu

33 Ma bira nia di ba bula pi la naabalimaba a
bul,
'Di ŋ nɛ ŋmiɛsa ari ŋ jaŋ ŋaa wii pi Wia,
sí leŋe di wii-la ta,
ama ŋaa wii-la ŋ si si ŋ jaŋ ŋaa a pi Wia.'
34 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima, di ma nɛ chɛ di
ma ŋaa wii, ma sí ŋmiɛsu. Ma sí Wia ŋmiɛsu,
bɛɛ wiaa u níi beŋ dunia kuŋ-kala.
35 Koo ma sí tiŋteeŋ ma ŋmiɛsu, bɛɛ wiaa Wia
naasiŋ di-wiesiŋ nɛ ŋii. Koo ma sí Jerusalɛm ma
ŋmiɛsu, bɛɛ wiaa kuori-baliŋ jaŋ nɛ ŋii.
36 Ma paala sí ma nyuŋ ma ŋmiɛsu, bɛɛ wiaa
ma paala bi jaŋ wuo ŋaa di ma nyu-punaa biri
koo ba pullɛ.

37 Ama ma-na yaa bul, ‘Oo’ koo ‘Ai’ duŋduŋa a
lii ŋii hariŋ. Di ŋ nɛ sɛyɛ, leŋ u sɛnɛ ŋaa wutitii.
Di ŋ bira bi sɛyɛ maa, leŋ duu ŋaa wutitii. Di
ŋii duŋduŋa dee, u lii Sitaani nɛ.

Di nuu nɛ ŋaa wu-bɔŋ ŋ lɛ, sí wu-bɔŋ-la joŋo ti̱mu
Luuk 6.29-30

38 Ma nia ari Moosis fa bula a bul,
‘Di nuu nɛ tɔɔ ŋ siiŋ purɛ,
ŋ ma tɔɔ u siiŋ purɛ,
di nuu nɛ ŋmoo ŋ nyiliŋ churi,
ŋ ma ŋmoo u nyiliŋ churi.’
39 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima a bul, di nuu nɛ
ŋaa wu-bɔŋ ŋ lɛ, sí wu-bɔŋ-la joŋo ti̱mu. Di nuu
nɛ fallɛ ŋ na-diiŋ chaŋkpaŋiŋ lɛ, kɛŋ ŋ na-gua
chaŋkpaŋiŋ ma kaa birima pu duu fallɛ.
40 Di nuu nɛ samiŋ kaa juu kɔɔti duu laa ŋ
gɛri-baliŋ, wuri ŋ gɛri-bie ma pɛ pu.
41 Di nuu nɛ fuguŋ di ma duu vɛŋ meel-daa, leŋ
di ma vɛŋ meel-daasiŋ balia.
42 Di ŋ nɛ kɛŋ kuŋ, di nuu piɛsɛ chichɛ, joŋo pu.
Di nuu nɛ kɔ ŋ teeŋ a chichɛ kuŋ duu chiŋ, di ŋ
nɛ kɛnɛ, joŋo chimu.

Yesu bula ari la cho la diŋdɔŋŋɔɔ
Luuk 6.27-28, 32-36

43 Ma nia ari Moosis fa si di ma cho ma
dɔŋsuŋ tiŋŋaa aŋ bɛrɛ ma diŋdɔŋŋɔɔ.
44 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima, má cho ma
diŋdɔŋŋɔɔ a chuɔlɛ Wia pipi nialiŋ si to naasiŋ
dɔgisɛma.
45 Di ma nɛ ŋaa ŋii, ma jaŋ wuo ŋaa ma
Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ biiriŋ. U leŋe Wia
pɔsɛ hihɛ ni-bɔŋŋɔɔ ari ni-zɔŋŋɔɔ kala lɛ nɛ a

leŋ duonuŋ nii pipi ni-zɔŋŋɔɔ ari ni-bɔŋŋɔɔ
kala.
46 Di ŋ nɛ cho nialiŋ si choŋ duŋduŋa, ŋ bi
jaŋ kɛŋ time Wia-jaŋ lɛ. Laŋpoo lilaaraa ma
paala ŋiŋaa ŋii nɛ.
47 Di ŋ nɛ tuɔsɛ ŋ naaŋbiiriŋ duŋduŋa
chuchuɔlɛ, ŋ bi woruŋ ka ŋaa. Nialiŋ si bi Wia
jiŋ ma paala ŋiŋaa ŋii nɛ.
48 U maga di ma ŋaa tuɔ-pul timma nɛ a sí
kuŋ-kala chɛ ka, ari ma Nyimma si hɛ Wia-jaŋ
si ŋaa Tuɔ-pul Tiina ŋii."

6

Yesu dagɛla ŋii la si jaŋ ŋaa a joŋ kiaa pi niaa

1 Yesu bira dagɛ u haritooroo a bul, "Di ŋ níi
chɛ di ŋ ŋaa wu-zɔŋ a pɛ ŋ dɔŋɔ tiina lɛ, sí
wu-zɔŋ-la joŋo ŋaau lɛ niaa tuɔŋ. Di ŋ nɛ ŋaa
ŋii, ŋ bi time kɛnɛ ŋ Nyimma si hɛ Wia-jaŋ lɛ
teeŋ.
2 Di ŋ nɛ joŋ kuŋ pɛ nuu lɛ, sí leŋe di niaa jiŋ.
Nialiŋ síi dagɛ ba titia yie ŋaa ŋii Wii-chuɔlɛ
diisiŋ lɛ ari woŋbii-porunuŋ lɛ. Ba ŋaa ŋii di
niaa bɛsɛba lɛ nɛ. Wutitii nɛ mi bulaa pima, ba
laa ba time nɛ.
3 Di ŋ níi joŋ kuŋ a pɛ nuu lɛ, sí leŋe di ŋ
naŋdɔŋ-fiɛmiŋ paala jiŋ.
4 Leŋ duu ŋaa wu-faali. Di ŋ nɛ ŋaa ŋii, ŋ
Nyimma Wia jaŋ ṯimiŋ. U níi na wii-la ŋ si
ŋaa."

Yesu dagɛ ŋii la si jaŋ chuchuɔlɛ Wia
Luuk 11.2-4

5 Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Di ma níi chuɔlɛ Wia,
ma sí nialiŋ síi dagɛ ba titia nagu. Ba yie cho di
ba chiŋ Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ ari woŋbiee sɛmɛ a
chuchuɔlɛ Wia di nuu-kala naba. Wutitii nɛ mi
bulaa pima, ba paala laa ba time nɛ.
6 Ama di ma níi chɛ di ma chuɔlɛ Wia, má juu
ma diisiŋ a kɛŋ borusuŋ tɔ aŋ sul ma
Nyimma-la ma si buu na. U-na na wii-la ma si
faa ŋiŋaa nɛ, u jaŋ ti̱ŋma.
7 Di ma níi chuɔlɛ Wia, ma sí faasa bul wiaa
yugɛ, ari nialiŋ si bi Wia jiŋ síi ŋaa ŋii. Ba biina
ari ba síi chuɔlɛ Wia deeŋ deeŋ ŋii, Wia jaŋ nii.
8 Ma síba nagu. Ma Nyimma paala jiŋ kialiŋ
ma síi chɛ nɛ, ka ma-na pipiɛsu ŋii.
9 Ŋla nɛ u maga di ma chuɔlɛ Wia: Má bul,

‘La Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ,
leŋ di ŋ yiriŋ yirɛ.
10 Leŋ di ŋ kuorii-la kɔ.
Leŋ di niaa sɛi ŋ niiŋ tiŋteeŋ deeŋ lɛ ari ba
si sɛi Wia-jaŋ lɛ ŋii.
11 Pila la jiniŋ niiŋ kudiiliŋ
12 aŋ joŋ la haachɛba chɛla, ari la ma si joŋ
la dɔŋsuŋ tiŋŋaa haachɛba chɛba ŋii.
13 Liisɛla wii-la si jaŋ kɛŋla hɛ haachɛ tuɔŋ
lɛ,
liisɛla wu-bɔŋŋɔɔ lɛ, [bɛɛ wiaa kuorii-la ari
doluŋ ari yiri-la ŋaa ŋ kiaa nɛ, lɛɛlɛ a kaa
mu deeŋ deeŋ. Ami.]’

14 Di ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa nɛ ŋaa wiaa cheima
lɛ aŋ ka ma joŋo chɛba, ma Nyimma Wia si hɛ
Wia-jaŋ lɛ ma jaŋ joŋ wialiŋ ma si ŋaa chei a
chɛma.

15 Ama di ma nɛ bi wialiŋ ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa
si ŋaa cheima lɛ joŋo chɛba, ma Nyimma Wia
ma bi jaŋ joŋ wialiŋ ma si ŋaa chei a chɛma."

Yesu dagɛ niaa nii-vɔbuŋ wiaa

16 Ŋii nɛ Yesu si, "Di ma nɛ vɔɔ niiŋ, ma sí
siaa kaa chei a nagɛ nialiŋ síi dagɛ ba titia. Ba
yie gugɔllɛ ari losuŋ a kɛŋ siaa kala chei di
nuu-kala na a jiŋ ari baa vɔɔ niiŋ nɛ. Wutitii
nɛ, mi bulaa pima, ba-na paala laa ba time kala
dɛrɛ nɛ.
17 Di ma nɛ vɔɔ niiŋ, má sɔŋ ma siaa a chaasɛ
ma nyuŋ,
18 di niaa sí wuo jiŋ ari maa vɔɔ niiŋ nɛ see
ma Nyimma Wia duŋduŋa, Nii-la ma si bi na.
U-na na wii-la ma si faa ŋaa nɛ, u jaŋ ṯiŋma."

Yesu dagɛ ŋii la si jaŋ ŋaa a kɛŋ kuoruŋ Wia-jaŋ lɛ
Luuk 12.33-34

19 Yesu bira bula, "Ma sí kiaa chɛ bil ma titia
lɛ dunia deeŋ lɛ. Dunia lɛ pugumaa jaŋ dii
dɔŋsuŋ aŋ ka dɔŋsuŋ ma su, gaaraa ma jaŋ juu
gaa dɔŋsuŋ.
20 Ama má chɛ kiaa bil ma titia lɛ Wia-jaŋ lɛ,
lee-la pugumaa si bi jaŋ wuo dii. Ba bi jaŋ su
maa, gaaraa ma bi jaŋ wuo gaaba.
21 Ma tuɔbiinaa yie hɛ lee-la ma kiaa si hɛ nɛ.

Yesu dagɛ niaa a tigɛ puluŋ-la lɛ
Luuk 11.34-36

22 Ŋ siaa nɛ ŋaa ŋ yaraa pulumuŋ. Di ŋ siaa
nɛ zɔmɔ, ŋ yaraa kala kɛŋ pulumuŋ nɛ,

23 ama di ŋ siaa bi zɔŋ, ŋ yaraa kala hɛ
birimiŋ tuɔŋ nɛ. Di puluŋ-la nɛ kɔ birimɛ
birimiŋ, birimiŋ lim lɛ nɛ ŋ hɛ ŋii.

Yesu dagɛ niaa di ba sí ba titia walimu a tigɛ kudiilee ari gɛnniŋ wiaa lɛ
Luuk 16.13; 12.22-31

24 Nuu-kala bi jaŋ wuo tiŋ tiŋtiŋŋaa a pi
kuhiasiŋ balia. U jaŋ cho dɔŋɔ aŋ bɛrɛ dɔŋɔ. U
jaŋ tuto dɔŋɔ niiŋ wiaa woruŋ aŋ via dɔŋɔ niiŋ
wiaa. Ŋ ma saa bi jaŋ wuo to Wia aŋ bira cho
dunia kiaa maa.
25 Mi bulaa pima, ma sí ma titia walimu a tigɛ
kudiile-la ma si jaŋ dii a kɛŋ doluŋ koo kialiŋ
ma si jaŋ nyunyua. Ma sí ma titia ma walimu a
tigɛ gɛnni-la lɛ ma síi chɛ di ma lilaalɛ. Ma
miisiŋ nɛ kii kudiilee, ma yaraa ma kii gɛnniŋ.
26 Má bee na diibiisiŋ si hɛ wia nyuŋ a fifi̱l.
Ba bi pɛrɛ, ba bi kiaa kuŋ, ba ma bi kiaa ka
tuɔlɛ virisiŋ lɛ, ka la Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ
lɛ pipiba kudiilee. Ma nɛ paala kɛŋ liiba a kii
diibiisiŋ.
27 Di ma níi walimɛ ma titia kiaa deeŋba
wiaa, bua-la lɛ ma miisiŋ si jaŋ dɛrɛ, u bi jaŋ
kɛŋ tapul-bala ma pɛ pima.
28 Di ma nɛ saa bi tapul-bala ma wuo kaa pɛ
ma miisiŋ lɛ tapulii-la ma si jaŋ suu, bɛɛ nɛ saa
tii kiaa deeŋba wiaa wiwalimɛma? Má bee na
tii-fiilaa si hɛ giriŋ lɛ. Ba bi tiŋ, ba bi gɛnniŋ ma
yɛrɛ a lilaalɛ,
29 ama ba zɔmɔ nɛ woruŋ. Kuoru kubala nɛ
fa hɛ dimɛ. Baa yirɛ Solomɔŋ. U fa si hɛ u

miisiŋ lɛ, u kɛŋ kiaa nɛ woruŋ. Ama u gɛnniŋ
fa bi zɔmɔ magɛ tii-fiilaa deeŋba.
30 Wia nɛ yie ŋaa yaŋ nyu a waa a zɔŋ, ka u
bi dieni aŋ hihil. Di u nɛ hila, ba yie nyigɛ
nyiniŋ. Di Wia nɛ wuo ŋaa yaŋ zɔŋ ŋii, bɛɛ nɛ
tii ma biinɛ ari u bi jaŋ wuo pima kudiilee ari
gɛnniŋ? Ma yarida bi yugɛ.
31 Ma saa sí leŋe di ma walimɛ ma titia
kudiile-la ma si jaŋ dii ari ku-la ma si jaŋ nyua
ari ku-la ma si jaŋ laalɛ wiaa.
32 Nialiŋ si bi Wia jiŋ dunia deeŋ lɛ, ba nɛ yie
walima chichɛ kiaa deeŋba. Ma Nyimma si hɛ
Wia-jaŋ lɛ jima ari maa chɛ kiaa deeŋba kala
nɛ.
33 Ŋii wiaa má laa sipaaŋ a chɛ kialiŋ si hɛ
Wia kuorii-la tuɔŋ a chɛ ŋii ma si jaŋ ŋaa a kɛŋ
tuɔ-pula u sipaaŋ. U jaŋ joŋ kuŋ-kala si ka a pɛ
pima.
34 Ma saa sí ma titia walimu a tiŋ chiemiŋ
wiaa. Chɛɛ kala kɛŋ u wiwalimia nɛ. Ma sí wii
dɔŋ kala kaa pɛ chɛɛ kala wiwalimii lɛ.

7

Yesu si di la sí la dɔŋsuŋ tiŋŋaa wiaa laa jiŋ
Luuk 6.37-38, 41-42

1 Ma sí ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa wiaa laa jiŋ. Di ma
nɛ ŋaa ŋii, Wia ma bi jaŋ joŋ cheeriŋ pima.
2 Wia jaŋ dii ma sariya ari ŋii titia ma síi ŋaa
ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa lɛ. Ŋii titia ma si joŋo to ma
dɔŋsuŋ tiŋŋaa lɛ, ŋii titia nɛ Wia ma jaŋ joŋo
toma lɛ.
3 Ɛɛ nɛ ŋ jaŋ wuo na daa-bie si tel ŋ naaŋbie
siiŋ lɛ aŋ bi daa-bal-la si tel ŋ titia siiŋ lɛ ka na?

4 Ŋ bi jaŋ wuo bula pi ŋ naaŋbie a bul duu
leŋ di ŋ liisɛ daa-bie-la si hɛ u siiŋ lɛ, aŋ ka
daa-bal-la si hɛ ŋ titia siiŋ lɛ.
5 Ŋ-na kaŋfugi tiina, laa sipaaŋ liisɛ daa-bal-la
si hɛ ŋ titia siiŋ lɛ, ka ŋ siaa wuo na, ŋii nɛ ŋ
ma jaŋ wuo pɛ ŋ naaŋbie lɛ a liisɛ daa-bie-la si
hɛ u siiŋ lɛ a pu.

6 Ma sí ku-zɔŋŋɔɔ joŋo pi vahiŋ, ma ma sí ma
ku-zɔŋŋɔɔ joŋo bil toonuŋ sipaaŋ. Di ma ŋaa
ŋii, ba jaŋ nuɔsɛ ari ba naasiŋ aŋ toma hariŋ a
diŋma.

Má chɛ kiaa, ma jaŋ na
Luuk 11.9-13

7 Sul kiaa, ŋ jaŋ laa.
8 Chɛ kiaa, ŋ jaŋ na. Du̱ boro, ba jaŋ kaa suro
piŋ. Nii-la kala si sul kiaa Wia teeŋ, u yie laa
nɛ. Nii-la síi chɛ kiaa, u yie na nɛ. Nii-la ma si
du̱ boro, ba yie kaa suro pu nɛ.
9 Di ŋ bie nɛ piɛsɛ a chichɛ boroboro, ŋ jaŋ sii
a joŋ tabiiŋ puu?
10 Koo duu ka chɛ cheŋfiliŋ, ŋ jaŋ joŋ dimiŋ a
puu? Ai, ma bi jaŋ ŋaa ŋii.
11 Di la nɛ bɔmɔ aŋ joŋ ku-zɔŋŋɔɔ aa pi la
biiriŋ, ɛɛ nɛ la Nyimma si hɛ Wia-jaŋ a kɛŋ
wu-zɔŋŋɔɔ bi jaŋ joŋ ku-zɔŋŋɔɔ a pi nialaa si
sula chichɛɛ?
12 Wii-la ŋ si cho di niaa joŋo ŋiŋaaŋ lɛ, ŋ ma
ŋaa kukeri a joŋ ŋii titia a ŋiŋaaba lɛ. Wialiŋ
Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto ari nialiŋ
fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ,
wu-nyuŋ nɛ wiiŋ deeŋ.”

Má to boi-bie a mu Wia-jaŋ
Luuk 13.24

13 Yesu bira bul, “Má to boi-bie a mu Wia-jaŋ.
Boi-la ba si to aa mu Wia nyiniŋ, u jalia nɛ,
woŋbii-la ma vɛniŋ bi hɛi. Niaa yuga nɛ a tuto
woŋbii-la.
14 Ama Wia-jaŋ boiŋniiŋ muuro nɛ, woŋbii-la
ma síi mu lee-la, u vɛniŋ hɛyɛ. Niaa baŋmɛnɛ
duŋduŋ nɛ yie wuo na woŋbii-la a to.

Yesu bul wiaa a tiŋ nialiŋ si nyia wiaa a bul di ba ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ
Luuk 6.43-44

15 Má pɔ ma titia lɛ ari nialiŋ si nyia wiaa a
bul di ba ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la
doluŋ lɛ nɛ. Ba jaŋ kɔ ma teeŋ ari ni-zɔmɔ ba
siaa lɛ, ama ba tuɔŋ lɛ, ba ŋaa ni-bɔmɔ nɛ a
nagɛ guŋgurusuŋ si yie kɛsɛ kiaa chichaŋ.
16 Ma jaŋ to ba wu-ŋaalaa lɛ nɛ a jiŋba.
Sɔjaamiŋ bi chichuɛŋ ka nɛŋ, sɔguŋ-gbeŋe ma
bi tutogo naŋbilaa ka nɛŋ.
17 Tia-la kala si kɛŋ yarifiɛlaa, uu nɛŋ
nɛŋ-zɔŋŋɔɔ nɛ, ama tia-la si bi yarifiɛlaa kɛnɛ
níi nɛŋ nɛŋ-lɔrunuŋ.
18 Tia-la si kɛŋ yarifiɛlaa bi nɛŋ-lɔrunuŋ wuo
nɛŋ, tia-la si bi yarifiɛlaa kɛnɛ ma bi
nɛŋ-zɔŋŋɔɔ wuo nɛŋ.
19 Tia-la kala si bi nɛŋ-zɔŋŋɔɔ ka nɛŋ, ba jaŋ
kere ta a joŋo yuo hɛ nyiniŋ tuɔŋ.
20 Ŋii lɛ nɛ ma jaŋ to a jiŋ nialiŋ síi nyia wiaa
a bul di ba nɛ ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ.

Nuu-kala dee bi jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ
Luuk 13.25-27

21 Nuu-kala si yirɛmi, 'mi Tiina, mi Tiina,' dee
bi jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ, see nialiŋ síi ŋaa
wialiŋ mi Nyimma si hɛ Wia-jaŋ si daga.
22 Di Wia sariya chɛ-diiliŋ nɛ yie, niaa jaŋ
yugɛ a bul, 'La Tiina, la Tiina, la bul Wia wiaa a
pi niaa ŋ doluŋ lɛ aŋ kiri jiŋsiŋ niaa lɛ ŋ doluŋ
lɛ, la ŋaa wu-magilaa ma a yugɛ ŋ doluŋ lɛ.'
23 Ama mi jaŋ bula piba a bul, 'Mi paala bima
jiŋ. Ma wu-bɔŋ ŋiŋaaraa, má surisa lii mi
teeŋ!' "

Yesu magɛ namaga a tigɛ di-saaraa balia lɛ
Luuk 6.47-49

24 Yesu bira si, "Nii-la kala si kɔ mi teeŋ a
jegile nii mi niiŋ wiaa deeŋba mi si bula pima a
tutoba, mi jaŋ dagɛma ŋii u si naga. U nagɛ
wu-jinna si saa u dia nɛ. U saau kpaginyiliŋ
nyuŋ nɛ.
25 Ŋii nɛ duonuŋ nii. Liiŋ sṵ leriŋ kala, peliŋ
ma lu a ŋmoo lii-la a yagɛ dia-la, ka dia-la bi
tele, bɛɛ wiaa ba saau woruŋ nɛ kpaginyiliŋ
nyuŋ.
26 Ama nii-la ma kala si jegile nii mi niiŋ wiaa
deeŋba mi si bula pima aŋ biba to, u nagɛ
ni-yaariŋ si saa u dia nɛ. U saau
hagili-buŋbugulo tuɔŋ nɛ.
27 Ŋii nɛ duonuŋ nii. Liiŋ sṵ leriŋ kala, peliŋ
ma lu a ŋmoo lii-la yagɛ dia-la, dia-la kala tel
wuru."
28 Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, ba ŋaa
ni-daŋ-la kala wu-kpuŋkpere.

29 U biba daga a nagɛ ba Wia teniŋ kerichiba
síi dagɛba ŋii. U si dagɛba ŋii, u kɛŋ wii-la
doluŋ nɛ.

8

Yesu vaarɛ gbege
Maak 1.40-45; Luuk 5.12-16

1 Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, u lii peeliŋ
nyuŋ a ku tuu. Ŋii nɛ ni-daŋ tuto u hariŋ.
2 Gbege kubala ma kɔ u teeŋ a tuu kpirimi u
sipaaŋ aŋ sul Yesu a bul, "Kuhiaŋ, di ŋ nɛ cho, ŋ
jaŋ wuo ŋaa di mi duori."
3 Ŋii nɛ Yesu liisɛ u nisiŋ a digu aŋ bul, "Mi
cho nɛ. Duori." Ŋii nɛ yawiil-la guu leŋ baal-la.
4 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Sí wiiŋ deeŋ bula
pi nuu-kala. Ama kɛŋ ŋ titia mu dagɛ nii-la si
kpu pusuŋ pipi Wia duu kpu pusuŋ a pi Wia a
piŋ ari Moosis fa si dagɛma ŋii. Di ŋ nɛ ŋaa ŋii,
niaa jaŋ na ari ŋ bira bi disinniŋ kɛnɛ."

Yesu vaarɛ Rom kuhiaŋ dia tiŋtinna
Luuk 7.1-10

5 Ŋii nɛ Yesu sii mu Kapɛnam di Rom
laali-yuoroo kuhiaŋ ku chemu a sulu duu pɛu lɛ
a bul,
6 "Mi kuhiaŋ, mi dia tiŋtinnu níi wiilu a piŋ
dia lɛ. U bi wuo vɛŋ a nina hɛɛŋ woruŋ."
7 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Mi jaŋ ku ŋaa
duu duori."
8 Ama baal-la bula pu a bul, "Mi Tiina, mi bi
maga di ŋ ku juu mi dia. Ŋ-na yaa suri ŋ niiŋ
duŋduŋa a bul di mi tiŋtinni-la duori, u jaŋ
duori.

9 Mi ma paala to mi laali-yuoroo nihiasiŋ niiŋ
nɛ. Laali-yuoroo dɔŋsuŋ ma tuto mi ma niiŋ. Di
mi nɛ bul di nia deeŋ mu daha, u yie mu nɛ. Di
mi ma nɛ si di nia deeŋ kɔ daha, u yie kɔ nɛ. Di
mi nɛ bula pi mi yomo duu ŋaa deeŋ, u yie ŋaa
nɛ."
10 Yesu si nii wiaa deeŋba, u ŋaau
wu-kpuŋkpere. Ŋii nɛ u bula pi ni-daŋ-la fa síi
to u hariŋ a bul, "Wutitii nɛ mi bulaa pima, mi
ha bi yarida deeŋ doho na Iziral tiŋteeŋ niaa
tuɔŋ.
11 Mi bulaa pima, niaa jaŋ yugɛ a lii
taŋ-bubuɔŋ ari taŋ-sɛmɛ kala a kɔ a hɔŋ Wia
kuorii-la tuɔŋ di ba di Abiraham ari Aizik ari
Jekɔb dii kudiilee,
12 ama nialiŋ fa si maga di ba hɛ Wia kuorii-la
lɛ aŋ bi jua, ba jaŋ joŋba yuo ta jeeŋ hariŋ di ba
hɛ birimiŋ tuɔŋ a pina yiyel aŋ didiŋ ba nyilaa."
13 Ŋii nɛ Yesu bula pi laali-yuori-hiaŋ-la a bul,
"Mu dia, ŋ si ŋaa yarida ari wii-la, u jaŋ ŋaa."
Bua-la titia lɛ laali-yuori-hiaŋ-la tiŋtinni-la
duori.

Yesu vaarɛ niaa yugɛ
Maak 1.29-34; Luuk 4.38-41

14 Ŋii nɛ Yesu mu Piita dia. U si jua, u na di u
hiili-haala pina a wiilɛ, u yaraa kala liŋ.
15 Ŋii nɛ Yesu digi u nisiŋ lɛ. U yaraa fa si
lima ŋii, u fiɛlɛ. U sii ŋaa kudiilee piba ba dii.
16 Didaaniŋ si yie, ba kɛŋ niaa yugɛ a kaa kɔ
Yesu teeŋ. Jiŋsiŋ nɛ kɛŋ niaa dɔŋsuŋ. Yesu bul
wiaa a kiri jiŋ-bɔmɔ-la ta aŋ vaarɛ nialiŋ kala
fa síi wiilu.

17 U ŋaa wiiŋ deeŋ di wialiŋ Azaaya fa si bula
ku ŋaa wutitii. Azaaya fa ŋaa nii-la síi bul wiaa,
Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. U fa bula a bul,
“U nɛ laa la nyanyalaa kala a chuŋ a kaa mu ta.”

Nialiŋ si maga di ba to Yesu hariŋ
Luuk 9.57-62

18 Yesu si na di ni-daŋ-la ku gollu, u ŋaa ba di
u haritooroo chol fuoŋ cholo dɔŋɔ.
19 Ŋii nɛ Wia teniŋ kerichi kubala kɔ u teeŋ a
bula pu a bul, “Mi kuhiaŋ, mi ŋaa siri di mi to ŋ
hariŋ a mu lee-na kala ŋ síi mu nɛ.”
20 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Jolluŋ kɛŋ
buasuŋ nɛ a jujuu, diibiisiŋ ma kɛŋ dɛlliŋ a
jujuu, ama mi-na Nuhuobiine Bie bi di-piniŋ
kɛnɛ di mi pina wiesi.”
21 Niaa dɔŋsuŋ ma fa síi to Yesu hariŋ, ba
tuɔŋ kubala ma bula pu a bul, “Kuhiaŋ, leŋ mi
laa sipaaŋ mu hugi mi nyimma.”
22 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “To mi hariŋ aŋ
leŋ di suunuŋ huhugi ba titia suunuŋ.”

Yesu ŋaa lii-peliŋ kɛrɛ
Maak 4.35-41; Luuk 8.22-25

23 Ŋii nɛ Yesu juu liiŋ daboro. U haritooroo to
u hariŋ a ma mu juu,
24 di pel-duo kubala suomo a lulu ŋii a ku
ŋmoo liiŋ. Ŋii nɛ lii-peliŋ tɔ liiŋ daboro-la. Liiŋ
daboro-la faa chɛ duu tuu liiŋ bubuɔŋ. Ama
Yesu fa piŋ doŋ nɛ.
25 Ŋii nɛ u haritooroo mu chisu a bula pu a
bul, “La Tiina, laala ta, laa chɛ di la suu nɛ.”
26 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛba a bul, “Bɛɛ nɛ tii
fawulluŋ kɛŋma? Ma yarida bi yugɛ.” Ŋii nɛ u

sii kpia pel-la lɛ aŋ bula pi fuo-la maa duu fiɛla
piŋ, leriŋ kala guu ŋaa fuii.
27 U ŋaa nuu-kala wu-kpuŋkpere. Ŋii nɛ ba
pipiɛsɛ dɔŋɔ, “Ni-bɛɛ nɛ ŋla? Peliŋ ari lii-peliŋ
kala tuto u niiŋ.”

Yesu kiri jiŋsiŋ baalaa balia lɛ
Maak 5.1-20; Luuk 8.26-39

28 Ŋii nɛ Yesu sii mu tiŋtee kubala baa yirɛ
Gadara. Lee-la fa hɛ fuoŋ cholo nɛ. Di baalaa
balia lii vaamaa tuɔŋ a ku chemu. Jiŋsiŋ nɛ fa
kɛŋ baala-la. Ba nyinyaasɛ. Nuu-kala fa bi
woŋbii-la wuo to.
29 Ba si na Yesu, ba guu ŋmoo niiŋ a piɛsu,
“Bɛɛ nɛ ŋ chichɛ di ŋ ŋaala lɛ Wia Bii? Ŋ kɔ di
ŋ dɔgisɛla nɛɛ, ka bua-la ha bi yiee?”
30 Di toonuŋ ma hɛ lee-la a yugɛ a gɔllɔ didii
kiaa.
31 Ŋii nɛ jiŋsi-la sul Yesu a bul, “Di ŋ níi chɛ
di ŋ kirila di la lii, leŋ di la mu juu toonuŋ
deeŋba.”
32 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Má lii.” Ŋii nɛ
ba lii baala-la lɛ a mu juu toonu-la. Ŋii nɛ
toonu-la kala sii fá a lii peel-la nyuŋ a tuu tel
muga tuɔŋ a suu.
33 Too-daara-la fá a juu taŋ-la tuɔŋ a bul
wii-la kala si ŋaa a pi niaa ari wii-la si ŋaa
baala-la fa si kɛŋ jiŋsiŋ lɛ.
34 Ŋii nɛ nuu-kala si hɛ taŋ-la lɛ lii a mu duu
na Yesu. Ba si mu nau, ba sulu duu lii ba
tiŋteeŋ lɛ.

9

Yesu vaarɛ gbɛrikɛ
Maak 2.1-12; Luuk 5.17-26

1 Ŋii nɛ Yesu sii juu liiŋ daboro a miira chol a
mu u jaŋ,
2 di niaa chuŋ gbɛriku kubala si piŋ u bɔsɔ
nyuŋ a kaa kɔ Yesu teeŋ. Yesu si na ari ba ŋaau
yarida woruŋ, u bula pi gbɛriku-la a bul, “Sí
fawulluŋ fá mi bii, mi joŋ ŋ haachɛba chɛŋ nɛ.”
3 Ŋii nɛ Wia teniŋ kerichiba-la dɔŋsuŋ pipiɛsɛ
dɔŋɔ a bul, “Baala deeŋ tuusɛ Wia joŋŋoo nɛ.”
4 Ama Yesu jiŋ wii-la ba fa síi biinu a piɛsɛba
a bul, “Bɛɛ nɛ tii maa biinɛ wu-bɔmuŋ deeŋ?
5 Mi si jaŋ bul di mi joŋ u haachɛba chɛu nɛ
koo mi si jaŋ bul duu sii a chuoli u bɔsɔ a viiri,
ba tuɔŋ kubɛɛ nɛ ŋaa mɔli?
6 Mi jaŋ dagɛma ari mi-na Nuhuobiine Bie
kɛŋ doluŋ dunia lɛ di mi wuo joŋ haachɛba chɛ
niaa.” Ŋii nɛ u bula pi gbɛriku-la a bul, “Sii a
joŋ ŋ bɔsɔ a mu dia.”
7 Baal-la guu duori a sii a mu dia.
8 Ni-daŋ-la si na ŋii, fawulluŋ kɛŋba. Ba
dɛnnɛ Wia ari u si wuo joŋ doluŋ ŋii a pi
nuhuobiinee.

Yesu yirɛ Matiu
Maak 2.13-17; Luuk 5.27-32

9 Yesu si lii lee-la aa vɛŋ, u na laŋpoo lilaaru
kubala baa yirɛ Matiu. U fa hɔŋ u tiŋtinni-dia lɛ
nɛ. Ŋii nɛ Yesu yiru a bula pu duu sii to u
hariŋ. U sii a to u hariŋ.
10 Ŋii nɛ Yesu juu Matiu dia, ba di u
haritooroo kala, a hɔnɔ didii kiaa. Laŋpoo

lilaaraa yuga ari haachɛ diiree ma a kɔ, ba kala
didii kialiŋ.
11 Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ naba a piɛsɛ Yesu
haritooroo a bul, “Bɛɛ nɛ tii ma kuhiaŋ ari
laŋpoo lilaaraa ari haachɛ diiree kala hɔnɔ
didii kiaa?”
12 Yesu nii wii-la ba si bula a miira bula piba a
bul, “Nialiŋ si kɛŋ yarifiɛlaa, ba bi daalusuŋ
ŋiŋaara ka chɛ, see nialiŋ síi wiilu.
13 Má mu a beŋ Wia teniŋ tuɔŋ a na wii-la ba
si ŋmuŋsa bubuɔŋ. Ba ŋmuŋsa,
‘Wia si, mi cho di ma fifá niaa nennige nɛ a kii
ma si kpu pusuŋ pipimi.’
Mi kɔ di mi yirɛ haachɛ diiree nɛ di ba leŋ ba
haachɛba. Nialiŋ si kɛŋ tuɔ-pula mi sipaaŋ dee
mi kɔ di mi yirɛ.”

Yesu dagɛ nii-vɔbuŋ wiaa
Maak 2.18-22; Luuk 5.33-39

14 Ŋii nɛ Jɔɔŋ Wia lii-foori-la haritooroo kɔ
Yesu teeŋ a piɛsu a bul, “Bɛɛ nɛ tii la di Farisii
tiŋŋaa vuvɔɔ niiŋ aŋ ka ŋ haritooroo-na bi niiŋ
vɔɔ?”
15 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛba a bul, “Di nuu nɛ mu
jaa haal kaa kɔ, ka ba duu naŋdɔŋsuŋ hɔŋ, u
naŋdɔŋsu-la tuɔŋ jaŋ chei? Ai. Ama chɛɛ dɔŋ
nɛ hɛ dimɛ, ba jaŋ kɛŋ baal-la kaa mu lee, aŋ ka
di u naŋdɔŋsu-la vɔɔ niiŋ.”
16 Ŋii nɛ u bira magɛ namaga a piba a bul,
“Nuu-kala bi jaŋ joŋ gɛripɛ-faliŋ a kaa tɔ
gɛri-biniŋ. Ŋ nɛ ŋaa ŋii, ŋ jaŋ chei gɛri-falii-la.
17 Ŋii titia nɛ nuu ma bi jaŋ joŋ si-huoŋ a hɛ
pupoi-kpaaŋ lɛ. Ŋ nɛ ŋaa ŋii, pupoi-la jaŋ yɛrɛ,
di siŋ-la kala bisa ta. Si-huoŋ maga di ŋ joŋu hɛ

pupoi-zɔmuŋ lɛ nɛ, di siŋ-la ari pupoi-la kala
zɔŋ.”

Yesu chisɛ J̱uu tiŋŋaa kuhiaŋ tolo suuŋ lɛ aŋ pɛ vaarɛ haal kubala
Maak 5.21-43; Luuk 8.40-56

18 Yesu fa síi bul wiaa ŋii, J̱uu tiŋŋaa kuhiaŋ
kubala kɔ u teeŋ a tuu kpirimi u sipaaŋ aŋ bula
pu a bul, “Mi tolo nɛ yie suu lɛɛlɛ, ama ku joŋ ŋ
nisiŋ daŋu lɛ duu duori.”
19 Ŋii nɛ Yesu to u hariŋ, ba di u haritooroo
kala.
20 Ba síi mu ŋii, di haal kubala ma hɛ dimɛ. U
fa kɛŋ tiŋa jisiŋ fii ari balia nɛ, ka u pɔ u bi
dɛrɛ. Ŋii nɛ u kɔ a bal Yesu hariŋ a digi u gɛriŋ
niipiniŋ lɛ
21 aŋ bul u titia lɛ, “Di mi nɛ digi u gɛriŋ maa,
mi jaŋ duori.”
22 Ŋii nɛ Yesu miira daasɛ a nau a bula pu a
bul, “Mi tolo, sí fawulluŋ fá, ŋ yarida nɛ ŋaa ŋ
duori.” Haal-la guu duori bua-la titia lɛ.
23 Ŋii nɛ ka Yesu-na juu J̱uu tiŋŋaa kuhiaŋ-la
dia. U jua di yo-daaraa china aa yel.
24 Ŋii nɛ Yesu bula piba di nuu-kala lii, di
tolo-la bi suba, di u ta piŋ doŋ nɛ. Ŋii nɛ ba kala
mumɔmu.
25 Ama ba si kiri nialiŋ kala ba lii, Yesu mu
juu tolo-la dia a kɛŋ u nisiŋ lɛ, u sii.
26 Wiiŋ deeŋ Yesu si ŋaa, u teeli tiŋtee-la kala.

Yesu vaarɛ nyulimaa balia

27 Yesu si lii J̱uu tiŋŋaa kuhiaŋ-la dia-la lɛ aa
vɛŋ, ŋii nɛ nyulimaa balia sii a tuto u hariŋ aŋ

faasa yirɛ a bula pu a bul, “Yesu, Devit nihiŋ,
fála nennige.”
28 Yesu si mu dia, nyulima-la baliamiŋ ma to u
hariŋ juu dia-la. Ŋii nɛ u piɛsɛba a bul, “Ma
ŋaa yarida ari mi jaŋ wuo ŋaa di ma duorii?”
Ŋii nɛ ba bul, “Oo, la Tiina, la ŋaa yarida.”
29 Ŋii nɛ Yesu digi ba siaa lɛ aŋ bul, “Ma si
ŋaa yarida ari ŋii jaŋ ŋaa, mi jaŋ leŋ duu ŋaa.”
30 Ŋii nɛ ba siaa suri, ka Yesu bula piba ari
siifiɛsiŋ a bul, “Ma sí wiiŋ deeŋ bula pi
nuu-kala.”
31 Ama ba lii Yesu teeŋ a bul wii-la kala Yesu
si ŋaa a teeli leriŋ kala.

Yesu vaarɛ taŋiŋ

32 Nyulima-la balia si lii dia-la lɛ Yesu fa si hɛ,
niaa kɛŋ baal kubala si bi wiaa wuo bul a kaa
kɔ u teeŋ.
33 Ŋii nɛ Yesu kiri jima-la baal-la lɛ, baal-la
suomo bubul wiaa. U ŋaa nuu-kala
wu-kpuŋkpere. Ŋii nɛ ba bul di ba ha bi wiiŋ
deeŋ yiri na Iziral lɛ.
34 Ama Farisii tiŋŋaa bul ari jiŋsiŋ kuoro nɛ
pu doluŋ duu kikiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ ŋii.

Yesu fá niaa nennige.

35 Ŋii nɛ Yesu sii gɔllɛ ta-balaa ari ta-biisiŋ
kala a dagɛ niaa Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ a bul Wia
wu-zɔmɔ-la a tigɛ Wia kuorii-la lɛ aŋ pɛ vaarɛ
niaa nyanyal-yiriba kala.
36 U fa si na ni-daŋ-la, nennige kala kɛnu. U
na di wiaa nɛ faa walimɛba. Ba bi ba titia lɛ
wuo pɛ, a nagɛ piesee si bi pie-daara kɛnɛ.

37 Ŋii nɛ u bula pi u haritooroo a bul,
"Ku-kumaa yuga nɛ baga lɛ di ba kuŋ, ama
tiŋtinnaa bi yugɛ di ba kuŋ kialiŋ.
38 Má saa sul baga-la tiina duu hɛ tiŋtinnaa
yugɛ di ba tiŋ tiŋtimii-la."

10

Yesu yirɛ u haritooroo fii ari balia
Maak 3.13-19; Luuk 6.12-16

1 Ŋii nɛ Yesu yirɛ u haritooroo fii ari balia a
hɛ dɔŋɔ lɛ a piba doluŋ di ba wuo kikiri jiŋsiŋ
aŋ pɛ vivaarɛ niaa nyanyal-yiriba kala.
2 Nialiŋ u si liisa yiraa nɛ ŋla: Saamɔŋ, ba fa
kɛnu yiyirɛ Piita ma nɛ, ari u naaŋbie Aŋduru,
ari Jeems, si ŋaa Zɛbidii bie, ari Jɔɔŋ. Jɔɔŋ fa
ŋaa Jeems ŋaana nɛ.
3 U bira liisɛ Filip, ari Batolomi, ari Tɔmas, ari
Matiu laŋpoo lilaari-la, ari Alifiyas bie Jeems,
ari Tadiyas,
4 ari Saamɔŋ Zɛlɔt, ari Judas Isikarɔt, nii-la si
ku ŋaa zɛŋbɛ tiina a yallɛ Yesu.

Yesu tiŋ u haritooroo fii ari balia
Maak 6.7-13; Luuk 9.1-6

5 Niaa deeŋba fii ari balia, Yesu nɛ tiŋba ba
lii. Ŋla nɛ u bula piba aŋ ka ba lii: "Ma sí nialiŋ
si bi J̱u̱u tiŋŋaa ŋaa tiŋteeŋ mu. Ma sí Samaria
tiŋteeŋ ma mu.
6 Ama má mu Iziral niaa teeŋ, niaa deeŋba
lɛlɛ nagɛ piesee si lɛlɛ nɛ a bira bi dia wɛniŋ jiŋ.
7 Má mu a bul Wia kuorii-la wiaa piba a bul
duu kpaga nɛ.

8 Má vaarɛ nyanyal tiŋŋaa a chisɛ suunuŋ a
vaarɛ gbegisiŋ a kiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ niaa lɛ. Ma nɛ
ŋaa ŋii, ma sí time kala laa, bɛɛ wiaa ma ma bi
kuŋ-kala time aŋ laa.
9 Ma sí moribiee ma joŋo hɛ ma gɛri-fesiniŋ
lɛ.
10 Ma ma sí sulli-gbaŋsiŋ koru a kaa vɛŋ
woŋbii-la a sí gɛnniŋ tuŋ-bulia koo nɛŋtɛŋŋɛɛ
tuŋ-bulia laalu, ma sí daaŋtiga ma koru. Di
tiŋtinna nɛ tima, u maga di ba ṯimu nɛ.
11 Di ma nɛ mu yi ta-bal koo ta-bie, má juu
taŋ-la tuɔŋ a bee chɛ nii-la si jaŋ wuo laama bil
a chuchua dii-bala-la lɛ halii di bua-la ma si jaŋ
lii taŋ-la lɛ yi.
12 Di ma nɛ mu juu dia kala, má laa sipaaŋ
chuɔlɛ dia-la niaa a bul, ‘Dia deeŋ niaa jaŋ hɔŋ
ari yarifiɛlaa.’
13 Di ba nɛ laama, ba jaŋ kɛŋ yarifiɛlaa. Di ba
nɛ bima laa, yarifiɛla-la jaŋ miira kɔ ma teeŋ.
14 Di ma mu nuu-kala teeŋ, duu pɔ di ma sí
juu a bi ma wialiŋ ma jegilee nii, má lii dia-la lɛ
koo taŋ-la lɛ a kpesi ma naasiŋ hagila ta. Ba jaŋ
jiŋ ari ba ŋaa wii nɛ a cheima lɛ.
15 Mi bulaa pima ari sariya chɛ-diiliŋ, Wia jaŋ
dɔgisɛ taŋ-la niaa a kii bua-la lɛ u si dɔgisɛ
Sɔdɔm niaa ŋii.”

Hɛɛ-la si jaŋ kɔ
Maak 13.9-13; Luuk 21.12-17

16 Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Má jegile nii, ma nagɛ
pie-biisiŋ nɛ. Mii tiŋma di ma guoli
guŋgurusuŋ tuɔŋ. Má saa kɛŋ wu-jimiŋ a nagɛ

diŋŋaa si kɛŋ wu-jimiŋ ŋii a leŋ di ma siaa fiɛlɛ
a nagɛ kokosuŋ siaa si fiɛlɛ ŋii.
17 Má kɛŋ ma titia woruŋ ni-bɔŋŋɔɔ deeŋba
teeŋ. Ba jaŋ kɛŋma kaa mu nialiŋ si yie hilime
vuvuurɛ wiaa teeŋ di ba dii ma sariya. Ba jaŋ
viirima Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ.
18 A tiŋ mi wiaa, ba jaŋ kɛŋma kaa mu kuoroo
ari taŋ kuhiasiŋ sipaaŋ di ma dii mi daŋsia, ba
di nialiŋ si bi J̱uu tiŋŋaa ŋaa kala teeŋ.
19 Di ba nɛ kɛŋma kaa mu di ba dii ma sariya,
ma sí leŋe di ma bɔisiŋ joŋ wialiŋ ma si jaŋ bul
lɛ a laa ma titia. Bua-la lɛ Wia jaŋ joŋ wu-jimiŋ
a hɛ ma nyuŋ lɛ.
20 Wialiŋ ma si jaŋ bul, ma dee bi jaŋ bul. Ma
Nyimma Wia jaŋ leŋ di u Diŋ-zɔŋ-la toma lɛ a
bul wiaa pima.
21 Naaŋbiiriŋ jaŋ kɛŋ dɔŋɔ a kaa mu tia di ba
kpu. Nyimmaba ma jaŋ ŋaa ŋii ba biiriŋ lɛ.
Biiriŋ ma jaŋ ŋaa ŋii a ma kɛsɛ ba nyimmaba
ari ba naaŋba a kaa mu pa di ba kpu.
22 Nuu-kala jaŋ bɛrɛma a tiŋ mi wiaa. Ama
nii-la kala si nyalimɛ a mu dɛrɛ, Wia jaŋ laau ta.
23 Di ba níi dɔgisɛma taŋ-la lɛ, má lii a fá mu
taŋ dɔŋɔ. Mi bulaa pima ari ma bi jaŋ wuo tiŋ
tiŋtimii-la dɛrɛ Iziral tasiŋ kala lɛ, ka di mi-na
Nuhuobiine Bie-na kɔ.

24 Sukuuri bie bi u kerichi ka kii, nii-la síi tiŋ
tiŋtiŋŋaa nuu dɔŋ teeŋ ma bi yuga kii nii-la
teeŋ u síi tiŋ tiŋtimii-la. Tiŋtinna bi u kuhiaŋ
ka kii.
25 Ama di nii-la nɛ gunnɛ tiŋtimii-la dɛrɛ, u
maga di ba di nii-la si dagu kala magɛ dɔŋɔ nɛ.

Di ba nɛ saa kɛŋ dia tiina kaa yirɛ Bɛlizibul, ŋii-na ba jaŋ hɛ yiri-bɔŋŋɔɔ a pi u dia niaa kala.

Nii-la si maga di la fá
Luuk 12.2-9

26 Ŋii wiaa, ma sí nuhuobiinee fá. Wii-kala si
faa jaŋ ku lii pulumuŋ, niaa ma jaŋ nii wii-la si
ŋaa wu-faali.
27 Wii-kala mi si bula pima birimiŋ tuɔŋ, u
maga di ma bulu pulumuŋ tuɔŋ. Wii-kala bira
ba si muŋso bula pima birimiŋ tuɔŋ, má heele
bulu lusuŋ nyuŋ."
28 Ŋii nɛ Yesu bira bul, "Ma sí nialiŋ si jaŋ
wuo kpu ma yaaraa fá, niaa deeŋba bi ma dima
wuo kpu. Ama má fá Wia. U nɛ kɛŋ doluŋ duu
wuo joŋ ma yaraa ari ma diŋsiŋ kala a hɛ Wia
nyiniŋ tuɔŋ. Mi bula pima, má fifáu.
29 Zaarikokobiisiŋ balia dee ba yie joŋo yallɛ
kɔbu koo? Ama ba tuɔŋ kubala ma bi jaŋ tel
tiŋteeŋ, see ma Nyimma Wia sɛyɛ.
30 Wia paala jiŋ ma nyu-punaa kala ma niiŋ
nɛ.
31 Ŋii wiaa, ma sí leŋe di fawulluŋ kɛŋma.
Ma nɛ paala kii zaarikokobiisiŋ a yugɛ.
32 Nii-la kala si jaŋ wuo bul niaa tuɔŋ ari u
ŋaa mi nuu nɛ, mi ma jaŋ bul ŋii a tigɛu lɛ mi
Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ lɛ sipaaŋ.
33 Ama nii-la kala si viami niaa tuɔŋ, mi ma
jaŋ viau mi Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ lɛ
sipaaŋ.

Yesu si duu bi dunia kɔ di niaa siŋ, see di ba yuo dɔŋɔ.
Luuk 12.51-53; 14.26-27

34 Ma fa biina di mi kɔ dunia di niaa siŋ nɛɛ?
Ai, yuosuŋ nɛ mi kaa kɔ.
35 Mi kɔ di niaa pɔrɛ dɔŋɔ lɛ nɛ. Bie jaŋ kɛŋ u
nyimma di ba yuo dɔŋɔ. Tolo ma jaŋ kɛŋ u
naaŋ di ba guraa yuo dɔŋɔ. Bii-haala ma jaŋ
kɛŋ u bala naaŋ di ba guraa yuo dɔŋɔ.
36 Nuu diŋdɔŋŋɔɔ paala jaŋ hɛ u dia-niaa
tuɔŋ.
37 Nii-la kala si cho u nyimma ari u naaŋ a
kiimi, u bi maga duu ŋaa mi haritooru. Nii-la
kala ma si cho u bie koo u tolo a kiimi, u bi
maga duu ŋaa mi haritooru.
38 Nii-la kala si bi u titia daa-gɛsɛɛ baasɛ a to
mi hariŋ, u bi maga duu ŋaa mi haritooru.
39 Nii-la kala síi chɛ u titia miisiŋ, u jaŋ joŋ u
miisiŋ ta. Ama nii-la kala si via u miisiŋ ta a tiŋ
mi wiaa, u jaŋ kɛŋ miisiŋ.

Time-la Wia si jaŋ joŋo ti̠ŋla.
Maak 9.41

40 Nii-la kala si kɛŋma woruŋ, u tiina kɛŋmi
ma woruŋ nɛ. Nii-la ma kala si kɛŋmi woruŋ, u
kɛŋ Tiina ma si tiŋmi woruŋ nɛ.
41 Nii-la kala si laa Wia tiŋtinna dɔŋɔ a kɛnu
woruŋ u dia lɛ a tiŋ u si ŋaa Wia tiŋtinnu wiaa,
u jaŋ laa u time. Time-la Wia si jaŋ joŋo ti̠mu, u
jaŋ magɛ time-la Wia si jaŋ ti̠ŋ u tiŋtinni-la.
Nii-la kala ma si laa tuɔ-pul tiina bil a tiŋ u si
ŋaa tuɔ-pul tiina wiaa, time-la Wia si jaŋ joŋo
ti̠mu, u jaŋ magɛ time-la u si jaŋ joŋo ti̠ŋ
tuɔ-pul tiina-la.

42 Nii-la ma kala si ŋaa lii-fiɛla pi mi
haritooroo deeŋba tuɔŋ ku-bie a tiŋ u síi to mi
hariŋ wiaa, u tiina ma jaŋ laa u time.”

11

Jɔɔŋ Wia lii-foori-la tiŋ niaa ba kɔ Yesu teeŋ Luuk 7.18-35

1 Yesu si bul wiaa deeŋba a pi u haritooroo fii
ari balia-la dɛrɛ, u lii lee-la a mu duu dagɛ niaa
aŋ pɛ bul Wia wiaa tasi-la si kpagɛ lee-la.
2 Jɔɔŋ Wia lii-foori-la fa si hɛ sarika lɛ a nii
wialiŋ Kirisito fa síi ŋaa, u tiŋ u haritooroo
dɔŋsuŋ Yesu teeŋ
3 di ba mu piɛsɛ Yesu a bul, “Bula pila, ŋ nɛ
nii-la Jɔɔŋ fa si si u jaŋ kɔ, koo la haa gbɛrɛ nuu
ma dɔŋ nɛɛ?” Ŋii nɛ ba mu piɛsu.
4 Ba si piɛsɛ dɛrɛ, Yesu bula piba a bul, “Má
miira mu Jɔɔŋ teeŋ a bula pu wialiŋ kala ma si
na a nii maa.
5 Má bula pu di nyulimaa siaa suri nɛ,
gbɛrikɛɛ vivɛŋ, gbegisiŋ ma duduori. Taŋŋaa
ninii wiaa, nialiŋ si suba sisii suuŋ lɛ. Summoo
ma wuo ninii Wia wu-zɔŋŋɔɔ.
6 Nialiŋ si bi kaa lɛrɛ ari mi nɛ ŋaa nii-la Wia
si tima, ba tuɔŋ jaŋ tɔrɛ.”
7 Ŋii nɛ Jɔɔŋ haritooro-la viiri. Ŋii nɛ Yesu
suomo bul Jɔɔŋ wiaa a pipi ni-daŋ-la. U
piɛsɛba, “Ma si mu Jɔɔŋ teeŋ tiŋtee-hilii-la lɛ,
bɛɛ nɛ ma fa gbɛrɛ di ma na? Ma mu di ma na
yaŋ peliŋ si kaa viviisi nɛɛ? Ai.
8 Bɛɛ nɛ saa ma lii di ma na? Ma lia di ma na
nuu si laalɛ gɛri-zɔŋŋɔɔ nɛɛ? Ai. Bee na nialiŋ

si yie laalɛ gɛnniŋ deeŋba, ba yie juu
kuori-diisiŋ nɛ aa nii sima.
9 Má saa dagɛmi ku-la ma si mua di ma na.
Ma mua di ma na nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛɛ? Oo, mi jaŋ bula pima
ari ma na nuu duu kii nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ.
10 U-na Jɔɔŋ wiaa nɛ ba ŋmuŋsa bil Wia teniŋ
tuɔŋ a bul di Wia si,

'Má jegile nii mi teeŋ, mi jaŋ tiŋ mi tiŋdaara
duu laa ŋ sipaaŋ a mu a wasɛ woŋbiiŋ biliŋ lɛ.'
"

11 Ŋii nɛ Yesu bira bula pi niaa a bul, "Wutitii,
mi bulaa pima, Jɔɔŋ, Wia lii-foori-la nɛ kii
nuu-kala ba si lula. Ama nii-la si ŋaa ni-bie Wia
kuorii-la tuɔŋ, u nɛ yuga kii Jɔɔŋ.
12 A chiŋ bua-la lɛ Jɔɔŋ si suomo bubul Wia
wiaa a kaa kukɔ tapuluŋ deeŋ, niaa kɛŋ Wia
kuorii-la wiaa yuyuo dɔŋɔ nɛ, ŋii nɛ ni-duoruŋ
wiwalimɛ di ba kaa loriko laa.
13 Ka di Jɔɔŋ-na kɔ, nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ fa bul Wia kuorii-la wiaa nɛ.
Wialiŋ Wia si leŋe ba ŋmuŋsa bil di niaa tuto
ma dagɛ ŋii nɛ.
14 Di ma nɛ ŋaa yarida, ma sɛi wialiŋ ba si
bula. Jɔɔŋ nɛ ŋaa Ilaaja, nii-la wiaa ba fa si
bula duu jaŋ kɔ.
15 Digilaa tiŋŋaa, má wuoli ma digilaa a nii
wiaa deeŋba."
16 Ŋii nɛ Yesu bira bul, "Bɛɛ nɛ mi jaŋ kɛŋ
jiniŋ niaa kaa magisɛ? Ba nagɛ haŋbiisiŋ síi
gbieli yɔbɔ tuɔŋ nɛ. Dɔŋsuŋ yie kpia dɔŋɔ lɛ a
bula piba a bul,

17 'La yii yiilaa nɛ pima, aŋ ka ma bi gua, la
yel yoho pima, aŋ ka ma bi yel.'
18 Bua-la lɛ Jɔɔŋ si kɔ ma teeŋ, uu vɔɔ niiŋ nɛ
a bi siniŋ ma nyua. Ŋii nɛ ba si di jiŋ-bɔŋ nɛ
kɛnu.
19 Aŋ ka mi-na Nuhuobiine Bie kɔ ma teeŋ a
didii kiaa aŋ pɛ nyunyua siniŋ maa. Ŋii nɛ ba
bula pi dɔŋɔ a bul, 'Baala deeŋ ŋaa luobii tiina
nɛ a ŋaa si-nyuaru maa aŋ pɛ kɛŋ laŋpoo
lilaaraa ari haachɛ diiree kala ma kaa dii
naŋdɔŋsuŋ.' Nialiŋ si sɛi wu-jimii-la si lii Wia
teeŋ, ba wu-ŋaalaa daga ari ba sɛnɛ sɛi nɛ."

Tasi-la si bi Yesu wiaa laa dii
Luuk 10.13-15

20 Tasi-la lɛ Yesu si ŋaa wu-magilaa yugɛ, ba
niaa bi u wiaa laa dii, ŋii wiaa ba bi birima lii
ba haachɛba lɛ. Ŋii nɛ u kpiaba lɛ a bul,
21 "Ma Kɔraziŋ tiŋŋaa, ma jaŋ na hɛɛŋ.
Bɛtisaada tiŋŋaa maa, ma ma jaŋ na hɛɛŋ.
Wu-magila-la ba si ŋaa ma teeŋ, di ba nɛ fa
ŋaaba Taya ari Saadɔŋ niaa teeŋ ŋla, ba fa bi
jaŋ dieni aŋ hɔnɔ tɛllɛ naasiŋ a ŋaa tuɔruŋ
bugɛ ba titia, a didagɛ ŋii ari ba birima lii ba
haachɛba lɛ nɛ.
22 Mi bulaa pima, sariya chɛ-diiliŋ, Wia jaŋ
dɔgisɛ Kɔraziŋ ari Bɛtisaada tiŋŋaa a kii Taya
ari Saadɔŋ tiŋŋaa.
23 Ma-na Kapɛnam tiŋŋaa, ma nɛ paala
chichɛ di ma kɛŋ ma titia a kaa jil Wia-jaŋ. Wia
jaŋ joŋma yuo ta nɛ di ma tuu juu u nyiniŋ.
Wu-magilaa deeŋba kala mi si ŋaa ma teeŋ, di
mi fa ŋaaba Sɔdɔm lɛ nɛ, ba fa jaŋ hɛ dimɛ a
kaa kukɔ jiniŋ.

24 Mi bulaa pima, sariya chɛ-diiliŋ Wia jaŋ fá
Sɔdɔm niaa nennige a kii Kapɛnam niaa."

Yesu bula pi niaa di ba kɔ u teeŋ a na wiese
Luuk 10.21-22

25 Bua-la titia lɛ Yesu guu yirɛ, "Mi Nyimma, ŋ
nɛ ŋaa wia nyuŋ ari tiŋteeŋ kala Tiina. Mii
lɔlluŋ ari ŋ si kɛŋ wialiŋ ŋ si joŋo faa a dagɛ
nialiŋ si bi wiaa jiŋ, aŋ bi joŋo dagɛ nialiŋ si
kɛŋ wu-jimiŋ.
26 Mi Nyimma, mii lɔlluŋ. Ŋ titia tuɔtɔruŋ lɛ
nɛ ŋ ŋaa ŋii."
27 Ŋii nɛ u bira bul, "Mi Nyimma joŋ kuŋ-kala
doluŋ nɛ pimi. Mi Nyimma duŋduŋa nɛ jiŋ ŋii
mi si naga. Mi ma duŋduŋa nɛ jiŋ ŋii mi
Nyimma ma si naga. Nuu-kala bira buu jiŋ, see
nialiŋ duŋduŋa mi síi cho di mi daga."
28 Ŋii nɛ Yesu bira bula pi niaa, "Má kɔ mi
teeŋ, ma nialiŋ kala si lɔlɔ, aŋ ka wiaa nyagɛma
bil. Mi jaŋ pima wiese.
29 Má laa mi chuga a chuŋ aŋ gunnɛ mi teeŋ,
bɛɛ wiaa mi kɛŋ mi titia muuri nɛ, mi siaa ma
fiɛlɛ. Di ma ŋaa ŋii, ma jaŋ na wiese.
30 Chuga-la mi si jaŋ joŋo chuŋma jaŋ ŋaa
chugi-mɔli, u bi yuŋ."

12

Ba piɛsɛ Yesu chɛ-wiesii-la wiaa.
Maak 2.23-28; Luuk 6.1-5

1 U bi diene aŋ ka Yesu ari u haritooroo sii to
nyoŋso baga tuɔŋ chɛ-wiesii-la chɛɛŋ. Losuŋ fa
kɛŋ Yesu haritooroo. Ŋii nɛ ba suomo kiilɛ
nyoŋso-la aa chaŋ.

2 Farisii tiŋŋaa si na wiiŋ deeŋ ŋii, ba piɛsɛ
Yesu a bul, “Ŋ bi naa? Chɛ-wiesii-la kisiŋ nɛ ba
chichei ŋii.”
3 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛba a bul, “Ma bi wii-la Devit
fa si ŋaa karimaa? Losuŋ fa si kɛnu ba di u
hariŋ niaa,
4 u mu juu Wia-dia a joŋ boroboro-la ba fa si
kaa ku bil Wia sipaaŋ a chɔgɔ dii, aŋ joŋo pi u
hariŋ niaa maa, ba ma dii. U fa ŋaa kisiŋ nɛ di
ni-wogo dii boroboro-la, see nialiŋ si kpu pusuŋ
pipi Wia duŋduŋa. Ŋii-na u fa bi maga di Devit
ari u hariŋ niaa dii kudiile-la.
5 Koo ma ha bi wialiŋ Moosis fa si ŋmuŋsa bil
di la tuto karimaa? Chɛ-wiesii-la chɛɛŋ kala
nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ fa yie
chei la kisiŋ Wia-dia lɛ. Ama ba fa si ŋaa ŋii
chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, u bi haachɛ ŋaa.
6 Mi bulaa pima ari kuŋ nɛ hɛ ma tuɔŋ lɛɛlɛ a
yuga kii Wia-dia.
7 Wia teniŋ tuɔŋ, ba ŋmuŋsa di Wia si,
‘Mi cho di ma fifá niaa nennige nɛ a kii ma si
kpu pusuŋ pipimi.’
Di ma nɛ fa sɛnɛ jiŋ wiiŋ deeŋ bubuɔŋ, ma fa bi
jaŋ joŋ cheeriŋ pi nialiŋ si bi wii cheye.
8 bɛɛ wiaa mi-na Nuhuobiine Bie nɛ ŋaa
chɛ-wiesii-la Tiina ŋii.”

Yesu vaarɛ baal kubala nisiŋ si suba
Maak 3.1-6; Luuk 6.6-11

9 Ŋii nɛ Yesu lii lee-la a mu juu Wii-chuɔlɛ dia,
10 di baal kubala nɛ ŋii. U nisiŋ suba nɛ. Niaa
dɔŋsuŋ ma fa hɛ dimɛ a chichɛ di ba bul Yesu
teeŋ ari u cheye nɛ. Ŋii nɛ ba piɛsu a bul, “U

kɛŋ woŋbiiŋ nɛɛ di la vaarɛ nyanyal tiŋŋaa
chɛ-wiesii-la chɛɛŋ koo?”
11 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛba a bul, “Di ma kuŋ nɛ
kɛŋ piesu duu tel viliŋ lɛ chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, ŋ
jaŋ liisu koo ŋ jaŋ leŋu dimɛ duu suu? Ma jaŋ
liisɛ.
12 Nuhuobiine nɛ paala kii piese. Di la nɛ saa
ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, la bi
chɛ-wiesii-la kisiŋ-la cheye.”
13 Ŋii nɛ u bula pi na-suu-la tiina a bul, “Kɛŋ
ŋ nisiŋ tiɛnɛ.” U kaa tiɛnɛ. U fiɛla a nagɛ u
nisi-la dɔŋɔ.
14 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa lii lee-la a mu vuurɛ ŋii
ba si jaŋ ŋaa a kpu Yesu.

Yesu bul wiaa a tigɛ u titia lɛ

15 Yesu si nia di ba vuurɛ di ba kpuu ŋii, u lii
lee-la. Ni-daŋ to u hariŋ. Ŋii nɛ u vaarɛ nialiŋ
fa síi wiilu kala
16 aŋ bula piba di ba sí leŋ di wiiŋ deeŋ teeli
leriŋ kala.
17 U ŋaa wiiŋ deeŋ di wialiŋ Azaaya fa si bula
ku ŋaa wutitii. Azaaya fa ŋaa nii-la síi bul wiaa,
Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ.
18 U fa si,
“Mi Tiŋtinna nɛ ŋla, nii-la mi si liisa,
nii-la mi si cho, mi tuɔŋ tɔrɛ u nyuŋ.
Mi jaŋ joŋ mi Diŋ-zɔŋ-la hɛu lɛ.
U jaŋ bul mi sariya diiniŋ wiaa a pi dunia
niaa kala.
19 U bi jaŋ kaa lɛrɛ, u bi jaŋ kpia goŋ maa.
U bi jaŋ ŋiŋaa goŋ woŋbiee lɛ di niaa ninii.
20 U siaa jaŋ fiɛlɛ nialiŋ si ŋaa puwuoloo teeŋ,
a kɛŋ zile ni-pugunuŋ ma teeŋ.

U jaŋ pɛsɛ halii, see wutitii-la Wia síi chɛ yuo
dii leriŋ kala.
21 U lɛ nɛ dunia niaa kala jaŋ joŋ ba yiɛlaa hɛ.”

Yesu ari Bɛlizibul
Maak 3.20-30; Luuk 11.14-23

22 Ŋii nɛ niaa dɔŋsuŋ kɛŋ baal kubala kaa kɔ
Yesu teeŋ. Jiŋsiŋ nɛ fa kɛŋ baal-la. U fa nyulima
aŋ pɛ taŋ. Yesu vaarɛ baal-la. Ŋii nɛ u wuo
wiaa bubul aŋ nina maa.
23 Yesu si ŋaa ŋii, u fa ŋaa ni-daŋ-la kala
wu-kpuŋkpere. Ŋii nɛ ba pipiɛsɛ dɔŋɔ a bul,
“Devit bie nɛ ŋlaa?”
24 Farisii tiŋŋaa fa si nii ŋii, ba bul, di jiŋsiŋ
kuoro Bɛlizibul nɛ pu doluŋ, ŋii nɛ tii u wuo
kikiri jiŋsiŋ ŋii.
25 Yesu wuo jiŋ ba tuɔbiinaa a bula piba a bul,
“Di taŋ niaa nɛ hɛ dimɛ a bi nii-bala kɛnɛ, ba
taŋ-la jaŋ tel. Di jaŋ niaa koo naaŋbiiriŋ ma nɛ
bi nii-bala kɛnɛ, ba dia jaŋ tel.
26 Ŋii nɛ di Sitaani kiri Sitaani, u ma taŋ bi
jaŋ wuo chiŋ.”
27 Ŋii nɛ Yesu bira piɛsɛba a bul, “Di Bɛlizibul
nɛ pimi doluŋ mi kaa kiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ niaa lɛ,
kubɛɛ nɛ saa joŋ doluŋ pi niaa deeŋba síi to ma
hariŋ ba ma kikiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ niaa lɛ? Niaa
deeŋba titia daga ari maa nyia nɛ. Ba jima ari
Sitaani bi u titia wuo guraa yuo.
28 Wia doluŋ nɛ mi kaa kiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ niaa
lɛ. Wiiŋ deeŋ nɛ daga ari Wia kuorii-la paala kɔ
ma teeŋ nɛ.
29 Nuu tuo si jaŋ juu ni-duoŋ dia a gaa u kiaa,
see duu kɛŋ ni-duo-la vɔɔ, aŋ-na juu paa u kiaa.

30 Nuu-kala si bi mi nuu ŋaa, u lii mi hariŋ
nɛ. Nii-la kala si bi mi lɛ pɛ di la kiri kiaa hihɛ
dɔŋɔ lɛ, u kaa pisa tita nɛ.
31 Mi bulaa pima ari Wia jaŋ joŋ niaa
haachɛba ari wu-bɔmɔ-la ba síi bul a chɛba,
ama nii-la kala si tuusɛ Wia Diŋ-zɔŋ-la joŋŋoo,
Wia bi jaŋ joŋo chɛ u tiina.
32 Nii-la kala si bul wu-bɔŋŋɔɔ a mu tigɛ
mi-na Nuhuobiine Bie lɛ, Wia jaŋ joŋo chɛu,
ama nii-la kala si tuusɛ Wia Diŋ-zɔŋ-la joŋŋoo,
Wia bi jaŋ joŋo chɛ u tiina lɛɛlɛ a kaa mu wuu."

Tia ari u nɛnɛɛ.
Luuk 6.43-45

33 Ŋii nɛ Yesu bira bul, "Di ŋ níi chɛ tia nɛŋ
nɛŋ-zɔŋŋɔɔ, see di ŋ kɛŋ tia-la si kɛŋ yarifiɛlaa.
Di ŋ nɛ kɛŋ tia-la si bi yarifiɛlaa kɛnɛ, see duu
ninɛŋ nɛŋ-lɔrunuŋ. Tia-la nɛnɛɛ nɛ yie dagɛ
tia-la yiri u si ŋaa.
34 Ma ni-bɔŋŋɔɔ deeŋba, di ma nɛ bɔmɔ, ɛɛ
nɛ ma jaŋ wuo ŋaa a bubul wu-zɔŋŋɔɔ? Ŋ
tuɔbiinaa si kɛŋ wii-la nɛ, u nɛ ŋ niiŋ bubul.
35 Ni-zɔmuŋ kɛŋ tuɔbiiŋ-zɔŋŋɔɔ nɛ aa ŋaa
wu-zɔmɔ-la u síi biinu. Ni-bɔmuŋ ma kɛŋ
tuɔbiiŋ-bɔŋŋɔɔ a maa ŋaa wu-bɔmɔ-la u síi
biinu u tuɔŋ lɛ.
36 Mi bulaa pima ari sariya chɛ-diiliŋ nuu-kala
paala jaŋ dagɛ wu-bɔmɔ-la u niiŋ si bula.
37 Wialiŋ titia ma si bula nɛ jaŋ dii ma sariya
a dagɛ di ma kɛŋ tuɔ-pulaa koo ma bi tuɔ-pulaa
kɛnɛ."

Nialiŋ chɛ di Yesu ŋaa wu-magilaa
Maak 8.11-12; Luuk 11.29-32

38 Ŋii nɛ Wia teniŋ kerichiba dɔŋsuŋ ari
Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ ma kɔ Yesu teeŋ a bula
pu a bul, “La kuhiaŋ, laa chɛ di ŋ ŋaa wu-magil
nɛ di la na.”
39 Ŋii nɛ Yesu bul, “Jiniŋ niaa ŋaa ni-bɔmɔ nɛ,
ba bi Wia ka fá. Ma si di mi ŋaa wu-magiliŋ.
Ai, mi bi ŋaa. Wu-magiliŋ ma síi chɛ, ma bi jaŋ
wuo nau, see wu-magil-la Wia fa si ŋaa a tigɛ
Jona lɛ.
40 Jona fa si hɛ cheŋfili-bal-la tuɔŋ tapulaa
batori wiihɛyɛ ari titaŋiŋ kala, ŋii titia nɛ mi-na
Nuhuobiine Bie ma jaŋ hɛ vaamiŋ tuɔŋ tapulaa
batori, wiihɛyɛ ari titaŋiŋ kala.
41 Sariya chɛ-diiliŋ, Ninivɛ niaa ma jaŋ sii a
joŋ cheeriŋ pima woruŋ. Bua-la lɛ Jona ma fa si
mu bul Wia wiaa pi Ninivɛ niaa, ba birima lii
ba haachɛba lɛ nɛ a to Wia. Mi jaŋ bula pima
ari nuu nɛ hɛ ma tuɔŋ a yuga kii Jona, ka ma bi
sɛi di ma jegile nii u wiaa.”

42 Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Haal kubala nɛ fa hɛ
dimɛ. U dii kuoruŋ tiŋtee kubala lɛ baa yirɛ
Siiba. U sii lii u jaŋ lɛ a mu di-bolii duu jegile
nii kuoru kubala wu-jimiŋ. U yiriŋ nɛ fa
Solomɔŋ. U fa kɛŋ wu-jimiŋ kiŋkɛŋ kiŋkɛŋ.
Sariya chɛ-diiliŋ haal-la jaŋ sii a joŋ cheeriŋ a pi
jiniŋ niaa woruŋ. Mi jaŋ bula pima ari nuu nɛ
hɛ ma tuɔŋ, u yuga kii Solomɔŋ, ka ma bi sɛi di
ma jegile nii u wiaa.”

Yesu bul wiaa a tigɛ jiŋ-bɔŋŋɔɔ lɛ
Luuk 11.24-26

43 Ŋii nɛ Yesu bira bula pi niaa a bul, “Di
jiŋ-bɔŋ nɛ lii nuu lɛ, u yie gɔllɔ tiŋtee-hiliŋ lɛ
nɛ a chichɛ di-wiesiŋ, aŋ bi na.
44 U si bi lee na ŋii, u yie bul u titia lɛ a bul,
‘Mi jaŋ miira mu lee-la mi si lia.’ U jaŋ miira
mumu, di disinniŋ tuo dia-la lɛ, ba wasɛ u kala
zɔŋ.
45 Ŋii nɛ u jaŋ miira lii a kɛŋ jiŋ-bɔŋŋɔɔ
balipɛ, kialiŋ si bɔmɔ kiiu, ba ma ku juu a pɛu
lɛ. Ŋii hariŋ lɛ nɛ baal-la yie kperi a kii
buŋbuŋ-la. Ŋii titia nɛ u ma jaŋ ŋaa ma jiniŋ
ni-bɔŋŋɔɔ deeŋba lɛ.”

Yesu bul wiaa a tigɛ u naaŋ ari u naaŋbiiriŋ lɛ
Maak 3.31-35; Luuk 8.19-21

46 Yesu fa si bul wiaa pipi nialiŋ ŋii, u naaŋ
ari u ŋaanaa kɔ u teeŋ a ku chiŋ jeeŋ hariŋ a
chichɛ di ba nau. [
47 Ŋii nɛ nuu bula pu a bul, “Bee na, ŋ naaŋ
ari ŋ ŋaanaa nɛ chiŋ jeeŋ hariŋ a chichɛ di ba
naŋ.”
48 Ŋii nɛ Yesu miira piɛsɛba a bul, “Kubɛɛ nɛ
ŋaa mi naaŋ ari mi ŋaanaa?”]
49 Ŋii nɛ u liisɛ u nisiŋ a dagɛ u haritooroo aŋ
bul, “Mi naaŋ ari mi naaŋbiiriŋ nɛ ŋla:
50 Nii-la kala si ŋaa wii-la mi Nyimma Wia si
hɛ Wia-jaŋ lɛ si cho, u nɛ ŋaa mi ŋaana ari mi
dihaala ari mi naaŋ.”

13

Yesu magɛ namaga a tigɛ baal-la si du̠u kiaa lɛ
Maak 4.1-9; Luuk 8.4-8

1 Tapulii-la titia Yesu lii dia-la lɛ ba di u
haritooroo fa si hɔnɔ, a sii mu mugi-baliŋ niiŋ a
hɔŋ dimɛ duu dagɛ niaa.
2-3 Niaa yugɛ a ku gollu chu. Ba si yuga ŋii, u
sii mu juu liiŋ daboro tuɔŋ a hɔŋ liiŋ tuɔŋ, ka
ni-daŋ-la chiŋ muga niiŋ. Ŋii nɛ u magɛ
namagaba a dagɛba wiaa yugɛ. U namagaba-la
dɔŋɔ nɛ ŋla: Yesu si, "Baal kubala nɛ sie a kɛŋ
u ku-doho kaa lii duu misɛ.
4 U síi misɛ ŋii, ku-doho-la dɔŋsuŋ tel
woŋbiiŋ tuɔŋ. Diibiisiŋ ku tuɔsa dii.
5 Dɔŋsuŋ ma tuu tel kpaginyiliŋ nyuŋ. Hagila
si bi yugɛ ŋii, ka ba guu nyu.
6 Ba naapoloo bi tiŋteeŋ jua. Wia pɔsɛ a
kpuba, ba suu, bɛɛ wiaa ba naapoloo bi tiŋteeŋ
jua.
7 Ku-doho-la dɔŋsuŋ ma tel sɔsuŋ tuɔŋ. Ba
nyu, sɔsu-la ma nyu a nyaga kpu. Ba bi wasa.
8 Ama ku-doho-la dɔŋsuŋ ma lii tel
tiŋtee-zɔmuŋ lɛ a nyu a waa a wasɛ woruŋ.
Dɔŋsuŋ hɛ biee zɔlɔ zɔlɔ, dɔŋsuŋ ma mahiŋ
batori batori, dɔŋsuŋ ma mara ari fii fii."
9 Yesu si magɛ namaga-la dɛrɛ, ŋii nɛ u bul,
"Digilaa tiŋŋaa, má wuoli ma digilaa a nii wiaa
deeŋba."

Yesu dagɛ u haritooroo wii-la si tii u yie mimagɛ namagaba
Maak 4.10-12; Luuk 8.9-10

10 Ŋii nɛ Yesu haritooroo kɔ u teeŋ a piɛsu a
bul, "Bɛɛ nɛ tii ŋ yie kɛŋ namagaba a didagɛ
niaa?"

11 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Ma niaa
deeŋba nɛ Wia dagɛ u kuorii-la wiaa bubuɔŋ
pa, wialiŋ fa si faa, ama ni-daŋ kala dee.
12 Nii-la kala si to Wia niiŋ wiaa, Wia jaŋ
faasa pɛu lɛ woruŋ. Nii-la ma si bi Wia niiŋ
wiaa ka to, Wia bi jaŋ pɛu lɛ. U si pɛu lɛ mua-la
maa, u jaŋ laa u kua.
13 Wii-la si tii mi yie mimagɛ namagaba nɛ
ŋla: Ba yie nyilimi nyilimi nɛ aŋ bi kuŋ-kala
wuo na, a jijegili wiaa aŋ bi wii-kala ka nii aŋ bi
wialiŋ bubuɔŋ ma wuo jiŋ.
14 Wia si to Azaaya lɛ a bul wialiŋ, ba wiaa nɛ
u bul ŋii. Ba ku ŋaa wutitii. Azaaya fa ŋaa
nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. U
fa bula a bul,

‘Niaa deeŋba jaŋ jegili jegili wiaa aŋ bi wii-kala bubuɔŋ wuo jiŋ,
ba jaŋ nyilimi nyilimi aŋ bi kuŋ-kala wuo na,
15 bɛɛ wiaa ba bi wu-jimiŋ kɛnɛ Wia teeŋ, ba via Wia niiŋ wiaa nɛ,
ba tɔ ba digilaa ma nɛ di ba sí wii-kala nii
a kɛŋ ba siaa ma tɔ di ba sí kuŋ-kala na.

Wia si di ŋii dee, ba fa jaŋ nina,
ba digilaa ma fa ninii wiaa.
Ba fa jaŋ jiŋ wiaa bubuɔŋ

a birima kɔ mi teeŋ di mi vaarɛba.’
16 Ma-na, ma tuɔŋ tɔrɔ ari ma wuo nina wialiŋ
kala ma síi na a wuo nii wialiŋ maa.
17 Mi bulaa pima ari nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, ari nialiŋ dɔŋsuŋ fa síi to
Wia, ba yuga a cho di ba nina wialiŋ ma síi na

aŋ bi wuo na, a ma fa cho di baa nii wialiŋ ma síi nii, aŋ ka ba bi wuo nii.

Yesu dagɛ ku-duuro namaga-la bubuɔŋ
Maak 4.13-20; Luuk 8.11-15

18 Má jegili a nii ku-duuro namaga-la bubuɔŋ.
19 Nialiŋ si yie nii Wia niiŋ wialiŋ a mu tigɛ
Wia kuorii-la lɛ aŋ bi ba bubuɔŋ jiŋ, ba nagɛ
ku-doho-la si tel woŋbiiŋ lɛ nɛ. Sitaani yie guu
kɔ a kɛŋ wialiŋ a liiri ba tuɔsaa lɛ.
20 Kialiŋ ma si tel kpaginyiliŋ nyuŋ ma nɛ ŋaa
nialiŋ si yie guu a laa Wia niiŋ wialiŋ dii ari
tuɔtɔruŋ.
21 Ama ba bi bɔyɛ kɛnɛ a nagɛ naapoloo si bi
tiŋteeŋ jua. Ba jaŋ sɛi wii-la a tou mu magɛ ŋii.
Di hɛɛŋ nɛ juuba, koo di ba to naasiŋ
dudɔgisɛba a tiŋ wii-la wiaa, ba tuɔŋ guu lii
wii-la lɛ. Ba joŋo ta.
22 Kialiŋ si tel sɔsuŋ tuɔŋ ma nɛ ŋaa nialiŋ si
yie nii Wia niiŋ wialiŋ, ama dunia kiaa wiaa
walimɛba, ba cho di ba jigi aa chɛ kuŋ-kala. A
tiŋ wiaa deeŋba, ba bi sɛi di ba to wialiŋ.
Wialiŋ bi doho kɛnɛ ba teeŋ.
23 Kialiŋ si tel tiŋtee-zɔmuŋ lɛ ma nɛ ŋaa
nialiŋ si yie nii Wia niiŋ wialiŋ a jiŋ ba bubuɔŋ,
wialiŋ kɛŋ doho kiŋkɛŋ kiŋkɛŋ ba teeŋ, dɔŋsuŋ
nɛŋ zɔlɔ zɔlɔ, dɔŋsuŋ mahiŋ batori batori,
dɔŋsuŋ ma mara ari fii fii.”

Yesu magɛ namaga a tigɛ baga si kɛŋ yaŋ lɛ.

24 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a piba
a bul, “Wia kuorii-la nagɛ baala si sie nɛ a du̱u
miiriŋ u baga lɛ.

25 Titaŋ kubala niaa kala si piŋ doŋ, u
diŋdɔmɔ kɛŋ yaŋ kaa mu du̱u hɛ baga-la lɛ aŋ
viiri.
26 Miiri-la si suomo nyu a ninɛŋ, yaŋ-la ma
nyu.
27 Ŋii nɛ baal-la tiŋtinnaa mu a na baga-la a
miira ku bula pi baal-la a bul, ‘La kuhiaŋ, ŋ du̱u
ku-zɔŋŋɔɔ nɛ ŋ baga-la lɛ, ka nii nɛ yaŋ-la ma
nyu baga-la lɛ?’
28 Ŋii nɛ ba kuhiaŋ-la bula piba a bul, ‘U naga
ari mi diŋdɔŋ nɛ ŋaa ŋii.’ Ŋii nɛ u tiŋtinna-la
piɛsu a bul, ‘Ŋŋ chɛ di la mu a churi yaŋ-la ta
nɛɛ?’
29 Ŋii nɛ baal-la bul, ‘Ai, má leŋ di miiri-la bii.
Di ma nɛ mua di ma churi yaŋ-la lɛɛlɛ, ma jaŋ
pɛ churi miiri-la dɔŋsuŋ ma ta.
30 Di miiri-la nɛ bia, mi jaŋ leŋ di nialiŋ sii mu
baga di ba laa sipaaŋ churi yaŋ-la a vɔɔ a nyigɛ,
aŋ-na kuŋ miiri-la kaa ku hɛ mi vire lɛ.’ ”

Yesu magɛ namaga a mu tigɛ ku-doho kubala baa yirɛ masitad lɛ
Maak 4.30-32; Luuk 13.18-19

31 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a bul
di Wia kuorii-la nagɛ baal kubala nɛ si joŋ
ku-doho kubala baa yirɛ masitad a du̱u u baga
lɛ.
32 Ku-doho-la bi wii maga. U nɛ muuro kii
ku-doho-na kala si hɛ dimɛ. Ama duu nɛ nyua,
u yie waa a birimɛ tia nɛ a yuga kii baga
ku-duuloo kala kala. Ŋii nɛ diibiisiŋ yie sagɛu lɛ
a sua ba dɛlliŋ u naakelee lɛ.

Yesu magɛ namaga a mu tigɛ si-buruŋ lɛ
Luuk 13.20-21

33 Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a piba a bul,
“Wia kuorii-la nagɛ si-buruŋ nɛ ba si kaa hihɛ
munuŋ lɛ. Haala joŋ munuŋ a hɛ tasi-gbaŋa
tuɔŋ a joŋ si-buruŋ a kaa kuosi. U dieni mua, ka
muŋ-la sii puɔra sṵ tasi-gbaŋa-la kala.”

Yesu dagɛ niaa namagaba
Maak 4.33-34

34 Di Yesu nɛ fa bul wii-kala pipi ni-daŋ-la,
namaga nɛ u yie magɛ. U bi jaŋ bul wii di u bi
namaga maga.
35 U ŋaa ŋii di wialiŋ nuu fa si bula, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, ku ŋaa wutitii nɛ. U fa si,
“Di mi nɛ bul wiaa pipi niaa, mi jaŋ magɛ
namagaba, mi jaŋ bul wialiŋ si ŋaa wu-faalaa a
chiŋ dunia di-suomuŋ a piba.”

Yesu dagɛ namaga-la u si maga a tigɛ yaŋ lɛ bubuɔŋ

36 Yesu si ta ni-daŋ-la, ba viiri, ka u sii juu dia.
Ŋii nɛ u haritooroo kɔ u teeŋ a piɛsu a bul,
“Dagɛla namaga-la ŋ si maga a tigɛ baga yaŋ lɛ
bubuɔŋ.”
37 Ŋii nɛ Yesu bul, “Nii-la si dṵu miiri-la nɛ
ŋaa mi-na Nuhuobiine Bie.
38 Baga-la lɛ u si dṵu miiri-la, u nɛ ŋaa dunia.
Miiri-la ma nɛ ŋaa nialiŋ si jaŋ juu Wia
kuorii-la tuɔŋ. Yaŋ-la ma si nyu baga-la lɛ nɛ
ŋaa Sitaani niaa.
39 Diŋdɔŋ-la si dṵu yaŋ-la nɛ ŋaa Sitaani.
Miiri-la ma kumuŋ nɛ ŋaa dunia didɛriŋ. Nialiŋ
ma si kuŋ miiri-la nɛ ŋaa Wia tiŋdaaraa.

40 Ŋii ba si hiesi yaŋ-la a nyigɛ, ŋii titia nɛ jaŋ
ŋaa dunia didɛriŋ.
41 Mi-na Nuhuobiine Bie, mi jaŋ tiŋ mi
tiŋdaaraa di ba juu Wia kuorii-la tuɔŋ a tuɔsɛ
nialiŋ si ŋaa haachɛ tiŋŋaa, ari nialiŋ kala si
ŋaa wu-bɔŋŋɔɔ
42 a joŋo yuo a hɛ Wia nyiniŋ tuɔŋ. Lee-la nɛ
ba jaŋ yel aŋ pɛ didiŋ ba nyilaa.
43 Ka di tuɔpul tiŋŋaa tutul ari wii-pɔsuŋ síi
tul ŋii la Nyimma Wia kuorii-la tuɔŋ. Digilaa
tiŋŋaa, má wuoli ma digilaa a nii wiaa deeŋba."

Baal-la si pɛrɛ baga a mɔl kiaa

44 Yesu bira bul, "Wia kuorii-la nagɛ ŋla nɛ:
Baal kubala nɛ mu a pipɛrɛ baga a na di sɛlimɛ
hɛ baga-la lɛ. U si na sɛlimɛ-la, u gbaa tɔ, u tuɔŋ
kala faasa tɔrɛ kiŋkɛŋ. Ŋii nɛ u mu yallɛ u kiaa
kala a kɛŋ moribie-la a kaa mu yɔɔ baga-la."

Yesu bira magɛ namaga a mu tigɛ busiiŋ lɛ

45 Yesu bira si di Wia kuorii-la nagɛ bayala si
mua di u yɔɔ busiaa nɛ.
46 U si na dɔŋɔ duu faasa zɔŋ kiŋkɛŋ, u miira
mu joŋ u kiaa kala u si kɛnɛ a yallɛ a yɔɔ
busii-la.

Yesu magɛ namaga a tigɛ joŋ lɛ

47 Yesu bira si di Wia kuorii-la nagɛ joŋ nɛ, ba
si joŋo yuo hɛ mugi-baliŋ tuɔŋ. U kɛsɛ
cheŋfili-yiriba kala.
48 Di cheŋfilee nɛ suo, cheŋfili-kpuura-la yie
kaa lɛrɛ lii mugi-baliŋ niiŋ nɛ a tuɔsɛ
cheŋfilie-la. Ba yie tuɔsɛ ku-zɔŋŋɔɔ hɛ ba kiaa
lɛ aŋ joŋ kialiŋ si bi zɔŋ a yuo ta.

49 Ŋla nɛ saa u jaŋ nagɛ dunia didɛriŋ. Wia
tiŋdaaraa jaŋ lii a tuɔsɛ ni-bɔŋŋɔɔ ni-zɔŋŋɔɔ
tuɔŋ
50 a joŋba yuo hɛ Wia nyiniŋ lɛ. Dimɛ nɛ ba
jaŋ yel aŋ didiŋ ba nyilaa.

Yesu magɛ namaga a tigɛ baal-la si kɛŋ kiaa u vire lɛ

51 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ u haritooroo a bul, "Ma
jiŋ wiaa deeŋba kala bubuɔŋ nɛɛ?" Ŋii nɛ ba si,
"Oo."
52 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Wiiŋ deeŋ
daga ari nii-la kala si gunnɛ Wia teniŋ woruŋ a
ku ŋaa Yesu haritooru a ŋaa siri duu juu Wia
kuorii-la tuɔŋ, u tiina nagɛ dia tiina si yie
chaarɛ mii-binaa ari mii-falaa nɛ u vire lɛ."

Ba via Yesu Nazarɛt lɛ
Maak 6.1-6; Luuk 4.16-30

53 Yesu si magɛ namaga deeŋba dɛrɛ, u sii
Kapɛnam lɛ
54 a miira mu Nazarɛt. Ŋii nɛ u mu dagɛ niaa
Wii-chuɔlɛ dia lɛ. Nialiŋ kala si nii wialiŋ u si
bula, ba hiriki. Ŋii nɛ ba pipiɛsɛ dɔŋɔ, "Nii nɛ
baala deeŋ na wu-jimiŋ deeŋ ari wu-duoruŋ
deeŋba kala ŋaaniŋ?
55 Josɛf, kapiŋta-la bie dee ŋii? Mɛɛri dee bi u
naaŋ ŋaa? Jeems ari Josɛf ari Saamɔŋ ari Judas
u naaŋbiiriŋ dee ŋii?
56 Ba di u dihaalaa kala dee daha ŋii? Nii lɛ
nɛ saa u na wiaa deeŋba kala?"
57 Ŋii nɛ ba na baaniŋ u nyuŋ. Ŋii nɛ Yesu
bula piba a bul, "Nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, duu nɛ mu lee-kala, ba yie
zizilu nɛ, aŋ ka u jaŋ-niaa siiŋ buu ka su̱."

58 A tiŋ ba si bi yarida kɛnɛ wiaa, u bi
wu-duoruŋ wuo ŋaa yugɛ lee-la.

14

Jɔɔŋ Wia lii-foori-la suba
Maak 6.14-29; Luuk 9.7-9

1 Bua-la lɛ nɛ Galilii kuoro Hɛrɔd nii Yesu
wiaa.
2 U bula pi u naŋzɔɔba ari Jɔɔŋ Wia
lii-foori-la nɛ ŋii. Wia nɛ chisu suuŋ lɛ, ŋii nɛ tii
u kɛŋ doluŋ a wuo ŋiŋaa wu-magilaa deeŋba.
3 Hɛrɔd-la fa sie a mu jaa haal kubala. U yiriŋ
nɛ Hɛrɔdias. U fa ŋaa u ŋaana Filip haala nɛ. U
laa jaa.
4 Ŋii nɛ Jɔɔŋ bula pi Hɛrɔd a bul, “Ŋ si kɛŋ ŋ
ŋaana haala laa jaa ŋii, u bi woŋbiiŋ ŋaa.”
5 Ŋii nɛ Hɛrɔd faa chɛ duu kpu Jɔɔŋ, ama u
faa fá Ju̱u tiŋŋaa nɛ. Ŋii wiaa u ŋaa ba kɛnu tɔ
dia. Ju̱u tiŋŋaa fa si di Jɔɔŋ ŋaa nii-la síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ.
6 Ŋii nɛ Hɛrɔd chɛ-lulluŋ tapuluŋ bira yi. U
yirɛ u niaa di ba ku gbieli. Hɛrɔdias tolo ma kɔ
a gua ba kala sipaaŋ, Hɛrɔd beŋ a chou.
7 Ŋii nɛ u bula pi tolo-la a bul, “Mi ŋmiɛsa, mi
jaŋ piŋ kuŋ-kala ŋ síi chɛ.”
8 Ŋii nɛ tolo-la mu bul wiiŋ deeŋ a pi u naaŋ
aŋ piɛsu, “Mi bul di mii chɛ bɛɛ kuŋ nɛ?” Ŋii nɛ
u naaŋ bula pu duu bul duu chɛ duu keri Jɔɔŋ
Wia lii-foori-la nyuŋ a hɛ pirata lɛ nɛ a pu.
Tolo-la bul ŋii.
9 Kuoro si nii wii-la, u tuɔŋ kala chei. Ama u
si ŋmiɛsa ŋii, niaa kala nii. Ŋii nɛ u bul di ba
ŋaa ŋii tolo-la síi chɛ.

10 U ŋaa ba mu keri Jɔɔŋ nyuŋ sarika lɛ,
11 a hɛ pirata lɛ a kaa ku pi tolo-la. Ŋii nɛ u
laa a kaa mu pi u naaŋ.
12 Jɔɔŋ haritooro-la si nii wii-la, ba sii ku laa u
ku-suuŋ a kaa mu hugi. Ŋii nɛ ba mu bula pi
Yesu wialiŋ si ŋaa.

Yesu pi niaa bui banɔŋ kudiilee
Maak 6.30-44; Luuk 9.10-17; Jɔɔŋ 6.1-14

13 Yesu si nii Jɔɔŋ wiaa, u sii lee-la u fa si hɛ a
juu liiŋ daboro a mumu niaa si tuo lee-la, u
duŋduŋa. Ama niaa nii Yesu wiaa a lii ba jaŋ lɛ
a vɛŋ naasiŋ lɛ a kiri u hariŋ.
14 Yesu si mu lii liiŋ daboro-la lɛ, u na ni-daŋ
di ba hɔnɔ gbɛru. Nennige kala kɛnu. Ŋii nɛ u
vaarɛ nialiŋ síi wiilu.
15 Didaaniŋ ku yi, u haritooroo kɔ u teeŋ a
bula pu a bul, “Taŋ bire nɛ. Leriŋ deeŋ ŋaa
giriŋ nɛ. Ta nialiŋ di ba mu tasi-la si kpagɛ
daha a yɔɔ kudiilee a dii.”
16 Ŋii nɛ Yesu bul, “Ma sí leŋe di ba viiri.
Má-na mu chɛ kudiilee piba di ba dii.”
17 Ŋii nɛ u haritooro-la bul, “Ku-la kala la si
kɛnɛ nɛ boroboroba banɔŋ ari cheŋfilee balia.”
18 Ŋii nɛ Yesu bul, “Má kaa kɔ pimi.”
19 U ŋaa nialiŋ tuu hɔŋ yaŋ nyuŋ. Ŋii nɛ u laa
boroboroba banɔŋ-la ari cheŋfilie-la balia a
wula beŋ wia nyuŋ aŋ lɔllɛ Wia aŋ kaa chɔgɛ
chɔgɛ a pi u haritooroo. U haritooroo laa kpaa
nialiŋ.
20 Nuu-kala dii a vɔgɛ. Ka u haritooro-la paa
ku-kaaŋ-biisiŋ a su̱ siŋsiŋ fii ari balia.

21 Nialiŋ fa si dii boroboro-la, ba tuɔŋ baalaa
fa ŋaa bui banɔŋ nɛ.

Yesu vɛŋ liiŋ nyuŋ
Maak 6.45-52; Jɔɔŋ 6.15-21

22 Ŋii nɛ Yesu leŋ u haritooroo laa sipaaŋ mu
juu liiŋ daboro a duoro chol muga cholo, aŋ ka
duu ta ni-daŋ-la di ba viiri.
23 U si ta ni-daŋ-la ba viiri, u mu jil peeliŋ
nyuŋ duu chuɔlɛ Wia. Ŋii nɛ wia tuu juu, duu
duŋduŋa nɛ ha hɛ peel-la nyuŋ.
24 Bua-la lɛ di liiŋ daboro-la yi liiŋ
tutuɔbaaniŋ. Lii-peliŋ kaa viviisi, ba fa chaasɛ
pel-la nɛ.
25 Siipuuraa, Yesu sii vɛŋ liiŋ nyuŋ a mumu u
haritooro-la teeŋ.
26 Ba si nau duu vɛŋ liiŋ nyuŋ, fawulluŋ
kɛŋba. Ba bul di ni-dima nɛ. Fawulluŋ si kɛŋba
ŋii, ba ŋmuŋmoo niiŋ.
27 Ŋii nɛ Yesu guu bula piba a bul, “Má nyirɛ
ma bɔyɛ. Mi-na nɛ. Ma sí leŋe di fawulluŋ
kɛŋma.”
28 Ŋii nɛ Piita bul, “Mi Tiina, di ŋ nɛ, bul di mi
lii kɔ ŋ teeŋ lii-la nyuŋ.”
29 Ŋii nɛ Yesu bul duu kɔ. U si bul ŋii, Piita lii
liiŋ daboro-la tuɔŋ a vɛŋ liiŋ nyuŋ aa mu Yesu
teeŋ.
30 Ama Piita si bee na lii-pel-la, fawulluŋ
kɛnu. U suomo tutuu lii-la bubuɔŋ. Ŋii nɛ u
faasa ŋmoo niiŋ a bul, “Mi Tiina, laami ta.”
31 Yesu guu liisɛ u nisiŋ a yia a kɛnu aŋ bula
pu, “Ŋ yarida bi yugɛ. Bɛɛ nɛ tii ŋ bi mi wiaa
laa dii?”

32 Ba si mu juu liiŋ daboro-la dɛrɛ, pel-la kɛrɛ.
33 Nialiŋ kala si hɛ liiŋ daboro-la tuɔŋ tuu
kpirimi a chuɔlɛ Yesu aŋ bul, "Wutitii, ŋ nɛ ŋaa
Wia Bie."

Yesu vaarɛ nyanyal tiina Gɛnɛzarɛt lɛ
Maak 6.53-56

34 Ŋii nɛ ba chol a ku yi taŋ kubala baa yirɛ
Gɛnɛzarɛt.
35 Ŋii nɛ nialiŋ si hɛ lee-la yie jiŋ Yesu. Ŋii nɛ
ba mu paa ba nyanyal tiŋŋaa kala si hɛ tasi-la si
golli Gɛnɛzarɛt a kaa kɔ Yesu teeŋ.
36 Ba sulu duu leŋ di nialiŋ síi wiilu digi u
gɛriŋ niipiniŋ lɛ. Di ba nɛ dige, ba yie duori.

15

Yesu bul wiaa a tigɛ niaa naabalimaba woŋbiiŋ lɛ
Maak 7.1-13

1 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ ari Wia teniŋ
kerichiba lii Jerusalɛm a kɔ Yesu teeŋ a piɛsu a
bul,
2 "Bɛɛ nɛ tii ŋ haritooroo chichei la
naabalimaba kisinniŋ lɛ? Bɛɛ nɛ tii ba bi ba
nisaa ka sɔŋ ŋii la naabalimaba si dagɛla aŋ
didii kudiilee?"
3 Ŋii nɛ Yesu ma piɛsɛba a bul, "Bɛɛ nɛ tii ma
yie via Wia woŋbiiŋ aŋ tuto ma naabalimaba
woŋbiiŋ?
4 Wia bula di ma fifá ma nyimmaba ari ma
naaŋba, a bira bul di nuu nɛ sii a bul wu-bɔŋ a
tigɛ u nyimma ari u naaŋ lɛ, di ba kpu tiina.

5 Ama ma-na daga ari nuu nɛ kɛŋ kuŋ a magɛ
duu joŋo pɛ u nyimma koo u naaŋ lɛ, tiina mu a
bula piba duu jaŋ joŋ ku-la pi Wia.
6 U si ŋaa ŋii, u bira bi maga duu pɛ u
nyimma ari u naaŋ lɛ. A tiŋ ŋii wiaa, ma via
Wia niiŋ wiaa aŋ to ma naabalimaba woŋbiiŋ
nɛ.
7 Ma ŋaa kaŋfugi timma nɛ. Azaaya kiaa sima
nɛ, wialiŋ u si bula a tigɛma lɛ. Azaaya fa ŋaa
nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ.
8 U fa si,

'Wia si, niaa deeŋba kɛŋ niiŋ nɛ a pipimi zile,
ka ba tuɔŋ liimi.
9 Ba yie chuɔlɛmi pɛi nɛ aa dagɛ nuhuobiine
wɛniŋ aŋ bul di Wia nɛ bula.
Nuhuobiine wɛniŋ nɛ baa to aŋ via Wia
niiŋ wiaa.' ”

Kialiŋ si yie ŋaa nuhuobiine kɛŋ disinniŋ
Maak 7.14-23

10 Ŋii nɛ Yesu yirɛ niaa ba kɔ. U bula piba a
bul, “Má jegile nii woruŋ.
11 U bi naga ku-la si yie to nuhuobiine niiŋ
tuu nɛ yie ŋaa u kɛŋ disinniŋ, ama ku-la si yie
to u niiŋ lii nɛ kɛŋ disinniŋ.”
12 Ŋii nɛ Yesu haritooroo kɔ u teeŋ a bula pu
a bul, “Ŋ jima ari ŋ chei Farisii timma-la tuɔŋ
nɛ ŋ si bul ŋii?”
13 Ŋii nɛ u bula piba a bul, “Tia-la kala mi
Nyimma si hɛ Wia-jaŋ si yie bi chɔŋsɔ, ba jaŋ
kaa churo ta.
14 Ma sí leŋe di ba wiaa wiima, ba ŋaa
nyulimaa nɛ a laa nyulimaa sipaaŋ. Di nyulima

nɛ saa kɛŋ u nyuluŋ dɔŋɔ daaŋ lɛ, ba kala balia
jaŋ tuu buɔtuoŋ.”
15 Ŋii nɛ Piita bul, “Dagɛla namaga-la
bubuɔŋ.”
16 Ŋii nɛ Yesu bul, “Ma ma ha bi wu-jimiŋ
kɛnɛɛ?
17 Ma bi wiiŋ deeŋ bubuɔŋ jiŋ? Kuŋ-na kala
si juu nuhuobiine niiŋ, u yie juu u luoruŋ nɛ a
bira to u yaraa lii.
18 Ama wialiŋ si yie to ŋ niiŋ lii, ba yie lii ŋ
tuɔŋ lɛ nɛ. Wiaa deeŋba nɛ yie ŋaa niaa kɛŋ
disinniŋ.
19 Ŋ tuɔŋ lɛ nɛ ŋ yie biinɛ wu-bɔŋŋɔɔ ŋaaniŋ
a mu kpu niaa, a mu chɛ niaa haalaa, a ŋaa
ba-chɔruŋ ari ha-chɔruŋ wu-ŋaalaa, aa gaa, aa
nyia wiaa a tigɛ niaa lɛ, a chichei niaa yiriŋ.
20 Wiaa deeŋba nɛ yie ŋaa niaa kɛŋ disinniŋ.
Ama di nuu nɛ dii kiaa aŋ bi u nisiŋ sɔmɔ ari
ma naabalimaba si dagɛ ŋii, ŋii bi jaŋ wuo ŋaa
di tiina kɛŋ disinniŋ.”

Yesu vaarɛ Keenaŋ tiina
Maak 7.24-30

21 Ŋii nɛ Yesu sii lee-la a mu Taya ari Saadɔŋ
tiŋteeŋ.
22 Di haal kubala si hɛ lee-la kɔ u teeŋ. U fa
ŋaa Keenaŋ tiina nɛ. U si kɔ u teeŋ, ŋii nɛ u
bul, “Mi Tiina Devit bii, fámi nennige. Jiŋsiŋ nɛ
kɛŋ mi tolo. U nina hɛɛŋ woruŋ.”
23 Ama Yesu bi wii-kala bula u teeŋ. Ŋii nɛ u
haritooroo kɔ u teeŋ a bula pu duu leŋ di
haal-la viiri, di u to ba hariŋ a ŋiŋaa goŋ nɛ.

24 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Wia tiŋmi di
mi kɔ chɛ kɛsɛ piese-la si lɛlɛ nɛ Iziral tiŋŋaa
duŋduŋ nɛ ŋii.”
25 Ŋii nɛ haal-la ku tel u naasiŋ lɛ aŋ bul, “Mi
Tiina, pɛmi lɛ.”
26 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Ŋ nɛ kɛŋ
haŋbiisiŋ, ŋ bi jaŋ joŋ ba kudiilee a yuo pi
vahiŋ.”
27 Ŋii nɛ haal-la bul, “Mi Tiina, u ŋaa wutitii
nɛ, ama vahi-la tiŋŋaa síi dii kialiŋ, kialiŋ si tel
tiŋteeŋ nɛ, ba ma jaŋ paa didii.”
28 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Ŋ ŋaa haal-la si
kɛŋ yarida kiŋkɛŋ nɛ. Wii-la ŋ síi chɛ, mi jaŋ
ŋaa piŋ.” Bua-la titia lɛ u tolo-la duori.

Yesu vaarɛ niaa yugɛ

29 Ŋii nɛ Yesu bira sii lee-la a to Galilii
muga-la diiriŋ mu. U jil peeliŋ nyuŋ a hɔŋ dimɛ.
30 Ŋii nɛ ni-daŋ kɔ u teeŋ a kɛŋ gbɛrikɛɛ ari
nyulimaa ari taŋŋaa ari nyanyal tiŋŋaa dɔŋsuŋ
a kaa kɔ bil Yesu naasiŋ lɛ. U vaarɛba.
31 Ni-daŋ-la si na taŋŋaa di ba bul wiaa ari
gbɛrikɛɛ síi vɛŋ, ari nyulimaa siaa di ba bira
suro, u ŋaaba wu-kpuŋkpere. Ŋii nɛ ba
didɛnnɛ Iziral tiŋŋaa Wia.

Yesu pi niaa bui banɛsɛ kudiilee
Maak 8.1-10

32 Ŋii nɛ Yesu yirɛ u haritooroo a bula piba a
bul, “Mi si beŋ niaa deeŋba, nennige kɛŋmi nɛ.
Ba hɛ mi teeŋ tapulaa batori nɛ ŋla aŋ bi
kudiilee na di ba dii. Mi bi sɛi di ba viiri di ba
nɛ bi kuŋ-kala die. Di mi ŋaa ŋii, ba jaŋ mu
yiegi woŋbiiŋ lɛ.”

33 Ŋii nɛ u haritooroo piɛsu, “Ɛɛ nɛ la jaŋ ŋaa
a na kudiilee di ni-daŋ-la kala dii giriŋ deeŋ
tuɔŋ?”
34 U piɛsɛba, “Boroboro baŋmɛɛ nɛ hɛ dimɛ?”
Ba si, “Kiaa balipɛ nɛ ari cheŋfili-biisiŋ ma
mua.”
35 Ŋii nɛ u ŋaa nialiŋ tuu hɔŋ tiŋteeŋ.
36 Ka u joŋ boroboroba-la balipɛ ari
cheŋfilie-la a lɔllɛ Wia aŋ kaa chɔgɛ chɔgɛ a pi
u haritooroo di ba laa kpaa ni-daŋ-la. Ba laa
kpaaba.
37 Nuu-kala dii a vɔgɛ. Ka ba paa
ku-kaaŋ-biisiŋ a su̠ siŋsiŋ balipɛ.
38 Nialiŋ fa si dii kialiŋ, ba yi baalaa bui
banɛsɛ, ka haalaa ari haŋbiisiŋ ma hɛ dimɛ.
39 Ŋii nɛ u ta ni-daŋ-la aŋ mu juu liiŋ daboro
aŋ mu Magadaŋ tiŋteeŋ.

16

Nialiŋ chɛ di Yesu ŋaa wu-magiliŋ
Maak 8.11-13; Luuk 12.54-56

1 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa
dɔŋsuŋ kɔ Yesu teeŋ di ba magisu. Ba bula pu
duu ŋaa wu-magiliŋ di ba na a jiŋ ari u dol-la lii
Wia nɛ.
2 Ŋii nɛ u bula piba a bul, “Di wia níi juu, ka
ma na wii-muluŋ siiŋ duu fiɛsa, ma yie bul di
leriŋ jaŋ fiɛlɛ.
3 Chichuɔ-fiɛla maa, di leriŋ nɛ bire, ma yie
bul ari duonuŋ jaŋ nii. Ma yie wuo beŋ wia
nyuŋ a wuo jiŋ wii-la si jaŋ ŋaa, ama ma bi
wuo jiŋ wialiŋ síi ŋaa dunia deeŋ lɛ lɛɛlɛ.

4 Jiniŋ niaa ŋaa ni-bɔmɔ nɛ, ba bi Wia ka fá.
Ma si di mi ŋaa wu-magiliŋ. Ai, mi bi ŋaa.
Wu-magil-la ma síi chɛ, ma bi jaŋ wuo nau, see
Wia fa si ŋaa a tigɛ Jona lɛ." Ŋii nɛ Yesu leŋba
aŋ viiri.

Yesu bul wiaa a tigɛ Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa wu-bulaa lɛ
Maak 8.14-21

5 Yesu haritooro-la si juu liiŋ daboro a duoro
chol fuoŋ cholo ŋii, ba yua ba bi kudiilee koro
mu.
6 Ŋii nɛ Yesu bula piba di ba pɔ ba titia lɛ
woruŋ ari Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa, di
ba nagɛ si-buruŋ ba si joŋo hɛ boroboro lɛ duu
puɔrɛ.
7 Ŋii nɛ ba suomo bula pipi dɔŋɔ, "La bi
kudiilee koro kɔ, ŋii nɛ tii u bul wiiŋ deeŋ."
8 Ŋii nɛ Yesu jiŋ wii-la ba síi bul a bula piba,
"Ma yarida bi yugɛ. Bɛɛ nɛ tii ma hɔnɔ vuurɛ
ari ma bi kudiilee kɛnɛ? Ma ha bi wu-jimiŋ
kɛnɛɛ?
9 Ma ha bi wiaa bubuɔŋ jiŋ? Ma bi biina yi
bua-la lɛ mi si joŋ boroboroba banɔŋ kaa chɔgɛ
a pi niaa bui banɔŋ ba dii? Ba si die a vɔgɛ,
siŋsiŋ baŋmɛɛ nɛ ma paa ku-kaanaa su̱?
10 Aŋ ka boroboro balipɛ-la mi si kaa chɔgɛ a
pi niaa bui banɛsɛ-laa? Ku-kaanaa siŋsiŋ
baŋmɛɛ nɛ ma paa su̱?
11 Bɛɛ nɛ ma biinɛ ari ma teeŋ nɛ mii bul
kudiilee wiaa? Má pɔ ma titia lɛ ari Farisii
tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa lɛ. Ba nagɛ si-buruŋ
nɛ."

12 Ŋii nɛ u haritooroo jiŋ ari u bi si di ba pɔ
ba titia lɛ ari si-buru-la ba si kaa hihɛ boroboro
lɛ nɛ, ama u si ba pɔ ba titia lɛ Farisii tiŋŋaa ari
Sadusii tiŋŋaa wu-bulaa lɛ nɛ.

Piita dagɛ nii-la Yesu si ŋaa
Maak 8.27-30; Luuk 9.18-21

13 Ŋii nɛ Yesu sii mu Sizariya, Filipa tiŋteeŋ.
Ŋii nɛ u piɛsɛ u haritooro-la a bul, "Kubɛɛ nɛ
niaa si di mi-na Nuhuobiine Bie ŋaa?"
14 Ŋii nɛ ba bul, "Dɔŋsuŋ si di ŋ nɛ ŋaa Jɔɔŋ,
Wia lii-foori-la. Dɔŋsuŋ ma si ŋ nɛ ŋaa Ilaaja.
Dɔŋsuŋ ma si ŋ ŋaa Jɛrimaya, koo nii-la síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ nɛ."
15 Ŋii nɛ Yesu bira piɛsɛ u haritooro-la maa,
"Ka ma maa, ma si mi ŋaa kubɛɛ nɛ?"
16 Ŋii nɛ Saamɔŋ Piita bul, "Ŋ nɛ ŋaa Kirisito,
Wia-la si weye Bie."
17 Ŋii nɛ Yesu bul, "Saamɔŋ, Jɔɔŋ bie, Wia jaŋ
pɛŋ lɛ, wu-jimiŋ deeŋ u bi naga nuhuobiine nɛ
piŋ. Mi Nyimma si hɛ Wia-jaŋ nɛ piŋ.
18 Ŋii wiaa Piita, mi bulaa piŋ ari ŋ nagɛ buŋ
nɛ. Buŋ-la nyuŋ nɛ mi jaŋ saa nialiŋ si laa mi
wiaa dii dia. Suuŋ ma bi jaŋ wuo yigi dia-la lo.
19 Mi jaŋ joŋ Wia kuorii-la boribiee piŋ.
Wii-la ŋ si via dunia lɛ, ba jaŋ viau Wia-jaŋ
maa. Wii-la ma ŋ si sɛyɛ dunia lɛ, ba ma jaŋ
sɛyu Wia-jaŋ."
20 Ŋii nɛ Yesu bula pi u haritooro-la ari
siifiɛsiŋ di ba sí bula pi nuu-kala ari u nɛ ŋaa
Kirisito, nii-la Wia si liisa.

Yesu bul u hɛɛŋ naniŋ ari u suunuŋ wiaa
Maak 8.31–9.1; Luuk 9.22-27

21 A suomi bua-la lɛ Yesu chaasa bula pi u
haritooroo a bul, “U maga di mi mu Jerusalɛm a
na hɛɛŋ woruŋ Ju̠u tiŋŋaa nihiasiŋ ari nialiŋ si
kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Wia teniŋ
kerichiba nisiŋ lɛ. Ba jaŋ kpumi, ama mi jaŋ sii
suuŋ lɛ tapulaa batori chɛɛŋ.”
22 Ŋii nɛ Piita kɛnu kaa suusa lii a kpiau lɛ a
bul, “Wia bi jaŋ sɛi, mi Tiina. Wii-la bi jaŋ kɔ
duu ŋaaŋ lɛ.”
23 Ŋii nɛ Yesu miira chaasɛ Piita a bula pu a
bul, “Sitaani, mu dimɛ! Ŋŋ chɛ ŋ nyisɛmi di mi
juu haachɛ lɛ nɛ. Wialiŋ ŋ síi bul, nuhuobiine
woŋbiiŋ nɛ. Wia woŋbiiŋ dee.”
24 Ŋii nɛ u bula pi u haritooroo a bul, “Di
nuu-kala níi chɛ duu tomi, see duu via u titia
woŋbiiŋ aŋ joŋ u daa-gɛsɛɛ baasɛ tapulii-na
kala a to mi hariŋ.
25 Nii-la kala síi chɛ duu laa u titia miisiŋ, u
jaŋ joŋ u miisiŋ ta, ama nii-la si via u miisiŋ ta
a tiŋ mi wiaa, u jaŋ sɛnɛ laa u miisiŋ.
26 Di ŋ nɛ dii dunia kala aŋ bi miisiŋ kɛnɛ,
bɛɛ kuŋ nyuurii nɛ ŋ na? Dunia deeŋ lɛ, bɛɛ
kuŋ nɛ saa ŋ jaŋ wuo kaa yɔɔ ŋ miisiŋ?
27 Mi-na Nuhuobiine Bie, mi jaŋ kɔ a chaanɛ
ari mi Nyimma kuoruŋ. La di Wia tiŋdaaraa nɛ
jaŋ kɔ. Di la nɛ kɔ, Wia jaŋ ti̠ŋ nuu-kala a magɛ
ŋii u si tima.
28 Wutitii nɛ, mi bulaa pima ari niaa dɔŋsuŋ
hɛ dimɛ, ba bi jaŋ suu see di ba na mi-na
Nuhuobiine Bie di mi kɔ ari mi kuorii-la.”

17

Yesu birima
Maak 9.2-13; Luuk 9.28-36

1 Tapulaa balidu si ku bal, Yesu kɛŋ Piita ari
Jeems ari u naaŋbie Jɔɔŋ, ba duŋduŋa a kaa
mu peel-bal kubala nyuŋ.
2 Ba beŋ ba sipaaŋ a na Yesu duu birima. U
siaa kala tutul a nagɛ wii-pɔsuŋ síi tul ŋii. U
gɛnniŋ ma pullɛ a tutul.
3 Ŋii nɛ Moosis ari Ilaaja ku lii ba sipaaŋ. Ba
china bubul wiaa Yesu teeŋ.
4 Ŋii nɛ Piita bula pi Yesu a bul, “La Tiina, u
ŋaa wu-zɔŋ nɛ ari la si hɛ daha. Di ŋ níi chɛ la
jaŋ hɛ lɛŋŋɛɛ batori daha, di ŋ kɛŋ dɔŋɔ, di
Moosis ma kɛŋ dɔŋɔ, di Ilaaja ma kɛŋ dɔŋɔ.”
5 Piita ha fa síi bul wiaa ŋii di
duoŋbiliŋbaaniŋ ku tɔba, ka yiikoro kubala lii
duoŋbiliŋbaani-la tuɔŋ a bubul, “Mi
Bii-chooluŋ nɛ ŋla. Mi tuɔŋ tɔrɛ u nyuŋ. Má
jegile nii u teeŋ.”
6 Yesu haritooro-la si nii nii-la yiikoro,
fawulluŋ kɛŋba, ba tuu tel tiŋteeŋ.
7 Ŋii nɛ Yesu kɔ ba teeŋ a digiba aŋ bula piba
di ba sii aŋ sí fawulluŋ fá.
8 Ba si sie, ba beŋ, ba bi nuu-kala na see Yesu
duŋduŋa.

9 Ba si lii peel-la nyuŋ ku tuu, Yesu bula piba
a bul, “Mi bi chɛ di ma bul wii-la ma si naa a pi
nuu-kala, see tapulii-la mi-na Nuhuobiine Bie si
sii suuŋ lɛ.”
10 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la piɛsu a bul, “Bɛɛ nɛ
tii Wia teniŋ kerichiba bul di Ilaaja nɛ laa
sipaaŋ, aŋ ka di Wia Bie-na kɔ?”

11 Ŋii nɛ Yesu bul, “Wutitii, Ilaaja jaŋ sɛnɛ laa
sipaaŋ kɔ a kɛŋ kuŋ-kala wasa bil.
12 Ama mi bulaa pima ari Ilaaja paala kɔ nɛ,
ama niaa bi wuo jimu. Ba ŋaau ŋii kala ba síi
chɛ. Ŋii titia nɛ ba ma jaŋ dɔgisɛ mi-na
Nuhuobiine Bie.”
13 Ŋii nɛ u haritooro-la jiŋ ari Jɔɔŋ Wia
lii-foori-la wiaa nɛ u bul ŋii.

Yesu kiri jiŋ-bɔŋ bie lɛ
Maak 9.14-29; Luuk 9.37-43

14 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo batori-la sii lii
peel-la nyuŋ a ku tuu ni-daŋ-la teeŋ. Di baal
kubala kɔ Yesu teeŋ a kpirimi u sipaaŋ
15 aŋ bula pu a bul, “Mi Tiina, fá mi bie
nennige, uu tel kpuŋkpusuŋ nɛ. Nyanyalii-la
kɛnu nɛ woruŋ, u yie titel nyiniŋ koo liiŋ lɛ.
16 Mi kɛnu kaa kɔ ŋ haritooroo teeŋ, ama ba
bi wuo vaaru.”
17 Ŋii nɛ Yesu bul, “Ma lɛɛlɛ niaa deeŋba, ma
bi yarida kɛnɛ, ma ŋaa ni-bɔmɔ nɛ. Ɛɛ nɛ mi
jaŋ nyalimɛ a dieni ma teeŋ?” Ŋii nɛ u bula pi
baal-la duu kɛŋ u bile kɔ u teeŋ.
18 Ŋii nɛ Yesu bul jiŋ-bɔŋ-la lɛ duu lii bile lɛ.
Ŋii nɛ u lii. Bile guu duori.
19 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la kɔ u teeŋ a luɔra
piɛsu a bul, “Bɛɛ nɛ tii la-na bi jiŋ-bɔŋ-la wuo
kiri?”
20 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Ma yarida bi
yugɛ, ŋii nɛ tii. Wutitii, mi bulaa pima, di ma
yarida nɛ fa magɛ kuŋ biiŋ ba síi yirɛ masitad,
ma fa jaŋ wuo bul peeliŋ lɛ duu sii daha a mu
sɛmɛ dɔŋɔ. U jaŋ sii mu. Wii-kala tuo ma fa bi
jaŋ wuo ŋaa. [

21 Ama Wia bi jaŋ pima doluŋ di ma wuo
kikiri jiŋ-yiri deeŋba, see ma vɔɔ niiŋ aŋ pɛ
chuchuɔlɛ Wia.]”

Yesu bira bul u suuŋ wiaa
Maak 9.30-32; Luuk 9.43-45

22 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo kala ku hilimi
Galilii lɛ. Ŋii nɛ u bula piba di ba jaŋ kɛŋ u-na
Nuhuobiine Bie a hɛ niaa nisiŋ lɛ
23 di ba kpuu, ama u hariŋ lɛ u jaŋ sii suuŋ lɛ
tapulaa batori chɛɛŋ a kɛŋ miisiŋ. Yesu si bul
ŋii, u haritooroo tuɔŋ chei.

Wia-dia time

24 Yesu ari u haritooroo si kɔ Kapɛnam, nialiŋ
síi laa Wia-dia time kɔ Piita teeŋ a piɛsu a bul,
“Ma kuhiaŋ ka ti̱ŋ Wia-dia time nɛɛ?”
25 Ŋii nɛ Piita bul duu ti̱ŋ nɛ. Piita si bul ŋii
aŋ miira juu dia, Yesu laa sipaaŋ a piɛsu a bul,
“Kubɛɛ nɛ ti̱ŋ moribiee koo laŋpoo a pipi dunia
deeŋ kuoroo? U taŋ-la niaa koo nuhuɔraa nɛɛ?
Bɛɛ nɛ ŋ biinɛ?”
26 Ŋii nɛ Piita bul di nuhuɔraa nɛ. Yesu bira
bul, “Ŋii-na u taŋ-la niaa bi kuŋ-kala ti̱ŋ.
27 Ama la-na bi chɛ di la maasɛ niaa deeŋba,
ŋii wiaa kɛŋ gbiaŋ tuu hɛ fuoŋ lɛ a kɛsɛ
cheŋfilee. Gbiaŋ-la si kɛŋ cheŋfili-buŋbuŋ-la,
kɛŋ u niiŋ suri. Ŋ jaŋ na moribiiŋ u niiŋ lɛ. Joŋ
moribie-la a ti̱ŋ ma ari mi nyuŋ time.”

18

Yesu dagɛ nii-la si yuga Wia kuorii-la tuɔŋ
Maak 9.33-37; Luuk 9.46-48

1 Yesu si bul ŋii a pi Piita dɛrɛ, u haritooroo
kɔ u teeŋ a ku piɛsu a bul, "La tuɔŋ kubɛɛ nɛ
kii u dɔŋɔ tiina Wia kuorii-la tuɔŋ?"
2 Ŋii nɛ Yesu yirɛ bii-bie kubala a kii ba
tutuɔbaaniŋ
3 aŋ bula piba a bul, "Wutitii nɛ mi bulaa
pima, see di ma kɛŋ ma titia muuri a nagɛ
haŋbiisiŋ, di ŋii dee, ma bi jaŋ wuo juu Wia
kuorii-la tuɔŋ.
4 Nii-la si kɛŋ u titia muuri a nagɛ haŋbie, u
nɛ ŋaa ma tuɔŋ kuhiaŋ Wia kuorii-la tuɔŋ.
5 Di nuu nɛ kɛŋ bii-bie dɔŋɔ woruŋ a tiŋ mi
wiaa, mi nɛ u kɛŋ woruŋ ŋii.

Yesu bul wiaa a tigɛ niaa si jaŋ leŋ di niaa juu haachɛ lɛ
Maak 9.42-48; Luuk 17.1-2

6 Nii-la kala si na haŋbiisi-la síi tomi dɔŋɔ a
nyisu duu ŋaa wu-bɔmuŋ, u maga di ba joŋ
nɔmuŋ a vɔɔ laalɛ u baŋŋa lɛ a joŋu yuo hɛ
muga tuɔŋ uu nyua liiŋ u suu. Di ba nɛ ŋaa ŋii,
u nɛ jaŋ kpia u si weye.

7 U jaŋ lɔrɛ pi nialiŋ si jaŋ ŋaa di niaa juu
haachɛ lɛ. U maga di wialiŋ ku bal. Ama nii-la
si ŋaa ba juu haachɛ lɛ, u jaŋ na hɛɛŋ.
8 Di ŋ nisiŋ koo ŋ naaŋ níi chɛ duu kɛniŋ hɛ
haachɛ lɛ, kere ta. Ŋ si juu Wia kuorii-la tuɔŋ
ari naa-kuuŋ koo na-kuuŋ, u nɛ kpia ŋ si jaŋ
kɛŋ na-pilimee koo naa-pilimee a juu Wia
nyiniŋ.
9 Di ŋ siiŋ níi chɛ duu kɛniŋ hɛ haachɛ lɛ, liisa
ta. Ŋ si jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ ari sii-togo, u

nɛ kpia ba si joŋuŋ yuo hɛ Wia nyiniŋ ari
sii-pilimee.”

Yesu magɛ namaga a mu tigɛ pie-lɛliŋ lɛ

Luuk 15.3-7

10 Ŋii nɛ Yesu bira si, “Má fiɛlɛ di ma sí
haŋbiisiŋ deeŋba kuŋ-kala kaa gbesi. Mi bulaa
pima di Wia ta u tiŋdaaraa nɛ di ba bibeŋba.
Ba hɛ Wia-jaŋ bua-na kala lɛ, mi Nyimma si hɛ
lee-la.[
11 Mi-na Nuhuobiine Bie kɔ di mi chɛ a laa
nialiŋ si lɛlɛ nɛ a ta.”]
12 Ŋii nɛ Yesu magɛ namaga a bul, “Nuu nɛ fa
hɛ dimɛ a kɛŋ piesee zɔlɔ, ŋii nɛ ba tuɔŋ dɔŋɔ
lɛl.” Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ, “Ɛɛ nɛ ma biinɛ ari u jaŋ
ŋaa? U bi jaŋ leŋ piesee mahiŋ banɛsɛ ari fii ari
nibi-la a ta peelee nyuŋ aŋ lii gɔllɔ chichɛ
pie-lɛlii-laa?
13 Duu nɛ nau, mi jaŋ bula pima ari u tuɔŋ
jaŋ tɔrɛ u pie-bala-la nyuŋ a kii piesee mahiŋ
banɛsɛ ari fii ari nibi-la si bi lɛlɛ.
14 Ŋii titia nɛ saa mi Nyimma si hɛ Wia-jaŋ bi
chɛ di haŋbiisiŋ deeŋba kuŋ lɛl.”

Yesu dagɛ ŋii la si jaŋ ŋaa di la naaŋbie nɛ ŋaa wii a cheila lɛ

15 Ŋii nɛ Yesu si, “Di ŋ naaŋbie nɛ ŋaa wii
cheiŋ lɛ, mu a bula pu wii-la u si ŋaa chei, ama
ŋaa ŋii ma duu duŋduŋa balia pɛgɛ. Di u nɛ
jegile nii wii-la ŋ síi bul, ma di ŋ naaŋbie bira
sima nɛ.
16 Ama duu nɛ bi jegile nii ŋ teeŋ, kɛŋ nuu
dɔŋ koo niaa balia pɛ ŋ titia lɛ di ma mu u teeŋ
a bul wii-la u si ŋaa chei duu wasɛ. Ŋ si ŋaa ŋii,
ŋ jaŋ kɛŋ niaa di ba ŋaa ŋ daŋsia.

17 Ama di u nɛ via duu jegile nii ma teeŋ,
ŋ-na bul wii-la pi nialiŋ kala si laa Yesu wiaa dii
aa hilimi. Duu nɛ via duu jegile nii ba teeŋ maa,
dɔgisu ari ŋ buu jiŋ a nagɛ nii-la si bi Wia jiŋ
koo a nagɛ laŋpoo lilaaru nɛ.

Ŋ si via wii-la ari ŋ si sɛi wii-la

18 Wutitii nɛ, mi bulaa pima ari wii-la ma si
via dunia lɛ, ba jaŋ viau Wia-jaŋ maa. Wii-la
ma ŋ si sɛi dunia lɛ, ba ma jaŋ sɛyu Wia-jaŋ.
19 Mi jaŋ wasa bula pima ari ma niaa balia nɛ
hɛ dimɛ a kɛŋ nii-bala a chuchuɔlɛ Wia a chichɛ
kuŋ, mi Nyimma si hɛ Wia-jaŋ, u jaŋ joŋo pima.
20 Lee-la niaa balia koo batori si hilime mi
doluŋ lɛ, mi jaŋ hɛ ba teeŋ."

Tiŋtinni-la si bi chimiŋ joŋo chɛ u dɔŋɔ tiina

21 Ŋii nɛ Piita kɔ Yesu teeŋ a piɛsu a bul, "Mi
Tiina, di mi naaŋbie nɛ ŋaa wii a cheimi lɛ,
naaŋsiiŋ buŋmɛɛ nɛ mi jaŋ joŋo chɛu? Mi joŋo
chɛu naaŋsiiŋ bulipɛ koo?"
22 Ŋii nɛ Yesu bira bul, "Ai, naaŋsiiŋ bulipɛ
duŋduŋa dee. Joŋo chɛu naaŋsiiŋ mahiŋ batori
ari fii leree bulipɛ."
23 Ŋii nɛ Yesu magɛ namaga a kɛŋ Wia
kuorii-la a kaa mimagisɛ kuoro ari u tiŋtinnaa
a bul, "Kuoru kubala nɛ sie a chichɛ duu piɛsɛ u
tiŋtinnaa u chiŋŋaa.
24 U si suomo duu piɛsɛ, ba kɛŋ u tiŋtinna
dɔŋɔ kɔ u teeŋ. U dii u chimiŋ siidi bui bui bui
nɛ.
25 U bi wuo ti̱ŋ. Ŋii nɛ u kuhiaŋ-la bul di ba
kɛnu ari u haala ari u biiriŋ ari kialiŋ kala u si
kɛnɛ a kaa mu yallɛ a ti̱ŋ chiŋ-la bua lɛ.

26 Ŋii nɛ tiŋtinni-la tuu kpirimi u naadusuŋ
nyuŋ a sulu, ‘Mi kuhiaŋ, ŋaa kenyiri. Mi jaŋ t̠iŋ
ŋ chimiŋ kala.’
27 U kuhiaŋ-la fáu nisusuŋ woruŋ a joŋ
chiŋ-la chɛu a ŋaa u mu.
28 Ŋii nɛ chiŋ tiina-la kuoru-la si joŋ chiŋ-la
chɛu, u lii a ma na u tiŋtinni dɔŋɔ tiina si dii u
chimiŋ siidi bui. U kɛŋ u gɛriŋ baŋŋa lɛ a bul
duu t̠iŋ u chimiŋ.
29 U tiŋtinni-dɔŋ-la ma tuu kpirimi u
naadusuŋ nyuŋ a sulu a bul, ‘Ŋaa kenyiri, mi
jaŋ t̠imiŋ.’
30 U via aŋ kɛnu mu tɔ dia, aŋ bul see duu t̠iŋ
chiŋ-la.
31 U tiŋtinni-dɔŋsuŋ si na wii-la u si ŋaa, ba
tuɔŋ kala chei. Ba mu bula pi ba kuhiaŋ wii-la
kala si ŋaa.
32 Ŋii nɛ kuoru-la yiru a piɛsu a bul, ‘Ŋ-na
tiŋtinna deeŋ, ŋ ŋaa ni-bɔŋ nɛ. Ŋ si sulmi, mi
joŋ chiŋ-la kala ŋ si die a chɛŋ nɛ.
33 Bɛɛ nɛ tii ŋ-na bi wuo fá ŋ dɔŋɔ tiina-la
nennige ari mi si fáŋ nennige ŋii?’
34 Kuoru-la na baaniŋ woruŋ u nyuŋ a ŋaa ba
kɛnu tɔ dia see duu t̠iŋ chiŋ-la kala.”
35 Ŋii nɛ Yesu si, “Di ma bi sɛi di ma joŋ ma
dɔŋsuŋ tiŋŋaa haachɛba chɛba ari ma tuɔŋ
kala, mi Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ lɛ ma jaŋ
dɔgisɛma ŋii.”

19

Yesu dagɛ niaa di ba sí ba haalaa via
Maak 10.1-12

1 Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, u lii Galilii
tiŋteeŋ a mu Judiya tiŋteeŋ a chol Jɔɔdaŋ
fuo-la.
2 Ni-daŋ bira to u hariŋ. Ŋii nɛ u vaarɛ nialiŋ
síi wiilu dimɛ.

3 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ ma sii kɔ u teeŋ
a chichɛ di ba magisu a piɛsu a bul, "Di ŋ kɛŋ
wii a tigɛ ŋ haala lɛ a chichɛ ŋ viau, u kɛŋ
woŋbii nɛɛ?"
4 Yesu miira piɛsɛba, "Ma bi karima ari bua-la
lɛ Wia si bugumo ŋaa dunia, nialiŋ u si ŋaa, ba
fa ŋaa baal ari haal nɛɛ?"
5 Yesu bira si, "Ŋii nɛ tii baal-la jaŋ leŋ u
nyimma ari u naaŋ dia aŋ ka ba di u haala mɛrɛ
dɔŋɔ lɛ. Niaa deeŋba balia jaŋ kɛŋ chal-bala.
6 Ba bira bi jaŋ ŋaa niaa balia, see kubala.
Nialiŋ saa Wia si kaa mɛrɛ dɔŋɔ lɛ, u bi maga di
nuhuobiine kɛŋba pɔrɛ dɔŋɔ lɛ."
7 Ŋii nɛ u haritooro-la bira piɛsu wiiŋ deeŋ a
bul, "Bɛɛ nɛ tii saa Moosis fa si di baala níi chɛ
u via u haala, duu laa sipaaŋ a ŋmuŋsɛ teniŋ a
pi haal-la aŋ-na viau?"
8 Ŋii nɛ Yesu bira bula piba a bul, "Ma tuɔŋ
dolie. Ŋii nɛ tii Moosis fa sɛi di ma via ma
haalaa. Ama dunia di-suomuŋ, ba fa bi ŋii ŋaa.
9 Mi bulaa pima, baala-na kala si via u haala
aŋ bira jaa dɔŋɔ, u tiina juu haal-la haachɛ lɛ
nɛ, see di haal-la ka ŋaa ha-chɔruŋ wu-ŋaalaa."

10 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la bula pu ari ŋii-na
nɛ hɛ dimɛ, u bi maga di nuu jaa haal.
11 Ŋii nɛ Yesu miira bula piba a bul, "Wiiŋ
deeŋ bi naga ari nuu-kala jaŋ wuo ŋaa. Nialiŋ

Wia si joŋ doluŋ pa, ba duŋduŋa nɛ jaŋ wuo
ŋaa ŋii.
12 Wii-la si tii baalaa bi haalaa ka jaa, ba yuga
nɛ. Ba lul dɔŋsuŋ, ba paala bi haalaa wuo piŋ.
Dɔŋsuŋ ma, nuhuobiinee nɛ ŋaaba ŋii, dɔŋsuŋ
ma bi haalaa jaa a tiŋ Wia kuorii-la wiaa. Nii-la
si jaŋ wuo laa wiiŋ deeŋ dii, u sɛi."

Yesu joŋ nisiŋ daŋ haŋbiisiŋ lɛ
Maak 10.13-16; Luuk 18.15-17

13 Ŋii nɛ niaa sii kɔ Yesu teeŋ a kɛŋ ba
haŋbiisiŋ kaa kɔ duu joŋ u nisiŋ daŋba lɛ a
chuɔlɛ Wia piba. Ŋii nɛ u haritooro-la kpiaba lɛ.
14 Yesu si na ŋii, u bula piba a bul, "Má leŋ di
haŋbiisi-la kɔ mi teeŋ. Ma síba kiru! Niaa
deeŋba yiri nɛ hɛ Wia kuorii-la tuɔŋ."
15 Ŋii nɛ u joŋ u nisiŋ daŋba lɛ aŋ viiri.

Ku-kɛnni-la kɔ Yesu teeŋ
Maak 10.17-31; Luuk 18.18-30

16 Baal kubala nɛ ma sie a kɔ Yesu teeŋ.
Baal-la kɛŋ kiaa kiŋkɛŋ. Ŋii nɛ u piɛsɛ Yesu a
bul, "Mi kuhiaŋ, wu-zɔŋ bɛɛ nɛ mi jaŋ ŋaa a
kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ?"
17 Ŋii nɛ Yesu piɛsu a bul, "Bɛɛ nɛ tii ŋ
piɛsɛmi wu-zɔmɔ-la ŋ si jaŋ ŋiŋaa wiaa?
Ni-bala duŋduŋa nɛ zɔmɔ. Di ŋ níi chɛ di ŋ kɛŋ
miisi-la si bi dɛrɛ, tuto wialiŋ Wia si leŋe ba
ŋmuŋsa bil di maa to."
18 Ŋii nɛ baal-la piɛsu, "Wu-bɛɛba nɛ?" Ŋii nɛ
Yesu si, "Sí niaa kpu, sí ŋ dɔŋɔ tiina haala chɛ,
sí gaa, di ŋ ŋaa daŋsia wii lɛ, sí wiaa nyia pɛ.
19 Fifá ŋ nyimma ari ŋ naaŋ, a cho ŋ dɔŋɔ
tiina ari ŋ si cho ŋ titia ŋii."

20 Ŋii nɛ baal-la bula pi Yesu, “Mi kuhiaŋ, mi
to wiaa deeŋba kala nɛ. Bɛɛ nɛ saa ka?”
21 Ŋii nɛ Yesu bula pu, “Di ŋ níi chɛ ŋ ŋaa
ni-zɔŋ a sí wii-kala kɛŋ, joŋ ŋ kiaa kala yallɛ a
joŋ moribie-la a pi summoo aŋ ku tomi. Ŋ nɛ
ŋaa ŋii, ŋ jaŋ kɛŋ kiaa Wia-jaŋ lɛ.”
22 Yesu si bul ŋii, baal-la tuɔŋ chei, u sii viiri,
bɛɛ wiaa u kɛŋ kiaa nɛ woruŋ.
23 Ŋii nɛ Yesu bula pi u haritooro-la a bul,
“Wutitii, mi bulaa pima, u ŋaa wu-duo nɛ ari
nii-la si kɛŋ kiaa si jaŋ wuo juu Wia kuorii-la
tuɔŋ.
24 Mi bira bulaa pima, u bi hɛi ari buŋtaŋŋa
si jaŋ wuo to gɛri-hɛmiŋ buɔŋ lii ari u si hɛyɛ
ŋii nii-la si kɛŋ kiaa si jaŋ wuo juu Wia kuorii-la
tuɔŋ.”
25 U haritooro-la si nii wiaa deeŋba, ba faasa
hiriki a piɛsɛ Yesu a bul, “U nɛ nagɛ ŋii, kubɛɛ
nɛ saa Wia jaŋ laa ta?”
26 Yesu miira beŋba aŋ bul, “Wii-la si jaŋ
kperi nuhuobiine, u bi Wia wuo kperi. Wia wuo
wii-kala ŋaa nɛ.”
27 Ŋii nɛ Piita bula pu a bul, “Na, la-na leŋ la
kuŋ-kala nɛ aŋ tuto ŋ hariŋ. Bɛɛ nɛ saa la jaŋ
na?”
28 Ŋii nɛ Yesu bula pi u haritooro-la a bul,
“Wutitii nɛ mi bulaa pima, di dunia falii-la nɛ
yie, mi-na Nuhuobiine Bie jaŋ hɔŋ mi
kuori-kpasa nyuŋ Wia pulumuŋ tuɔŋ. Bua-la lɛ,
ma haritooro-la fii ari balia-la si to mi hariŋ,
ma ma jaŋ hɔŋ kuori-kpasinniŋ fii ari balia
nyuŋ a bibeŋ Iziral ta-geŋtisiŋ fii ari balia-la a
dii ba sariya.

29 Bira nii-la kala si leŋ u diisiŋ koo u
naaŋbiiriŋ koo u nyimma koo u naaŋ koo u
biiriŋ koo u bagisiŋ a tiŋ mi wiaa, u tiina jaŋ
bira na kiaa deeŋba naaŋsiiŋ zɔlɔ aŋ pɛ kɛŋ
miisi-la si bi dɛrɛ.
30 Ama kuhiasiŋ yuga si jaŋ birimɛ haŋbiisiŋ.
Haŋbiisiŋ ma yuga si jaŋ birimɛ kuhiasiŋ."

20

Yesu magɛ namaga a tigɛ baga tiŋtinnaa lɛ

1 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga a piba a bul
di Wia kuorii-la nagɛ baal kubala si kɛŋ u baga
nɛ chichuɔ-fiɛla. U lii chichɛ niaa di ba mu pɛrɛ
u baga-la lɛ.
2 Ba sɛi ari ba jaŋ mu pɛrɛ, ka u ti̠ŋba
chɛ-bala time. Ŋii nɛ u leŋ ba mu u baga-la
pipɛrɛ.
3 U ku magɛ kerifi nibi, u bira lii a na niaa
dɔŋsuŋ di ba chiŋ yɔbɔ tuɔŋ pɛi. Ba bi tiŋtimii
kala ka tiŋ.
4 Ŋii nɛ u bula piba di ba ma mu a pɛrɛ u
baga-la lɛ, ka di u ti̠ŋba, duu jaŋ piba ŋii kala si
maga. Ŋii nɛ ba ma mu.
5 Kerifi fii ari balia yi, u bira lii a na niaa
dɔŋsuŋ a ŋaa ba ma mu u baga-la. U bira lii
kerifi batori bua-la lɛ a bira na niaa dɔŋsuŋ a
ŋaa ba ma mu u baga-la.
6 U bira ku kpagɛ kerifi banɔŋ, u bira lii yɔbɔ
tuɔŋ a na niaa dɔŋsuŋ ma di ba ha chiŋ dimɛ.
Ŋii nɛ u piɛsɛba, "Bɛɛ nɛ tii ma chiŋ daha pɛi
chichuɔŋ ari wiihɛyɛ kala, ma bi tiŋtimii kala
ka tiŋ?"

7 Ŋii nɛ ba bula pu ari ba bi tiŋtiŋŋaa na di
ba tiŋ. Ŋii nɛ u bula piba di ba ma mu a tiŋ u
baga lɛ. Ba ma mu.
8 Didaaniŋ si yie, ŋii nɛ baga-la tiina yirɛ
nii-la síi beŋ u baga-la duu yirɛ nialiŋ si tiŋ u
baga-la lɛ a ti̱ŋba, duu suomi nialiŋ si to hariŋ
mu baga-la a ti̱ŋba aŋ-na mu yi nialiŋ si laa
sipaaŋ mu baga-la.
9 Nialiŋ si to hariŋ mu baga-la, u ti̱ŋba
chɛ-bala time.
10 Ŋii nɛ u si, ka nialiŋ si laa sipaaŋ mu
baga-la, di ba ku laa ba time. Ba fa biina ari ba
jaŋ laa kii haritooro-la, ama ba ti̱ŋba ma magɛ
ŋii nɛ.
11 Ba ma laa moribie-la aŋ gugurimɛ wiaa
nii-la baga-la lɛ ba si pɛrɛ teeŋ.
12 Ŋii nɛ ba bula pu a bul, "Niaa deeŋba si to
hariŋ kɔ, ba tiŋ hawa kubala duŋduŋ nɛ, aŋ ka
la-na tiŋ chichuɔŋ ari wiihɛyɛ kala, aŋ ka ŋ
ti̱ŋla kala maga dɔŋɔ."
13 Ŋii nɛ baga-la tiina bula pi ba dɔŋɔ a bul,
"Jegile nii, mi bima gura. Ma sɛyɛ ari ma jaŋ tiŋ
di wia juu nɛ aŋ laa chɛ-bala time.
14 Má laa ma moribiee a viiri. Mii chɛ di mi
ti̱ŋ baalaa deeŋba si to hariŋ kɔ ŋii titia mi si
ti̱ŋma nɛ.
15 Mi bi woŋbiiŋ kɛnɛ di mi kɛŋ mi moribiee
ti̱ŋ mi tuɔtɔrɛ wiaa? Koo ma yaraa bieru a tiŋ
mi si kɛŋ zile wiaa nɛɛ?"
16 Ŋii nɛ Yesu bula dɛrɛ, "Kuhiasiŋ jaŋ birimɛ
haŋbiisiŋ, haŋbiisiŋ ma jaŋ birimɛ kuhiasiŋ."

Yesu bul u suuŋ wiaa
Maak 10.32-34; Luuk 18.31-34

17 Yesu si bul ŋii di ba hɛ woŋbiiŋ lɛ nɛ aa mu
Jerusalɛm. Ŋii nɛ u kɛŋ u haritooroo fii ari balia
duŋduŋa a suusa lii a bula piba woŋbiiŋ lɛ,
18 “Má jegili mi teeŋ. Laa mu Jerusalɛm nɛ.
Di la nɛ yi dimɛ, ba jaŋ kɛŋ mi-na Nuhuobiine
Bie a kaa mu pi nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ ari Wia teniŋ kerichiba. Ba jaŋ dii mi
sariya a ŋaa di ba kpumi
19 aŋ kɛŋmi kaa mu hɛ nialiŋ si bi J̱u̱u tiŋŋaa
ŋaa nisiŋ lɛ. Ba jaŋ mɔŋmi. Ba jaŋ viirɛmi maa
aŋ kpaasɛmi mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ, ka di mi sii
suuŋ lɛ tapulaa batori chɛɛŋ.”

Zɛbidii haala sul Yesu a chichɛ di-hɔnuŋ duu pi u biiriŋ balia
Maak 10.35-45

20 Ŋii nɛ Zɛbidii haala kɛŋ u biiriŋ balia kɔ
Yesu teeŋ a kpirimi u sipaaŋ aŋ sulu duu pɛu lɛ.
21 Ŋii nɛ Yesu piɛsu, “Wu-bɛɛ nɛ ŋŋ chɛ di mi
ŋaa piŋ?” Ŋii nɛ u bul, “Ŋ si jaŋ dii Wia
kuorii-la a hɔŋ ŋ kuori-kpasa nyuŋ, leŋ di mi
biiriŋ balia ŋaa ŋ bubuɔŋ huhɔnnɔɔ, di dɔŋɔ
hɔŋ ŋ na-diiŋ, di dɔŋɔ ma hɔŋ ŋ na-gua.”
22 Ŋii nɛ Yesu bula pi u biiriŋ a bul, “Ma bi jiŋ
ku-la ma síi chɛ. Ma jaŋ wuo nyalima na hɛɛ-la
mi si jaŋ na? Ma jaŋ wuo fo Wii-chuɔlɛ liiŋ ari
ba si jaŋ fomi ŋii, koo?” Ba si, “Oo, la jaŋ wuo.”
23 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Wutitii nɛ ma
bul. Hɛɛ-la mi si jaŋ na, u-na ma ma jaŋ na.
Ama mi na-diiŋ ari mi na-gua huhɔnnɔ-la, mi

dee bi jaŋ tuɔsɛba. Wia nɛ jaŋ liisɛba di ba hɔŋ
dimɛ.”
24 Yesu haritooroo fii-la si nii Jeems ari Jɔɔŋ si
bul wii-la, ba na baaniŋ ba nyuŋ.
25 Ŋii nɛ Yesu yirɛ u haritooroo kala. Ba mu u
teeŋ. U bula piba a bul, “Ma jiŋ nialiŋ si bi J̱uu
tiŋŋaa ŋaa, ba hɔŋ niaa nyuŋ nɛ. Ba kuhiasiŋ
ma kɛŋba doluŋ.
26 Ama u bi maga di ma ŋiŋaa ŋii. Ma tuɔŋ
nii-la síi chɛ u ŋaa ma kuhiaŋ, u maga duu nɛ
tiŋ tiŋtiŋŋaa pipima.
27 Ma tuɔŋ nii-la ma síi chɛ u ŋaa ma tuɔŋ
kuoro, u maga duu nɛ ŋaa ma tuɔŋ yomo.
28 Mi-na Nuhuobiine Bie, mi bi kɔ di mi chɛ
niaa di ba tima pimi, mi kɔ di mi-na tima piba
nɛ a suu a laa niaa miisaa yugɛ ta a piba.”

Yesu vaarɛ nyulimaa balia
Maak 10.26-52; Luuk 18.35-43

29 Yesu ari u haritooroo si lii Jɛrikɔ lɛ, ni-daŋ
nɛ to ba hariŋ.
30 Di nyulimaa balia hɔŋ woŋbiiŋ niiŋ a nii di
Yesu níi bal. Ŋii nɛ ba faasa yirɛ a bula pu a
bul, “Yesu, Devit nihii, fála nennige.”
31 Ŋii nɛ ni-daŋ-la kpiaba lɛ di ba kɛŋ goŋ.
Ama ba faasa yirɛ a kii ŋii a bul, “La Tiina,
Devit nihii, fála nennige.”
32 Ŋii nɛ Yesu chiŋ aŋ yirɛba a piɛsɛba, “Bɛɛ
kuŋ nɛ ma chɛ mi ŋaa pima?”
33 Ŋii nɛ ba bul, “La Tiina, laa chɛ di ŋ suri la
siaa nɛ.”
34 Ŋii nɛ Yesu fába nennige a digi ba siaa lɛ.
Ba siaa guu suri, ba tuto u hariŋ.

21

Yesu juu Jerusalɛm
Maak 11.1-11; Luuk 19.28-40; Jɔɔŋ 12.12-19

1 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo sii mu
Jerusalɛm. Ba ku yi Bɛtifagi a ku yi peel kubala
baa yirɛ Oliv. Ŋii nɛ Yesu liisɛ u haritooroo
balia a tiŋba a bula piba a bul, “Má mu taŋ-la si
hɛ ma sipaaŋ.
2 Di ma nɛ mua, ma jaŋ na kakumo ari u bie
di ba vɔbɔ a kii. Má puri a kaa kɔ pimi.
3 Di nuu nɛ piɛsɛma, má bula pu ari ma Tiina
níi chɛ. U jaŋ leŋ di ma kaa kɔ lima.”
4 Wiiŋ deeŋ ŋaa di wii-la nii-la fa síi bul wiaa,
Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ku ŋaa wutitii nɛ.
5 U fa si,
“Má bulaa pi Zaayɔŋ niaa
di ba bee na, di ba kuoro níi kɔ ba teeŋ.
U kɛŋ u titia muuri nɛ a jil kakumo
a bira jil kakumo bie.”
6 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la mu a ŋaa wii-la Yesu
si bula piba di ba ŋaa.
7 Ba kɛŋ kakumo-la ari u bie kaa kɔ a joŋ ba
gɛnniŋ daŋ kakumo-la ari u bie nyuŋ, Yesu jil.
8 Ni-daŋ-la jesiŋ joŋ ba gɛnniŋ a jɛrɛ woŋbiiŋ lɛ,
ka dɔŋsuŋ ma keri pipaariŋ a ma kaa jɛrɛ
woŋbiiŋ lɛ.
9 Ni-daŋ-la si laa Yesu sipaaŋ ari nialiŋ síi to u
hariŋ suomo ŋiŋaa goŋ a bul, “Tabarikala Devit
nihiŋ! Wia jaŋ pɛ nii-la síi kɔ la Tiina doluŋ lɛ.
Má leŋ di la dɛnnɛ Wia!”
10 Yesu si muu juu Jerusalɛm, taŋ-la kala zigili.
Ŋii nɛ niaa piɛsɛ a bul, “Kubɛɛ nɛ ŋla?”

11 Ŋii nɛ ni-daŋ-la bul, “Yesu si lii Nazarɛt si hɛ
Galilii tiŋteeŋ lɛ, nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, u nɛ ŋii.”

Yesu juu Wia-dia
Maak 11.15-19; Luuk 19.45-48; Jɔɔŋ 2.13-22

12 Ŋii nɛ Yesu juu Wia-dia. Nialiŋ dɔŋsuŋ hɛ
dimɛ a yiyallɛ kiaa, dɔŋsuŋ ma yuyɔɔ kiaa.
Yesu kiriba kala ta ba lii. Baalaa ma hɛ dimɛ a
yiyɛrɛ moribiee. Yesu ŋmoo ba teebulba lo.
Baalaa dɔŋsuŋ ma yallɛ kokosuŋ. U ŋmoo ba
ma kpasinniŋ a lo.
13 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Ba ŋmuŋsa di
Wia si, u dia jaŋ ŋaa lee-la niaa si jaŋ chuchuɔlɛ
Wia, aŋ ka ma-na miira kaa birimɛ gaari-dia.”
14 Ŋii nɛ nyulimaa ari gbegisiŋ kɔ Yesu teeŋ
Wia-dia lɛ. U vaarɛba.
15 Ama nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ
ari Wia teniŋ kerichiba si na wu-magila-la u síi
ŋaa a bira na haŋbiisiŋ síi ŋaa goŋ ŋii Wia-dia
lɛ, ba na baaniŋ. Haŋbiisi-la fa yirɛ,
“Tabarikala Devit nihiŋ.”
16 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia ari Wia
teniŋ kerichiba piɛsɛ Yesu a bul, “Ŋ nii wialiŋ
ba síi bul nɛɛ?” Yesu bul, “Mi nia nɛ.” Ŋii nɛ
Yesu ma piɛsɛba, “Ma bi Wia teniŋ karimaa? Ba
ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ a bul,
‘Wia jaŋ leŋ di bii-mulluŋ didɛnnɛ Wia.’ ”
17 Ŋii nɛ Yesu leŋba aŋ sii mu Bɛtani a chua
dimɛ.

Yesu kaliba hɛ tutogo lɛ
Maak 11.12-14, 20-24

18 Taŋ si pula, Yesu miira mu Jerusalɛm. U síi
mu, losuŋ kɛnu woŋbiiŋ lɛ.
19 U na tutogo duu chiŋ u sipaaŋ woŋbiiŋ
niiŋ. U mu yi tutogo-la bubuɔŋ a wula beŋ di
nɛnɛɛ tuo, see pipaariŋ. Ŋii nɛ u bul tia-la lɛ a
bul, “A lii jiniŋ a kaa mumu, ŋ bira bi jaŋ nɛŋ.”
Tia-la guu suu.
20 U haritooroo si na wiiŋ deeŋ, u ŋaaba
wu-kpuŋkpere. Ba pipiɛsɛ dɔŋɔ a bul, “Ɛɛ nɛ
tia-la guu suu lima ŋii?”
21 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Wutitii nɛ mi
bulaa pima, di ma nɛ kɛŋ yarida a bi tuɔsaa
balia kɛnɛ, ma ma jaŋ wuo ŋaa wii-la si ŋaa
tutogo-la lɛ. Ŋla ma duŋduŋa dee, ama ma jaŋ
wuo paala bul peeliŋ deeŋ lɛ duu sii a mu tel
muga tuɔŋ. U jaŋ ŋaa pima.
22 Kialiŋ-na kala ma si chuɔlɛ Wia a susul, di
ma nɛ kɛŋ yarida, ma jaŋ naba.”

Niaa piɛsɛ Yesu u doluŋ wiaa
Maak 11.27-33; Luuk 20.1-8

23 Ba si mu Jerusalɛm, Yesu mu juu Wia-dia. U
si juu Wia-dia-la ŋii a didagɛ niaa, nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Wia teniŋ kerichiba
ari Ju̱u tiŋŋaa kuhiasiŋ, ba kala sii kɔ u teeŋ a
piɛsu a bul, “Dol bɛɛ nɛ ŋ kɛŋ a ŋiŋaa wiaa
deeŋba? Kubɛɛ nɛ piŋ doluŋ ŋ kaa ŋiŋaa ŋii?”
24 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Mi ma jaŋ
piɛsɛma wu-bala. Di ma nɛ dagɛmi u bubuɔŋ,
mi ma jaŋ dagɛma dol-la mi si kɛnɛ bubuɔŋ.”
25 Ŋii nɛ u piɛsɛba a bul, “Jɔɔŋ, Wia
lii-foori-la doluŋ, u lii nii nɛ? U lii Wia teeŋ nɛɛ
koo u lii nuhuobiine teeŋ nɛɛ? Má dagɛmi.” Ba

suomo kɛŋ wii-la lilɛrɛ dɔŋɔ lɛ aa bul, “Wu-bɛɛ
nɛ laa chɛ di la bul? Di la nɛ bula pu a bul di
Wia teeŋ nɛ u lii, u jaŋ piɛsɛla a bul, ‘Bɛɛ nɛ saa
tii ma bi wialiŋ u si bula laa dii?’
26 Di la nɛ saa si u lii nuhuobiine teeŋ nɛ,
fawulluŋ jaŋ kɛŋla a tiŋ ni-daŋ-la si chiŋ dimɛ
wiaa. Niaa bula ari Jɔɔŋ fa sɛnɛ ŋaa nialiŋ síi
bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ nɛ.”
27 Ŋii nɛ ba bula pi Yesu a bul, “La bi jiŋ.” Ŋii
nɛ Yesu ma bula piba a bul, “Tɔɔ, mi ma bi jaŋ
dagɛma dol-la mi si kɛnɛ bubuɔŋ.”
28 Ŋii nɛ Yesu magɛ namaga a pi nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Ju̱u tiŋŋaa a bul,
“Baal kubala nɛ hɛ dimɛ a kɛŋ haŋbolibiisiŋ
balia. U sii mu u bii-hiaŋ teeŋ a bula pu a bul,
‘Mi bii, mu baga jiniŋ a tiŋ.’
29 Ŋii nɛ bile bul, ‘Mi bi jaŋ mu baga jiniŋ.’ U
ŋii hariŋ lɛ, u tuɔŋ chei wii-la u si bula pi u
nyimma lɛ aŋ sii mu baga-la. Ŋii nɛ ba nyimma
bira mu a bul u bii-bie-la ma lɛ a bul duu mu
baga. Ŋii nɛ bile bul duu jaŋ mu aŋ via.
30-31 Haŋbiisiŋ deeŋba balia tuɔŋ, kubɛɛ nɛ to
ba nyimma niiŋ lɛ? Bɛɛ nɛ ma biinɛ?” Ŋii nɛ ba
bula pu di u bii-hiaŋ-la nɛ. Ŋii nɛ Yesu bula
piba a bul, “Wutitii, mi bulaa pima ari laŋpoo
lilaaraa ari jagumuloba jaŋ laa sipaaŋ ma lɛ a
juu Wia kuorii-la tuɔŋ.
32 Bɛɛ wiaa Jɔɔŋ Wia lii-foori-la kɔ a dagɛma
woŋbii-titii-la nɛ ma si jaŋ to, aŋ ka ma bi u
wiaa laa dii, ama laŋpoo lilaaraa ari
jagumuloba, ba laa u wiaa dii. Ma si paala na
ba si laa u wiaa dii ŋii, aŋ ka ma ha bi birima di
ma laa u wiaa dii.”

Yesu magɛ namaga a tigɛ nialiŋ síi tiŋ tiŋtiŋŋaa baga lɛ
Maak 12.1-12; Luuk 20.9-19

33 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a bul,
“Baal kubala nɛ bil baga a chɔŋsɛ kiaa si kɛŋ
nɛnɛɛ yugɛ a nagɛ chichuɛŋ. Ba yiyirɛ gireps. U
saa ligɛ baga-la golli nɛ. U lu bua baga-la tuɔŋ
di ba chagɛ tii-nɛnɛ-la liiŋ hihɛ. U ma saa lusuŋ
nyuŋ dia a hɔnɔ pɔ. Ŋii nɛ u paa niaa a hɛ u
baga-la tuɔŋ di ba titiŋ. Ka u mu taŋ dɔŋ.
34 Tii-nɛnɛ-la biiniŋ si yie, u tiŋ u dia
tiŋtinnaa di ba mu tiŋtinna-la teeŋ di ba mu
laa tii-nɛnɛ-la kaa kɔ. Ba mu.
35 Ba kɛŋ dɔŋɔ a ŋmobu, a kpu dɔŋɔ, a yagɛ
dɔŋɔ ari tabiaa a kpuu.
36 Ŋii nɛ u tiŋ niaa dɔŋsuŋ a wasa kii
buŋbuŋ-la. Ba ŋaa ŋii titia nialiŋ ma lɛ.
37 Ŋii hariŋ lɛ nɛ u tiŋ u bie. U biina duu bie
nɛ mua, ba jaŋ zilu. U ma bira mu.
38 Tiŋtinna-la si na bile, ba bula pi dɔŋɔ a bul,
‘Di baga-la tiina nɛ suba, bie deeŋ nɛ jaŋ dii u
kiaa. Má kɔ di la kpuu. Di la nɛ kpuu, la nɛ jaŋ
miira tii u kialiŋ.’
39 Ba kɛŋ bile a joŋu yuo ta baga-la hariŋ a
kpuu.”
40 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛba, “Di baga-la tiina nɛ kɔ,
ɛɛ nɛ u jaŋ ŋaa baga tiŋtinna-la lɛ?”
41 Ŋii nɛ ba bula pu a bul, “U jaŋ kɔ a kpu
ni-bɔmɔ-la aŋ joŋ baga-la a pi ni-tania. Di
tii-nɛnɛɛ-la biiniŋ nɛ yi, ba jaŋ kɛŋ tii-nɛnɛ-la
kaa mu pu.”
42 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ nialiŋ si nii namaga-la,
“Ma bi Wia teŋ-la karimaa? a mu yi lee-la ba si

bul ŋla:
‘Tiebii-la dii-saaraa si via,
u nɛ miira ku ŋaa tiebii-duoŋ ba si joŋo bil
dia geŋtine.
La Tiina Wia tiŋtiŋŋaa nɛ ŋii.
U ŋaala wu-kpuŋkpere nɛ.’ ”
43 Ŋii nɛ Yesu bula pi nialiŋ a bul, “Wia jaŋ kɛŋ
u kuorii-la laa ma teeŋ, a joŋo pi nialiŋ si jaŋ to
Wia niiŋ woruŋ a ŋiŋaa wialiŋ si jaŋ dagɛ ari
ba birima lii ba haachɛba lɛ nɛ. [
44 Nii-la si tel tiebii-la nyuŋ, u tiina jaŋ yɛrɛ
muno muno. Di tiebii-la ma nɛ tel nuu-kala
nyuŋ, u jaŋ yɛrɛ u tiina muno muno.]”
45 Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari
Farisii tiŋŋaa nii Yesu si magɛ namaga-la a jiŋ
ari ba wiaa nɛ u bubul ŋii.
46 Ŋii nɛ ba wiwalimɛ di ba kɛnu kaa mu tɔ
dia. Ama ba faa fá ni-daŋ-la si hɛ dimɛ, bɛɛ
wiaa ni-daŋ-la joŋ Yesu ari u ŋaa nialiŋ síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ nɛ.

22

Yesu magɛ namaga a tigɛ ha-jaari gbiele kudiilee lɛ
Luuk 14.15-24

1 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a didagɛ
niaa.
2 U si, “Wia kuorii-la nagɛ kuoru kubala nɛ. U
bie jaa haala. Ŋii nɛ u ŋaa ba gbigbieli ha-jaari
gbiele a ŋaa ba yirɛ niaa di ba kɔ gbiele-la.
3 Ba si ŋaa kudiile-la dɛrɛ, u tiŋ u tiŋtinnaa di
ba mu yirɛ nialiŋ u si yira, ari ba ŋaa siri di ba
gbieli gbiele-la nɛ. Ba si mu yirɛba, ba via.

4 Ŋii nɛ u bira tiŋ u tiŋtinnaa dɔŋsuŋ di ba
mu bula pi nialiŋ u si yira di ba kpu nɛ-belliŋ
ari nɛ-niiniŋ kala nɛ a ŋaa kudiile-la dɛrɛ, di ba
kɔ ha-jaari gbiele-la.
5 Ŋii nɛ nialiŋ u si yira bira via di ba mu aŋ
titiŋ ba tiŋtiŋŋaa. Dɔŋɔ sii mu u baga, dɔŋɔ ma
sii mu u kiaa di-yalliŋ.
6 Ka dɔŋsuŋ ma kɛsɛ kuoro dia tiŋtinna-la a
ŋmooba aŋ kpuba.
7 Ŋii nɛ kuoru-la na baaniŋ a ta u
laali-yuoroo. Ba mu kpu nialiŋ si kpu u dia
tiŋtinna-la aŋ nyigɛ ba taŋ kala.
8 Ŋii nɛ u yirɛ u tiŋtinnaa dɔŋsuŋ a bira bula
piba, 'Mi gbiele kudiile-la ŋaa siri nɛ, ama
nialiŋ mi si yira bi maga di ba kɔ gbiele-la.
9 Má saa lii mu woŋbii-porunuŋ a yirɛ nialiŋ
kala ma si na dimɛ a bula piba di ba kɔ a dii
kudiile-la.'
10 Ŋii nɛ tiŋtinna-la lii woŋbii-porunu-la a
yirɛ nialiŋ kala ba si na lee-la, ni-zɔŋŋɔɔ ari
ni-bɔŋŋɔɔ kala. Ŋii nɛ ba kala ku juu su̱ dia-la
lɛ ba fa síi gbieli gbiele-la.
11 Ŋii nɛ kuoru-la juu duu na nialiŋ si kɔ a na
baal kubala duu bi ha-jaari gbiele gɛriŋ laala.
12 U piɛsu a bul, 'Mi naŋdɔŋ, ɛɛ nɛ ŋ ŋaa ku
juu daha aŋ bi ha-jaari gbiele gɛriŋ laala?'
Baal-la tɔrɛ u niiŋ.
13 Ŋii nɛ kuoru-la bula pi u tiŋtinnaa a bul,
'Má kɛŋ baala deeŋ a vɔɔ u nisaa ari u naasiŋ a
joŋu yuo ta jeeŋ hariŋ birimiŋ tuɔŋ duu pina
yiyel aŋ didiŋ u nyilaa.' ”
14 Ŋii nɛ Yesu bula dɛrɛ aŋ bul, “Ba yie yirɛ
niaa yugɛ nɛ, ama ba tuɔŋ ba yie tuɔsɛ niaa

baŋmɛnɛ nɛ.”

Ba bul laŋpoo ti̱miŋ wiaa
Maak 12.13-17; Luuk 20.20-26

15 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa sii lii a vuurɛ ŋii ba si
jaŋ magisɛ Yesu a bɛrɛ kɛnu ari wu-piɛsaa. Ŋii
nɛ ba tiŋ ba haritooroo dɔŋsuŋ ari Hɛrɔd ma
haritooroo dɔŋsuŋ di ba mu Yesu teeŋ.
16 Ŋii nɛ ba kɔ u teeŋ a piɛsu a bul, “La
kuhiaŋ, la jima di ŋ kɛŋ wutitii nɛ a didagɛ Wia
tonuŋ woŋbii-titii-la. Ŋ sipaaŋ tuo nuu lɛ. Ŋ bi
ni-bal síi ka fá.
17 Saa bula pila ari u ŋaa woŋbii nɛɛ di la ti̱ŋ
laŋpoo a pi Rom tiŋteeŋ kuori-baliŋ ba síi yirɛ
Siiza? Ɛɛ nɛ ŋ ma biinɛ?”
18 Yesu fa jiŋ ba tuɔbiiŋ-bɔmɔ-la nɛ a bula
piba a bul, “Ma kaŋfugi timma! Bɛɛ nɛ tii maa
magisɛmi?
19 Má kɛŋ ma laŋpo-la moribiiŋ kaa kɔ di mi
bee na.”
20 Ba kɛŋ dɔŋɔ kaa kɔ. Ŋii nɛ u piɛsɛba,
“Kubɛɛ nyuŋ nɛ hɛ dimɛ? Kubɛɛ yiriŋ ma nɛ ba
tuuro hɛ moribii-la lɛ?”
21 Ŋii nɛ ba bul di Siiza yiriŋ nɛ. U bula piba a
bul, “Tɔɔ, má joŋ Rom tiŋteeŋ kuori-bal-la kiaa
pu aŋ joŋ Wia ma kiaa pu.”
22 Yesu si bul ŋii, u ŋaaba wu-kpuŋkpere ba
sii viiri.

Ba piɛsɛ Yesu a tigɛ nialiŋ si suba lɛ.
Maak 12.18-27; Luuk 20.27-40

23 Chɛɛ-la titia nialiŋ dɔŋsuŋ ba síi yirɛ
Sadusii tiŋŋaa, ba kɔ u teeŋ. Sadusii tiŋŋaa yie

si di nuu nɛ suba, u bira bi sii. Ba piɛsu wiaa a
bul,
24 “La kuhiaŋ, Moosis fa si di baala nɛ jaa
haala, di haal-la ari baal-la nɛ bi bii lula, aŋ ka
di baal-la suu, u maga di u ŋaana joŋ yo-haal-la
jaa nɛ. Di u lul biiriŋ pi u maala-la si suba,
biiri-la jaŋ chiŋ u nyuŋ lɛ.
25 Naaŋbiiriŋ balipɛ nɛ fa hɛ dimɛ. Ba kala
ŋaa baalaa. Ba naaŋ kubala, ba nyimma
kubala. Ba kuhiaŋ jaa haala. Ba di haal-la bi bii
lula, aŋ ka u suu. U si suba, u ka haal-la a pi u
ŋaana dɔŋɔ nɛ.
26 Liamiŋ ma suu. Torimuŋ tiina ma joŋ
haal-la jaa. U ma ŋii titia nɛ. Naaŋbiiri-la balipɛ
kala nɛ jaa haal-la. U bi lula.
27 Ŋii hariŋ lɛ nɛ haal-la ma titia suu.
28 Tapulii-la niaa si jaŋ sii suuŋ lɛ, baalaa
deeŋba balipɛ tuɔŋ, kubɛɛ nɛ jaŋ tii haal-la? Ba
kala balipɛ nɛ jaau.”
29 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Ma bi Wia
teniŋ jiŋ. Ma ma bi Wia doluŋ jiŋ. Ŋii nɛ tii ma
yeŋŋi.
30 Tapulii-la niaa si jaŋ sii suuŋ lɛ, baalaa bira
bi jaŋ jaa haalaa, haalaa ma bira bi jaŋ jaa
balaba. Ba kala jaŋ nagɛ Wia tiŋdaaraa si hɛ
Wia-jaŋ lɛ.”
31 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Na ma piɛsɛmi
nialiŋ si jaŋ sii suuŋ lɛ wiaa nɛ. Ma bi karimɛ
wialiŋ Wia fa si bula pi niaa u teniŋ lɛɛ?
32 U fa si duu nɛ ŋaa Abiraham Wia ari Aizik
Wia ari Jekɔb kala Wia. (Bua-la lɛ u si bul ŋii di
Abiraham ari Aizik ari Jekɔb fa suba nɛ.) Wiaa
deeŋba u si bula, ba bubuɔŋ nɛ di Abiraham ari

Aizik ari Jekɔb bira sii suuŋ lɛ nɛ a hɛ Wia kuorii-la tuɔŋ. Wia bi jaŋ wuo ŋaa nialiŋ si suba Wia, u ŋaa ni-weyee Wia nɛ."
33 Ni-daŋ-la si nii ŋii u síi dagɛ niaa, u ŋaaba wu-kpuŋkpere.

Wialiŋ si maga di la ŋiŋaa, ba tuɔŋ wu-baliŋ
Maak 12.28-34; Luuk 10.25-28

34 Farisii tiŋŋaa si nia ari Yesu bul wiaa lo Sadusii tiŋŋaa ba ŋaa fuii, ba kala ku pɛ dɔŋɔ lɛ.
35 Ŋii nɛ Wia teniŋ kerichiba dɔŋɔ wiwalimɛ duu magisɛ Yesu a pipiɛsu wiaa.
36 U piɛsɛ Yesu a bul, "Kuhiaŋ, wialiŋ Wia si dagɛ niaa baa to, kubɛɛ nɛ ŋaa ba tuɔŋ siifiaŋ wiiŋ?"
37 Ŋii nɛ Yesu bul, " 'Kɛŋ ŋ tuɔŋ kala ari ŋ tuɔbiinaa kala ari ŋ wii-wii-kala a cho ŋ Tiina Wia.'
38 Wialiŋ Wia si dagɛ niaa baa to, ba tuɔŋ wu-baliŋ ari ba tuɔŋ buŋbuŋ nɛ ŋii ari ba tuɔŋ siifiaŋ wiiŋ nɛ ŋii.
39 Wu-liamiŋ ma nɛ ŋla: 'Cho ŋ dɔŋɔ tiina ari ŋ si cho ŋ titia ŋii.'
40 Wialiŋ Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto ari wialiŋ kala nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, ba kala lii wiaa deeŋba baliamiŋ tuɔŋ nɛ."

Ba piɛsɛ nii-la Wia si liisa wiaa.
Maak 12.35-37; Luuk 20.41-44

41 Farisii tiŋŋaa ha si hilimi ŋii, Yesu ma piɛsɛba a bul,

42 “Bɛɛ nɛ ma biinɛ Kirisito, nii-la Wia si liisa
wiaa? Kubɛɛ doho nuu nɛ u ŋaa?” Ŋii nɛ ba
bul duu ŋaa Devit doho nuu nɛ.
43 Ŋii nɛ Yesu bira piɛsɛba a bul, “Bɛɛ nɛ saa
tii Wia Diŋ-zɔŋ-la fa dagɛ Devit duu kɛnu yirɛ u
Tiina?
44 Ŋla nɛ u bul:
‘Mi Tiina Wia bula pi mi Tiina
duu hɔŋ u sɛmɛ, ni-duoŋ di-hɔnuŋ,
see duu yuo dii u diŋdɔŋŋɔɔ kala dɛrɛ.’
45 Devit titia si yirɛ nia deeŋ u Tiina, ɛɛ nɛ saa u
jaŋ wuo ŋaa u nihiŋ duŋduŋa?”
46 Yesu si bul ŋii, nuu-kala bira bi wii wuo bul.
A chiŋ tapulii-la kala a kaa mu, nuu-kala ma
bira bi nyu-duoŋ kɛnɛ duu piɛsu wii-kala.

23

Yesu bul wiaa, Wia teniŋ kerichiba ari Farisii tiŋŋaa teeŋ

Maak 12.38-40; Luuk 11.39-44, 46, 52; 20.45-47

1 Ŋii nɛ Yesu bula pi ni-daŋ-la ari u
haritooroo a bul,
2 “Wia teniŋ kerichiba-la ari Farisii timma-la,
ba nɛ ŋaa nialiŋ síi dagɛ wialiŋ Moosis fa si bile
di niaa tuto.
3 Ŋii wiaa ma maga di ma to wialiŋ kala ba si
bula pima di ma ŋaa, ama ma sí ba wu-ŋaalaa
chesu, bɛɛ wiaa ba titia bi wialiŋ ba síi dagu ka
to.
4 Ba yie vɔɔ chugi-yuŋoo nɛ a kaa chuŋ niaa,
ama ba titia bi chɛ di ba pɛba lɛ a laa chuga-la.
5 Ba yie ŋaa wii-kala di niaa naba nɛ. Ba yie
ŋmuŋsɛ Wia niiŋ wiaa a hɛ teŋ-jalaa lɛ a kaa

vuvɔɔ ba gɛnniŋ nisaa lɛ ari ba nyuŋ-chuuluŋ
lɛ aŋ leŋ ba gɛnniŋ juɔsaa ma duomi duomi.
6 Di niaa nɛ yirɛba di ba ku dii kiaa, ba cho di
ba hɔŋ ni-balaa di-hɔnɔɔ. Ba nɛ juu Wii-chuɔlɛ
diisiŋ maa, ba cho di ba hɔŋ ni-balaa di-hɔnɔɔ.
7 Ba yie chichɛ di niaa chuchuɔlɛba aŋ
jujoŋba jirima niaa tuɔŋ aŋ yiyirɛba kerichiba.
8 Ama ma-na sí leŋe di niaa kɛŋma kaa yirɛ
kerichiba. Ma kala ŋaa naaŋbiiriŋ nɛ. Ma kala
kerichi ŋaa kubala nɛ.
9 U saa bi maga di ma yirɛ nuu-kala ma
nyimma dunia deeŋ lɛ, bɛɛ wiaa ma Nyimma
ŋaa kubala nɛ a hɛ Wia-jaŋ.
10 Ma bira sí nuu-kala yirɛ ma kuhiaŋ, bɛɛ
wiaa ma kuhiaŋ nɛ ŋaa Kirisito, nii-la Wia si
liisa.
11 U maga di ma tuɔŋ kuhiaŋ nɛ birimɛ
haŋbie a tiŋ tiŋtiŋŋaa pipima.
12 Nii-la kala síi bigisi u titia lɛ, Wia jaŋ kɛnu
muuri, ka nii-la ma si kɛŋ u titia muuri, Wia jaŋ
ŋaa duu yugɛ.

13 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ.
Ma kɛŋ Wia kuorii-la dia-boro yagɛ nɛ di niaa sí
juu, bɛɛ wiaa ma titia bi chɛ di ma juu, aŋ bira
pɔ di nialiŋ síi walimɛ di ba juu, di ba ma sí
juu. [
14 Ma Wia teniŋ kerichiba-la ari ma Farisii
timma-la, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na
hɛɛŋ. Ma yie kɛŋ yo-haalaa kiaa laa didii a yie
fugo chuɔlɛ Wia didieni. Bua-la lɛ Wia si jaŋ dii
ma sariya, ma nɛ jaŋ na hɛɛŋ a kii nuu-kala.]

15-16 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ.
Ma yie sii a duori liiŋ a mu tiŋteyee dɔŋsuŋ a
bul Wia wiaa dimɛ. Di ni-bala nɛ laa dii, ma yie
leŋ u wasa bɔŋ a nagɛ ma si nagɛ ŋii nɛ. Wia
ma jaŋ joŋu hɛ nyiniŋ lɛ ari u si jaŋ joŋma hɛ
ŋii. Ma nyuluŋ sipaa-laaraa, ma jaŋ na hɛɛŋ.
Ma yie bul, 'Di nuu nɛ ŋmiɛsɛ Wia-dia, u bi
ŋmiaŋ ŋaa, ama duu nɛ ŋmiɛsɛ sɛlimɛ kialiŋ si
hɛ Wia-dia tuɔŋ, u chaasa ŋmiɛsɛ ŋmiaŋ nɛ.'
17 Ma nyuluŋ-tɔɔ nɛ! Sɛlimɛ kialiŋ si hɛ
Wia-dia tuɔŋ ari dia-la si ŋaa sɛlimɛ-la bi
disinniŋ kɛnɛ, deeŋba balia tuɔŋ kubɛɛ nɛ
yuga?
18 Ma bira bula di nuu nɛ ŋmiɛsɛ koru-la lɛ ba
si kpu pusuŋ pipi Wia, u bi chaasa ŋmiɛsɛ
ŋmiaŋ, ama duu nɛ ŋmiɛsɛ ku-la ba si yie joŋo
daŋ koru-la nyuŋ a pi Wia, u chaasa ŋmiɛsɛ
ŋmiaŋ nɛ.
19 Ma nyulimaa, ku-la ba si yie joŋo daŋ
koru-la nyuŋ ari koru-la si ŋaa di ku-la bi
disinniŋ kɛnɛ, kiaa deeŋba balia tuɔŋ kubɛɛ nɛ
yuga?
20 Ŋii wiaa di nuu nɛ ŋmiɛsɛ koru-la lɛ ba si
yie kpu pusuŋ pipi Wia, u yie ŋmiɛsɛ ba di ku-la
kala nɛ ba si yie joŋo daŋ u nyuŋ a pi Wia.
21 Di nuu nɛ bira ŋmiɛsɛ Wia-dia, u ŋmiɛsɛ
Wia dia-la ari Wia kala nɛ, bɛɛ wiaa Wia hɛ
dia-la lɛ nɛ.
22 Di nuu nɛ bira ŋmiɛsɛ Wia-jaŋ, u ŋmiɛsɛ
Wia kuori-kpasa-la ari nii-la si hɔŋ u lɛ ma nɛ.

23 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ.

Di ma jaa pipaari-la suɔra si sima, ari pipaari-la si hɛyɛ, ari pipaa-diilee, ma yie kɛŋba kala kaa kpaa leree fii fii a joŋ ba kuŋ-kala leriŋ dɔŋɔ a pi Wia aŋ via di ma to siifiaŋ wialiŋ Moosis fa si bile pima di ma tuto. Ba nɛ ŋla: Má to wutitii woŋbiiŋ a fá niaa nennige a laa Wia dii. U maga di ma kpaa ma kialiŋ leree fii fii nɛ a joŋ kubala pi Wia, ama u bi maga di ma via wutitii woŋbiiŋ.
24 Ma nyuluŋ sipaa-laaraa! Ma yie chuori ma siniŋ a liisɛ naŋchuɔsuŋ kala ta aŋ bi buŋtaŋŋaba na aŋ liliŋ.
25 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ. Ma yie chɛsɛ ma nyunyualusuŋ ari ma gbaŋsiŋ hariŋ woruŋ di ba zɔŋ aŋ bi ba tuɔŋ ka tiisi, ka ba tuɔŋ kala birisi. Ma nagɛ nyunyualuŋ ari gbaŋsiŋ deeŋba nɛ. Ma yaraa nɛ zɔmɔ, ama ma tuɔŋ lɛ ma to ma tuɔtɔruŋ lɛ a gigaa niaa kiaa.
26 Ma nyuluŋ Farisii tiŋŋaa, má laa sipaaŋ
tiisi ma nyunyualuŋ tuɔŋ aŋ-na tiisi hariŋ ma duu zɔŋ.
27 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ. Ma nagɛ vaamaa ba si kɛŋ tuɔruŋ bugɛ nɛ. Ba hariŋ zɔŋ, aŋ ka ba tuɔŋ kala sṳ ari haŋgbelee ari ni-suunuŋ.
28 Ŋii titia nɛ ma ma nagɛ niaa teeŋ. Di ba
nama, ba yie biinɛ di ma ŋaa ni-zɔmɔ nɛ, ka ma tuɔŋ sṳ ari wu-bɔŋŋɔɔ ari kaŋfugi wu-ŋaalaa.

Yesu bul niaa dɔgisuŋ wiaa.
Luuk 11.47-51

29 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma jaŋ na hɛɛŋ. Ma kpu nialiŋ fa síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, aŋ ka ma saa ba
vaamaa.
30 Ma si, ‘Di la nɛ fa hɛ dimɛ bua-la lɛ la
naabalimaba fa si hɛ ba miisiŋ lɛ, la fa bi jaŋ
ŋaa ŋii ba si ŋaa a kpu nialiŋ.’
31 Ama ma si yirɛba ma naabalimaba ŋii, ma
sɛnɛ sɛi ari ma ŋaa nialiŋ si kpu nialiŋ fa síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, ba doho niaa nɛ.
32 Má saa mu a dɛrɛ wialiŋ ma naabalimaba
fa si suomo a ŋiŋaa.
33 Ma ni-bɔŋŋɔɔ ari ma ni-bɔŋŋɔɔ biiriŋ, ma
biina ari ma jaŋ wuo fá kagɛ Wia nyiŋ-la lɛɛ?
Ai.
34 Ŋii wiaa, mi jaŋ bira tiŋ nialiŋ síi bul wiaa,
Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ari wu-jinnaa ari
kerichiba. Ma jaŋ kpu dɔŋsuŋ a kɛŋ dɔŋsuŋ
kpaasa mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ, a viirɛ dɔŋsuŋ
maa, ma Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ, a to naasiŋ dɔgisɛ
dɔŋsuŋ maa tasiŋ dɔŋsuŋ lɛ.
35 Wia jaŋ dɔgisɛ jiniŋ niaa a tiŋ ba si kpu
niaa, a chiŋ bua-la lɛ ba si kpu nialiŋ si bi wii
cheye, a suomi Ebil lɛ a kaa kɔ bua-la lɛ ba si
kpu Zekaraya, Berakia bie. Ba kpuu Wia-dia
tuɔŋ a kpagɛ koru-la nyuŋ ba si yie nyigɛ pusuŋ
pipi Wia nɛ. Ba cheeriŋ jaŋ hɛ ba nyuŋ.
36 Wutitii nɛ mi bulaa pima, dɔgisunu-la Wia
si jaŋ dɔgisɛ ni-kpuuraa deeŋba, u jaŋ joŋo
dɔgisɛ jiniŋ niaa.

Yesu bul wiaa a tigɛ Jerusalɛm niaa lɛ
Luuk 13.34-35

37 Ma Jerusalɛm niaa, ma kpu nialiŋ síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ a jɔŋ tabiaa a
yagɛ tiŋdaara-la Wia si tima di ba kɔ ma teeŋ.
Naaŋsiiŋ yuga nɛ mi fa cho di mi chu tɔ ma
niaa kala ari j̱imiŋ si yie chu tɔ u biiriŋ ŋii, ka
ma bi sɛyɛ.
38 Bee na, Wia jaŋ leŋ ma taŋ pima.
39 Ma bira bi jaŋ nami see bua-la lɛ ma si jaŋ
chuɔlɛmi a bul, 'Wia jaŋ pɛ nii-la síi kɔ la Tiina
Wia doluŋ lɛ.' "

24

Yesu bul Wia-dia ŋmolonuŋ wiaa
Maak 13.1-2; Luuk 21.5-6
1 Ŋii nɛ Yesu sii lii Wia-dia-la lɛ a viiri. Ŋii nɛ
u haritooroo kɔ a bula pu duu bee na Wia-dia-la
si zɔmɔ ŋii, u jáŋ kala ma saa zɔmɔ ŋii nɛ.
2 Ŋii nɛ Yesu si, "Oo, ma bee na u si zɔmɔ ŋii
nɛ. Wutitii, mi bulaa pima, ba jaŋ ŋmoo jaŋ-la
kala lo. Ba bi jaŋ leŋ di tiebii-bala ma ka daŋ u
dɔŋɔ lɛ."

Dɔgisuŋ ari wiwalimaa.
Maak 13.3-13; Luuk 21.7-19
3 Ŋii nɛ Yesu mu hɔŋ Oliv peel-la nyuŋ. U
haritooroo luɔra kɔ u teeŋ a bira piɛsu a bul,
"Bua bɛɛ lɛ nɛ wiaa deeŋba jaŋ ŋaa? Bɛɛ kiaa
nɛ la jaŋ na a jiŋ bua-la lɛ ŋ si jaŋ kɔ, ari bua-la
lɛ dunia si jaŋ dɛrɛ?"
4 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Má kɛŋ ma titia
woruŋ di nuu-kala síma nyisu.
5 Niaa jaŋ yugɛ a kɔ a jɔŋ mi yiriŋ hɛ ari ba
nɛ ŋaa Kirisito, a nyisɛ niaa yugɛ.

6 Ma jaŋ nii ari laaliŋ hɛ daha a hɛ di-bolii. Di
ma nɛ ku nii ŋii, ma sí leŋe di ma bɔyɛ joŋ.
Wiaa deeŋba kala jaŋ ŋaa bal, ama dunia
didɛriŋ ha dee ŋii.
7 Tiŋteeŋ dɔŋɔ niaa jaŋ sii a mu a yuo tiŋteeŋ
dɔŋɔ niaa. Taŋ kuoro ari u niaa jaŋ sii giri a mu
yuo kuoro dɔŋɔ ari u niaa. Losuŋ ma jaŋ juu.
Tiŋteeŋ jaŋ zigili leree yugɛ.
8 Hɛɛŋ di-suomuŋ nɛ ŋla.
9 Ba jaŋ kɛsɛma a joŋma hɛ niaa nisiŋ lɛ di ba
dɔgisɛma aŋ kpu ma dɔŋsuŋ.
10 Tiŋtee dɔŋsuŋ niaa kala jaŋ bɛrɛma a tiŋ
mi wiaa. Bua-la lɛ niaa jaŋ yugɛ a joŋ ba yarida
ta, ba jaŋ joŋ dɔŋɔ yiyallɛ, a bɛrɛ dɔŋɔ maa.
11 Nialiŋ si nyia wiaa a bul di baa bul wiaa,
Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, ba jaŋ yugɛ a kɔ a
nyisɛ niaa yugɛ.
12 Wu-bɔŋŋɔɔ jaŋ purikɛ. A tiŋ ŋii wiaa niaa
fa si cho niaa ŋii, ba chonu-la jaŋ dɛrɛ.
13 Ama nii-la kala si nyalimɛ a mu dɛrɛ, Wia
jaŋ laau ta.
14 Ba jaŋ laa sipaaŋ bul Wia wu-zɔmɔ-la a tigɛ
Wia kuorii-la lɛ lee-na kala di dunia nuu-kala
nii, ka di dunia didɛriŋ-na yi.

Yesu bul wiaa a tigɛ ku-lɔru-la si jaŋ hɛ dimɛ
Maak 13.14-23; Luuk 21.20-24

15 Ma jaŋ na ku-lɔru-la, u wiaa Daniɛl fa si
bula. Daniɛl fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. Ba jaŋ joŋ ku-la bil
Wia-dia lɛ, lee-la si bi disinniŋ kɛnɛ (lee-la nii-la
si kɛŋ disinniŋ si bi maga duu mu). Ma nialiŋ si
karimɛ wiaa deeŋba, ma jaŋ jiŋ ba bubuɔsaa.

16 Di ma na ŋii, má leŋ di nialiŋ si hɛ Judiya
lɛ, di ba fá jil peelee nyuŋ a faa.
17 Di nuu nɛ hɛ u lusuŋ nyuŋ a nii wiaa
deeŋba, di u nɛ ku tuu, duu sí u dia juu a
chichɛ duu paa u kiaa dia lɛ.
18 Di nuu-kala nɛ hɛ u baga lɛ a nii wiaa
deeŋba, duu sí miira mu dia a chichɛ duu paa u
gɛnniŋ.
19 Nialiŋ si kɛŋ luoroo ari nialiŋ si nɔgɛ biiriŋ,
oi, ba jaŋ na hɛɛŋ woruŋ.
20 Má sul Wia di wiiŋ deeŋ sí yibiiniŋ koo
chɛ-wiesiŋ ŋaa.
21 Wia si ŋaa dunia a kuu lii jiniŋ, nuu-kala
ha bi hɛɛ-yiri deeŋ na a nagɛ ŋii, ba bira bi jaŋ
na hɛɛŋ ŋii a kaa mu wuu.
22 Di Wia fa bi tapulia-la kere ta, ni-bala ma fa
bi jaŋ ka. Ama nialiŋ Wia si liisa di baa tou, ba
wiaa nɛ tii u keri tapulia-la ta.
23 Di nuu-kala nɛ bula piŋ di ŋ beŋ daha a na
Kirisito-la, koo di ŋ beŋ dimɛ a nau, síu yarida
ŋaa.
24 Niaa dɔŋsuŋ jaŋ sii fugo bul di ba nɛ ŋaa
Kirisito, nii-la Wia si liisa. Dɔŋsuŋ ma jaŋ sii
fugo bul di ba ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. Ba jaŋ ŋaa wu-magilaa
ari wu-kpuŋkperisiŋ kala a chichɛ di ba nyisɛ
nialiŋ Wia si liisa di baa toba.
25 Wiaa deeŋba kala mi laa sipaaŋ bula pima
nɛ, ka di bua-la-na yi.
26 Má bee na, di niaa nɛ bula pima ari nii-la
Wia si liisa nɛ hɛ giri-bine tuɔŋ, ma sí dimɛ mu,
koo di ba nɛ bula pima ari u nɛ faa daha, ma sí
laa dii,

27 bɛɛ wiaa bua-la lɛ mi-na Nuhuobiine Bie si
jaŋ miira kɔ, u jaŋ nagɛ duonuŋ si ligisa,
pulumuŋ chaanɛ wia nyuŋ ŋii a lii wii-pɔsuŋ a
tuu wii-juuluŋ.
28 Lee-la kala ku-pua si pina, duunoo ma yie
hihilimi nɛ.”

Nuhuobiine Bie kɔɔnuŋ wiaa
Maak 13.24-27; Luuk 21.25-28

29 Ŋii nɛ Yesu bira bula piba a bul, “Tapulia-la
hɛɛŋ deeŋ si jaŋ dɛrɛ, u bira bi jaŋ dieni, di taŋ
nɛ pula maa, leriŋ jaŋ biri, chɛnɛ ma bira bi jaŋ
pɔsɛ. Chɛŋwulaa jaŋ lii wia nyuŋ ku tuu titel.
Ba jaŋ kiri wia nyuŋ kialiŋ kala si kɛŋ doluŋ di
ba lii ba leree.
30 Ŋii nɛ ma jaŋ na mi-na Nuhuobiine Bie
magiliŋ wia nyuŋ. Di dunia niaa nɛ nau, ba
kala jaŋ yel. Ŋii lɛ nɛ ma jaŋ na mi-na
Nuhuobiine Bie, di mi to duoŋbiliŋbaanaa tuɔŋ
ku tuu. Mi jaŋ kɛŋ doluŋ yugɛ a chaanɛ.
31 Ŋii nɛ ba jaŋ ŋmuu nyil-baliŋ, a tiŋ Wia
tiŋdaaraa di ba mu dunia sɛmɛ-na kala a kɛŋ
nialiŋ kala Wia si liisa di baa tou a hilimi.

Yesu bul tutogo wiaa
Maak 13.28-31; Luuk 21.29-33

32 Di ma na sɔjaamiŋ nɛ kuu tɔsɛ, ma jima ari
liŋbaŋa yie nɛ.
33 Namaga deeŋ dagɛma wu-jimiŋ nɛ. Di ma
na wiaa deeŋba kala di baa ŋaa, ma jiŋ di
mi-na Nuhuobiine Bie kpaga nɛ.
34 Wutitii mi bulaa pima, ma lɛɛlɛ niaa
deeŋba si hɛ miisiŋ lɛ bi jaŋ suu, ka wiaa
deeŋba ŋaa bal.

35 Wia nyuŋ ari tiŋteeŋ kala jaŋ dɛrɛ, ama
wialiŋ mi si bula bi jaŋ lɛl.

Yesu bul duu jaŋ kɔ bua-la lɛ la si buu yiɛlɛ
Maak 13.32-37; Luuk 17.26-30, 34-36

36 Ama nuu-kala bi jaŋ jiŋ chɛɛ-la wiaa
deeŋba si jaŋ ŋaa. Wia tiŋdaaraa si hɛ Wia-jaŋ
ma paala bi jaŋ jiŋ, see mi Nyimma duŋduŋa.
37 Bua-la lɛ mi-na Nuhuobiine Bie si jaŋ miira
kɔ, u jaŋ nagɛ bua-la lɛ Nowa fa si hɛ u miisiŋ
lɛ nɛ.
38 Ka di duonuŋ nii a su̱ dunia, nialiŋ dii
kudiilee a nyunyua siniŋ. Baalaa ari haalaa ma
jijaa dɔŋɔ a mu yi tapulii-la Nowa fa si juu liiŋ
daboro-la tuɔŋ.
39 Ba fa bi jiŋ wii-la kala si ŋaa see bua-la lɛ
lii-la si ku pɛllɛ paa ba kala, ba suu. Ŋii titia nɛ
jaŋ ŋaa bua-la lɛ mi-na Nuhuobiine Bie si jaŋ
kɔ.
40 Bua-la lɛ baalaa balia jaŋ pipɛrɛ baga lɛ.
Wia jaŋ joŋ dɔŋɔ aŋ leŋ dɔŋɔ ta.
41 Haalaa balia ma jaŋ nunɔŋ munuŋ nɔmuŋ
lɛ. Wia jaŋ joŋ dɔŋɔ aŋ leŋ dɔŋɔ ta.
42 Má saa kɛŋ ma titia woruŋ, bɛɛ wiaa ma bi
jiŋ tapulii-la ma Tiina si jaŋ kɔ.
43 Di nuu nɛ fa jiŋ bua-la lɛ gaara si jaŋ ku
gaa u kiaa u dia lɛ, u fa jaŋ hɔnɔ pɔ u dia. U fa
bi jaŋ piŋ doŋ. U jaŋ wei a pɔ di gaaru-la sí ku
juu a gaa u kiaa.
44 Má ma saa ŋaa siri, bɛɛ wiaa mi-na
Nuhuobiine Bie jaŋ kɔ bua-la lɛ ma si buu
yiɛlɛ.”

Nii-la si ŋaa tiŋtinni-titii ari nii-la si bi tiŋtinni-titii ŋaa
Luuk 12.41-48

45 Ŋii nɛ la Tiina Yesu miira piɛsɛba a bul,
“Kubɛɛ nɛ saa ŋaa tiŋtinni-titii-la si jiŋ wiaa? U
nɛ nii-la u kuhiaŋ si yie liisɛ duu bibeŋ u dia, aŋ
pɛ pipi u tiŋtinni-dɔŋsuŋ ma kudiilee.
46 Di tiŋtinni-la ŋaa wialiŋ u kuhiaŋ si dagu
duu ŋaa, u tuɔŋ jaŋ tɔrɛ bua-la lɛ u kuhiaŋ-la si
jaŋ miira kɔ.
47 Wutitii, mi bulaa pima, u kuhiaŋ-la jaŋ joŋ
u kiaa kala hɛ tiŋtinna deeŋ nisiŋ lɛ duu bibeŋ.
48 Ama di tiŋtinni-bɔmɔ-la nɛ bula pi u titia
ari u kuhiaŋ-la jaŋ dieni
49 aŋ suomo ŋmuŋmoo u tiŋtinni-dɔŋsu-la,
baalaa ari haalaa, aŋ faasa didii kudiilee a nyua
siniŋ bubugi,
50 duu ŋaa ŋii, u bi siri ŋaa gbɛrɛ u kuhiaŋ-la.
U kuhiaŋ-la jaŋ kɔ tapulii-la lɛ u si bi yiɛla.
51 U jaŋ dɔgisu woruŋ aŋ kɛnu kaa mu hɛ
lee-la kaŋfugi timma-la si hɛ. Lee-la nɛ niaa jaŋ
yel aŋ didiŋ ba nyilaa.”

25

Yesu magɛ namaga a tigɛ haalaa fii lɛ

1 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga. U si, “Bua
kubala lɛ Wia kuorii-la jaŋ nagɛ ŋla: Haalaa fii
nɛ fa hɛ dimɛ. Ba sii a paa ba chaanaa a mu di
ba cheŋ ha-faliŋ bala, ha-jaari gbiele-la lɛ.
2 Haala-la deeŋba tuɔŋ banɔŋ yaarɛ, ka
banɔŋ ma kɛŋ wu-jimiŋ.

3 Banɔŋ-la si yaara, ba bi nuuŋ lɔgɔ kori, di
ba chaanaa nɛ disa, di ba joŋo hɛ.
4 Ama banɔŋ-la si kɛŋ wu-jimiŋ, ba lɔgɛ nuuŋ
kori.
5 Ha-faliŋ bala-la bi lima kɔ. Ba gbɛrɛ gbɛrɛ
lɔl aŋ joŋo piŋ doŋ.
6 Tita-siesee niaa yirɛ, 'Má bee na baal-la níi
kɔ, má ku lii chemu.'
7 Ŋii nɛ haala-la kala sii a kɛŋ ba chaanaa
milima ta di ba jil.
8 Ŋii nɛ ni-yaara-la bula pi wu-jinna-la a bul,
'La chaanaa chɛ di ba disɛ nɛ, má pila nuuŋ
mua.'
9 Ŋii nɛ wu-jinna-la bula piba a bul, 'Ai, ŋ bi
pɔɔ nuu-la bi jaŋ yi la kala. Má mu yɔɔ ma titia
nuuŋ.'
10 Ŋii nɛ ba mu di ba yɔɔ. Ba si mua di ba yɔɔ
nuu-la, ha-faliŋ bala-la kɔ. Haala-la banɔŋ fa si
ŋaa siri, ba to u hariŋ a juu ha-jaari gbiele-la
leriŋ, ka ba kɛŋ boiŋ tɔ.
11 U ŋii hariŋ lɛ haalaa banɔŋ-la ku-kaanaa
ma kɔ a bul, 'La Tiina, la Tiina, kɛŋ boro suro
pila.'
12 Ŋii nɛ u bul, 'Wutitii, mi bulaa pima, mi
bima jiŋ.'
13 Ŋii wiaa má pɔ ma titia lɛ woruŋ. Ma bi jiŋ
tapulii-la la Tiina Yesu si jaŋ kɔ."

Yesu magɛ namaga a tigɛ tiŋtinnaa batori lɛ. Luuk 19.11-27

14 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga a tigɛ Wia
kuorii-la lɛ. U si, "Bua kubala lɛ Wia kuorii-la
jaŋ nagɛ baal kubala si kɛŋ u tiŋtinnaa nɛ.
Tapulii kubala u sii duu vɛŋ woŋbiiŋ. Ŋii nɛ u

yirɛ u tiŋtinna-la ba kɔ. U joŋ u kiaa hɛ ba
nisiŋ lɛ di ba bibeŋ.
15 U kɛŋ kialiŋ kaa kpaaba ŋii nuu-kala si wuo
bibeŋ. U joŋ siidi bui zɔ-balia a pi dɔŋɔ duu
bibeŋ, a joŋ siidi bui mahiŋ banɛsɛ a pi dɔŋɔ
maa aŋ joŋ siidi bui mahiŋ balia a pi dɔŋɔ-la
maa. Ŋii nɛ ka u vɛŋ u woŋbii-la.
16 Tiŋtinni-la si laa siidi bui zɔ-balia-la, u kaa
mu a yɔɔ kiaa a yallɛ a na siidi bui zɔ-balia
nyuuruŋ.
17 Tiŋtinni-la ma si laa siidi bui mahiŋ
banɛsɛ-la, u ma kɛŋ u kiaa bibirimɛ, a ma na
siidi bui mahiŋ banɛsɛ nyuuruŋ.
18 Ama tiŋtinni-la si laa siidi bui mahiŋ
balia-la, u-na kaa mu lu bua a joŋ moribie-la a
hugi.
19 U diene woruŋ, ka tiŋtinna-la batori
kuhiaŋ-la kɔ a yirɛba duu na ba kuŋ-kala si na
nyuuruŋ magɛ ŋii.
20 Tiŋtinni-la si laa siidi bui zɔ-balia-la kɛŋ u
kiaa ku juu aŋ bula pi u kuhiaŋ a bul, 'Ŋ pimi
siidi bui zɔ-balia nɛ, mi ma na siidi bui zɔ-balia
nɛ pɛ.'
21 Ŋii nɛ u kuhiaŋ-la bula pu a bul, 'Ŋ ŋaa
tiŋtinni-titii nɛ. Ŋ hɛ doluŋ nɛ a wuo beŋ
kubii-bie-la nyuŋ woruŋ, mi jaŋ leŋ di ŋ bibeŋ
ku-kɛnɛɛ. Ku juu di la di ŋ kala ninii sima.'
22 Ŋii nɛ tiŋtinni-la ma si laa siidi bui mahiŋ
banɛsɛ-la ma kɛŋ u kiaa kaa ku juu a bula pi u
kuhiaŋ a bul, 'Ŋ pimi siidi bui mahiŋ banɛsɛ nɛ.
Mi ma na siidi bui mahiŋ banɛsɛ nɛ a pɛ.'
23 Ŋii nɛ u bula pu maa, 'Ŋ ma ŋaa
tiŋtinni-titii nɛ, ŋ ma hɛ doluŋ nɛ a wuo beŋ

kubii-bie-la nyuŋ woruŋ, mi ma jaŋ leŋ di ŋ
bibeŋ ku-kɛnɛɛ. Ku juu di la di ŋ kala nii sima.'
24 Ŋii nɛ tiŋtinni-la u si joŋ siidi bui mahiŋ
balia pa, u ma ku juu a bul, 'Mi kuhiaŋ, mi jima
ari ŋ ŋaa ni-tɛrɛ nɛ, ŋ yie kukuŋ kialiŋ ŋ si bi
duo nɛ aŋ pipaa kialiŋ lee-la ŋ si bi tima.
25 Ŋii nɛ tii mi fifáŋ a joŋ moribie-la a hugi
tiŋteeŋ di ŋ kɔ. Laa ŋ moribiee.'
26 Ŋii nɛ u kuhiaŋ-la bula pu a bul, 'Ŋ ŋaa
tiŋtinni-bɔŋ nɛ a kɛŋ yariwiiŋ. Ŋ jima ari mi
yie kukuŋ kialiŋ mi si bi duo nɛ a paa kiaa
lee-la mi si bi tima.
27 Ŋ si jiŋ ŋla lɛ, u fa maga di ŋ joŋ mi
moribiee bil lee-la ba síi bil moribiee nɛ. Mi fa
si miira kɔ ŋla, mi fa jaŋ laa moribie-la ari mi
nyuuruŋ kala.
28 Ŋii-na má laa moribie-la u teeŋ a joŋo pi
nii-la si kɛŋ siidi bui zɔ-banɛsɛ-la.' "
29 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Nii-la si paala
kɛŋ kiaa yugɛ nɛ, Wia jaŋ wasa chɛ a pɛ pu duu
kaa yugɛ kiŋkɛŋ, ama nii-la si bi faasa kɛŋ kiaa
yugɛ, muapilii-la ma u si kɛnɛ, Wia jaŋ kaa laa
u teeŋ.
30 Má kɛŋ tiŋtinni-bɔmɔ-la a joŋu yuo ta
birimiŋ tuɔŋ. Lee-la nɛ nialiŋ jaŋ yel aŋ didiŋ
ba nyilaa.

Sariya chɛ-diili-la si jaŋ yi

31 Di mi-na Nuhuobiine Bie nɛ dii mi kuoruŋ
a kɔ, mi di Wia tiŋdaaraa kala jaŋ kɔ. Ŋii nɛ mi
jaŋ hɔŋ mi kuori-kpasa nyuŋ a chaanɛ.

32 Dunia nuu-kala jaŋ ku hilimi mi sipaaŋ. Mi
jaŋ kɛŋba kaa kpaa leree balia, ari pie-daara si
yie kɛŋ u piesee pɔrɛ buunaa lɛ ŋii.
33 Mi jaŋ leŋ di tuɔ-pul tiŋŋaa chiŋ mi na-diiŋ,
ka di tuɔ-bɔŋ tiŋŋaa ma chiŋ mi na-gua.
34 Ŋii nɛ kuoro jaŋ bula pi nialiŋ si chiŋ u
na-diiŋ a bul, 'Má kɔ. Mi Nyimma Wia nɛ pɛma
lɛ. Má ku dii Wia kuorii-la ba si wasa bilma lɛ
dunia di-suomuŋ.
35 Bɛɛ wiaa, bua-la lɛ losuŋ fa si kɛŋmi, ma
ŋaa kudiilee pimi mi dii, bua-la lɛ lii-nyuasuŋ
ma fa si kɛŋmi, ma ŋaa liiŋ pimi mi nyua nɛ.
Bua-la lɛ mi fa si ŋaa nuhuɔru, ma kɛŋmi
woruŋ nɛ.
36 Bua-la lɛ mi fa kɛŋ yaribiree nɛ, ma jɔŋ
gɛriŋ laalɛmi. Bua-la lɛ mi fa síi wiilu, ma beŋ
mi nyuŋ nɛ, bua-la lɛ ba si kɛŋmi tɔ dia, ma ku
nami nɛ.'
37 Tuɔ-pul timma-la jaŋ piɛsɛmi a bul, 'La
Tiina, chɛ bɛɛ nɛ la naŋ di losuŋ kɛniŋ la jɔŋ
kudiilee piŋ, chɛ bɛɛ nɛ lii-nyuasuŋ kɛniŋ la
ŋaa liiŋ piŋ?
38 Chɛ bɛɛ nɛ la naŋ di ŋ ŋaa nuhuɔru la
kɛniŋ woruŋ, koo chɛ bɛɛ nɛ la ma naŋ di ŋ kɛŋ
yaribiree la jɔŋ gɛriŋ laaliŋ?
39 Chɛ bɛɛ ma nɛ la naŋ di ŋ wiilu, koo di ba
kɛniŋ tɔ dia la ku naŋ?'
40 Kuoru-la jaŋ bula piba a bul, 'Wutitii nɛ mi
bulaa pima, bua-la kala lɛ ma si ŋaa wu-zɔmuŋ
a pi mi naaŋbiiriŋ deeŋba tuɔŋ nii-la si bi lee
kɛnɛ, ma ŋaa ŋii pimi nɛ.'
41 Ŋii nɛ u jaŋ bula pi nialiŋ si hɛ u na-gua a
bul, 'Má surisɛ mi sɛmɛ, Wia via ma wiaa nɛ.

Má mu a juu nyiŋ-la si bi disɛ. Wia hɛ nyiŋ-la
bil Sitaani ari u tiŋdaara-la nɛ di ba ku juu.
42 Bɛɛ wiaa bua-la lɛ losuŋ fa si kɛŋmi, ma bi
kudiilee ŋaa pimi, bua-la lii-nyuasuŋ fa si
kɛŋmi, ma bi liiŋ ŋaa pimi.
43 Bua-la lɛ mi fa si ŋaa nuhuɔru, ma bimi
kɛnɛ woruŋ. Bua-la lɛ mi fa si kɛŋ yaribiree
maa, ma bi gɛriŋ joŋo laalɛmi. Bua-la lɛ mi fa
síi wiilu maa, ma bi ku nami. Bua-la lɛ ba si
kɛŋmi tɔ dia maa, ma bi ku nami.'
44 Ŋii nɛ ba jaŋ piɛsɛ kuoru-la a bul, 'La Tiina,
chɛ bɛɛ nɛ losuŋ kɛniŋ koo lii-nyuasuŋ kɛniŋ
koo ŋ fa ŋaa nuhuɔru koo, ŋ fa kɛŋ yaribiree
koo, ŋ fa wiilu koo, ba kɛniŋ tɔ dia aŋ ka la bi ŋ
lɛ pɛ?'
45 Kuoru-la jaŋ bul, 'Wutitii nɛ, bua-la kala lɛ
ma si via di ma pɛ nii-la si bi lee kɛnɛ mi niaa
tuɔŋ, ma via di ma pɛmi ma lɛ nɛ ŋii.'
46 Ŋii nɛ ba jaŋ juu lee-la hɛɛ-la si bi dɛrɛ, aŋ
ka di tuɔ-pul tiŋŋaa ma juu lee-la miisi-la si bi
dɛrɛ."

26

Ba vuura di ba kpu Yesu
Maak 14.1-2; Luuk 22.1-2; Jɔɔŋ 11.45-53

1 Yesu si dagɛ niaa dɛrɛ, u bula pi u
haritooroo a bul, "Ma jima,
2 tapulaa balia nɛ ka, ka di diisiŋ kieliŋ
gbiele-la yi. Bua-la lɛ ba jaŋ kɛŋ mi-na
Nuhuobiine Bie a joŋmi hɛ niaa nisiŋ lɛ di ba
kpaasɛmi daa-gɛsɛɛ nyuŋ."

3 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ
ari Ju̱u tiŋŋaa kuhiasiŋ, ba hilimi Kayafas dia
lɛ. Bua-la lɛ u fa ŋaa nii-la si kpu pusuŋ pipi
Wia kuhiaŋ nɛ.
4 Ba hilimi a vuvuurɛ ba si jaŋ to woŋbii-la a
luɔra kɛŋ Yesu a kpu.
5 Ama ba bul di ba síu kɛŋ ba chɛ-bal-la, di ba
nɛ ŋaa ŋii, niaa jaŋ ŋaa taawɛi.

Ba kɛŋ nuuŋ tisɛ Yesu
Maak 14.3-9; Jɔɔŋ 12.1-8

6 Yesu fa si hɛ Bɛtani lɛ ŋii, u mu hɔŋ baal
kubala dia lɛ baa yirɛ Saamɔŋ. Saamɔŋ fa ŋaa
gbege nɛ aŋ duori.
7 Yesu fa si dii kiaa Saamɔŋ dia lɛ, haal kubala
kɔ u teeŋ a kɛŋ tulaali ari loŋ a joŋo bisɛ hɛ u
nyuŋ lɛ. Tulaalii-la yalliŋ hɛyɛ.
8 U haritooro-la si na ŋii, ba baaniŋ sii. Ba
gurima pipiɛsɛ dɔŋɔ a bul, "Bɛɛ nɛ tii haala
deeŋ kɛŋ nuu-la kaa chei ŋla?
9 Ba fa jaŋ wuo joŋ tulaalii-la a yallɛ a na
moribiee yugɛ a joŋo pi summoo."
10 Ama Yesu fa jiŋ wii-la ba síi bul. Ŋii nɛ u
piɛsɛba a bul, "Bɛɛ nɛ tii ma wiwalimɛ haala
deeŋ? Wu-zɔŋ nɛ u ŋaami lɛ.
11 Ma di summoo jaŋ hɛ dimɛ bua-na kala lɛ,
ama la di ma bi jaŋ hɛ dimɛ deeŋ deeŋ.
12 U bisɛ tulaalii-la hɛmi lɛ a ŋaa siri di mi nɛ
suba, di ba joŋmi hugi.
13 Wutitii nɛ mi bulaa pima, dunia sɛmɛ-na
kala ba si jaŋ wuo mu a bul Wia wu-zɔmɔ-la, ba
jaŋ liisi haala deeŋ ma wiaa a bul."

Judas sɛyɛ duu joŋ Yesu yallɛ
Maak 14.10-11; Luuk 22.3-6

14 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la fii ari balia dɔŋɔ
mu nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ teeŋ.
U yiriŋ nɛ fa Judas Isikarɔt. U piɛsɛba a bul,
15 "Di mi nɛ kɛŋ Yesu yallɛ a pima, bɛɛ nɛ ma
jaŋ pimi?" Ŋii nɛ ba diisɛ moribii-biiŋ mara ari
fii a joŋo pu.
16 A chiŋ bua-la lɛ Judas suomo chichɛ
woŋbii-la u si jaŋ to a kɛŋ Yesu yallɛ a piba.

Yesu ari u haritooroo dii diisiŋ kieliŋ gbiele-la kudiilee
Maak 14.12-21; Luuk 22.7-13, 21-23; Jɔɔŋ 13.21-30

17 Gbiele-la lɛ ba si yie dii boroboro-la si bi
si-buruŋ kɛnɛ, ba chɛ-buŋbuŋ, Yesu haritooroo
kɔ u teeŋ a piɛsu a bul, "Nii nɛ ŋ cho di la mu
ŋaa diisiŋ kieliŋ gbiele-la kudiilee di ŋ ku dii?"
18 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Má mu juu
taŋ-la tuɔŋ. Má mu baal kubala teeŋ. Má mu
bula pu a bul, 'La kuhiaŋ si, bua-la lɛ u síi chɛ
di ba di u haritooroo dii diisiŋ kieliŋ gbiele-la
kudiilee yie nɛ, laa chɛ di la dii kia-la ŋ dia lɛ
nɛ.' "
19 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la ŋaa ŋii ari Yesu si
dagɛba a ŋaa diisiŋ kieliŋ gbiele-la kudiilee ba
dii.
20 Wia si jua, Yesu ari u haritooro-la fii ari
balia-la ku juu hɔŋ a didii kudiile-la.
21 Ba síi dii kiaa ŋii, ŋii nɛ Yesu bula piba a
bul, "Wutitii nɛ mi bulaa pima, ma dɔŋɔ jaŋ
joŋmi yallɛ."

22 Ŋii nɛ u haritooro-la tuɔŋ chei. Ba suomo
pipiɛsu, kuŋ kuŋ. Dɔŋɔ yie piɛsɛ, "Mi Tiina, mi
nɛɛ?"
23 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "La di nii-la si
chala kɛŋ boroboro tuu yuu gbaŋa tuɔŋ nɛ jaŋ
joŋmi yallɛ.
24 Mi-na Nuhuobiine Bie jaŋ suu ari ba si
ŋmuŋsɛ ŋii a tigɛmi lɛ. Ama nii-la si jaŋ joŋ
mi-na Nuhuobiine Bie yallɛ, aa, u jaŋ na hɛɛŋ
yugɛ. Ba fa si buu lula nɛ kpia."
25 Ŋii nɛ Judas zɛŋbɛ tiina-la piɛsɛ Yesu a bul,
"Mi nɛ ŋ didagɛɛ?" Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul,
"Oo, ŋ nɛ."

Kudiile-la Yesu si si di ba dii a liliisi u wiaa
Maak 14.22-26; Luuk 22.14-20; 1 Kɔr. 11.23-25

26 Ba si hɔnɔ didii kiaa, ŋii nɛ Yesu sii a joŋ
boroboro a lɔllɛ Wia aŋ kaa chɔgɛ chɔgɛ a joŋo
pi u haritooroo a bula piba a bul, "Má laa. Mi
yaraa namia nɛ ŋii."
27 Ŋii nɛ u bira joŋ nyunyuala maa ari siniŋ.
U lɔllɛ Wia aŋ joŋo piba a bul, "Má kala nyua
nyunyual-bala-la tuɔŋ,
28 bɛɛ wiaa mi chaliŋ nɛ ŋii. Chaliŋ deeŋ wiaa
nɛ tii Wia ta niiŋ ma teeŋ. Mi chaliŋ jaŋ jaasɛ
ni-kɛnɛ wiaa, di Wia joŋ ba haachɛba chɛba.
29 Mi bulaa pima, mi bira bi jaŋ kɔ di mi nyua
siniŋ deeŋ, see tapulii-la mi si jaŋ kɔ, ŋii nɛ mi
jaŋ nyua si-faliŋ mi Nyimma Wia kuorii-la
tuɔŋ."
30 Ŋii nɛ ba yii Wii-chuɔlɛ yiiliŋ aŋ sii lii a mu
peel kubala baa yirɛ Oliv.

31 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Titaŋiŋ deeŋ
titia ma kala jaŋ fá viiri a tiŋ mi wiaa. Ba
ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ di ba jaŋ kpu pie-daara
aŋ ka piesee fá pisɛ.
32 Ama Wia jaŋ chisɛmi suuŋ lɛ. U nɛ chisɛmi,
mi jaŋ laa ma sipaaŋ a mu Galilii."

Yesu bula pi Piita ari u jaŋ bul u buu jiŋ.
Maak 14.27-31; Luuk 22.31-34; Jɔɔŋ 13.36-38

33 Ŋii nɛ Piita bula pi Yesu a bul, "Di ba kala
fá maa aŋ leŋiŋ, mi-na bi jaŋ miirɛ ŋ hariŋ da."
34 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Wutitii nɛ, jiniŋ
titaŋiŋ deeŋ ŋ-na Piita, ŋ jaŋ bul naaŋsiiŋ
butori ari ŋ bimi jiŋ, ka di ji-bele-na yel."
35 Ŋii nɛ Piita bula pu a bul, "La diŋ paala
susuu maa, mi bi jaŋ bul ari mi biŋ jiŋ."
Ku-kaana-la ma kala bul ŋii.

Yesu chuɔlɛ Wia Gɛtisɛmani lɛ
Maak 14.32-42; Luuk 22.39-46

36 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo mu juu lee
kubala baa yirɛ Gɛtisɛmani. Yesu bula pi u
haritooroo di ba hɔŋ daha, ka u mu chuɔlɛ Wia
aŋ kɔ.
37 U kɛŋ Piita ari Zɛbidii biiriŋ balia a kaa mu
dimɛ. U tuɔŋ faasa chei woruŋ. U tuɔŋ bi pina.
38 U bula pi u haritooroo a bul, "Mi tuɔŋ kala
nɛ cheye a magɛ di mi suu. Má hɔŋ di la kala
pɔ na."
39 Ba hɔŋ. Ka u surisa mu sipaaŋ mua a tuu
pina chigi tiŋteeŋ a sul Wia a bul duu nɛ kɛŋ
woŋbiiŋ, duu sí leŋe di wii-la juu-u lɛ a bira
bul, "Mi Nyimma, di ŋ níi chɛ, liisɛ hɛɛ-la síi kɔ

mi lɛ. Ama mi-na ŋla tuɔtɔruŋ lɛ dee, ŋ-na
tuɔtɔruŋ lɛ nɛ.”
40 U chuɔla dɛrɛ aŋ sii kɔ u haritooroo teeŋ di
ba piŋ doŋ. Ŋii nɛ u piɛsɛ Piita a bul, “Ŋ pina
nɛɛ? Ŋ bi doŋ muapilii ma wuo bɛrɛɛ a diene yi
hawa kubalaa?
41 Má chuɔlɛ Wia a pupɔ di Sitaani sí wuo
nyisɛma. Ma tuɔŋ lɛ ma cho di ma ŋaa
wu-zɔŋŋɔɔ, aŋ ka ma bi doluŋ kɛnɛ.”
42 U bira mu a chuɔlɛ Wia liamiŋ lɛ a bira bul,
43 “Mi Nyimma, di ŋ nɛ bi sɛi di ŋ laa hɛɛŋ
deeŋ mi nisiŋ lɛ, leŋ di wii-la ŋ síi chɛ, duu
ŋaa.” U miira kɔ di ba bira piŋ doŋ, bɛɛ wiaa
doŋ kɛŋba nɛ woruŋ.
44 Ŋii nɛ Yesu mu chuɔlɛ Wia torimuŋ lɛ a
bira bul ŋii titia.
45 Ŋii nɛ u miira kɔ u haritooroo teeŋ a
piɛsɛba, “Ma ha pinaa wiesi nɛɛ? Má bee na,
bua-la yie nɛ. Ba jaŋ kɛŋ mi-na, Nuhuobiine Bie
a pi haachɛ diiree.
46 Má sii la mu. Nii-la si jaŋ joŋmi yallɛ ka kɔ
nɛ.”

Ba kɛŋ Yesu
Maak 14.43-50; Luuk 22.47-53; Jɔɔŋ 18.3-12

47 Yesu ha bi wiaa bula dɛrɛ, di Judas níi kɔ
ŋii. U fa ŋaa Yesu haritooro-la fii ari balia dɔŋɔ
nɛ. Niaa yugɛ a tuto u hariŋ. Dɔŋsuŋ kori
tokobiee ari taŋguloo. Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi
Wia kuhiasiŋ ari ba taŋ kuhiasiŋ nɛ tiŋba, ba
kɔ.
48 Zɛŋbɛ tiina-la fa pi nialiŋ magil nɛ a bul,
“Nii-la mi si mu guori, u nɛ ŋii. Má kɛnu.”

49 Ŋii nɛ Judas vɛŋ tegi a mu Yesu teeŋ a bula
pu, "Mi kuhiaŋ, mii chuɔluŋ", aŋ guoru.
50 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Mi naŋdɔŋɔ, bɛɛ
nɛ tii ŋ hɛ daha?" Ŋii nɛ ba kala guriku a kɛnu.
51 Yesu haritooro-la dɔŋɔ liisɛ u tokobii a ta
nuu digiliŋ keri. Nii-la fa ŋaa nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ dia-yomo nɛ.
52 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Joŋ ŋ tokobii a
hɛ u di-hɛɛliŋ. Nii-la si liisɛ tokobii, tokobii nɛ
ba jaŋ kaa kpuu.
53 Ŋ bi jiŋ ari mi fa jaŋ wuo yirɛ mi Nyimma
duu pɛmi lɛɛ? Di mi nɛ fa yiru, u fa jaŋ ta u
tiŋdaaraa bui buiba di ba ku pɛmi lɛ.
54 Ama duu nɛ fa saa ŋaa ŋii, ɛɛ nɛ wialiŋ ba
fa si ŋmuŋsa Wia teniŋ tuɔŋ jaŋ ku ŋaa
wutitiiba?"
55 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ ni-daŋ-la a bul, "Mi ŋaa
gaaru nɛɛ? Ma si kɛŋ tokobiee ari taŋguloo a
kukɔ di ma kɛŋmii? Ma na tapulii-na kala la di
ma nɛ yie hɔŋ Wia-dia lɛ mi didagɛ wiaa a
pipima. Aŋ ka ma bi walima di ma kɛŋmi dimɛ.
56 Ama wiiŋ deeŋ kala ŋaa di wialiŋ nialiŋ fa
si bula, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ku ŋaa wutitii."
Ŋii nɛ Yesu haritooro-la kala viau aŋ fá.

Yesu chiŋ nialiŋ si hilime vuvuurɛ wiaa sipaaŋ

Maak 14.53-65; Luuk 22.54-55, 63-71; Jɔɔŋ 18.13-14, 19-24

57 Ŋii nɛ nialiŋ si kɛŋ Yesu, ba kɛnu kaa mu
Kayafas dia. U nɛ fa ŋaa nialiŋ si kpu pusuŋ
pipi Wia kuhiaŋ. Di Wia teniŋ kerichiba ari ba
taŋ kuhiasiŋ kala hilimi dimɛ.

58 Piita daa tuto ba hariŋ a to juu nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ kaala. U juu kaala-la a
mu hɔŋ nialiŋ síi pɔ kaala-la teeŋ duu na wii-la
si jaŋ ŋaa Yesu lɛ.
59 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ ari nialiŋ kala si yie hilime vuvuurɛ
wiaa chichɛ di ba nyia wiaa a tigɛ Yesu lɛ di ba
kpuu. Ba chɛ chɛ wii ka.
60 Niaa paala yugɛ nɛ a ku nyia wiaa pu, ama
ba fa bi wuo na wii-kala u si ŋaa chei.
61 Ŋii nɛ niaa balia ku lii a bul, “Baala deeŋ, u
si u jaŋ wuo ŋmoo Wia-dia-la lo aŋ bira saau
tapulaa batori pɛgɛ.”
62 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ
sii chiŋ a piɛsɛ Yesu a bul, “Ŋ bi nia niaa
deeŋba si bul wialiŋ a tigɛŋ lɛɛ? Ŋ-na bi wii
kɛnɛ ŋ si jaŋ bul?”
63 Yesu tɔrɛ u niiŋ. Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ
pipi Wia kuhiaŋ bula pu a bul, “Wia-la si weye
yiriŋ lɛ, bula pila, ŋ nɛ ŋaa Kirisito, nii-la Wia si
liisaa? Ŋ nɛ Wia Biee?”
64 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Mi-na nɛ, ama
mi bulaa pima kala, a lii bua deeŋ lɛ a kaa mu,
ma jaŋ na mi-na Nuhuobiine Bie di mi hɔŋ Wia
sɛmɛ, ni-duoŋ di-hɔnuŋ a to duoŋbiliŋbaanaa
tuɔŋ ku tuu.”
65 Yesu si bul ŋii, nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiaŋ kɛŋ u gɛnniŋ kiɛsɛ aŋ bul, “Ŋ chei Wia
yiriŋ. U bi maga di la bira chɛ daŋsiaba. Ma
kala bi nia u si chei Wia yiriŋ ŋii?
66 Bɛɛ nɛ ma biinɛ?” Ŋii nɛ ba bul, “U cheye
nɛ. U maga di ba kpuu nɛ.”

67 Ŋii nɛ ba tu naŋtuɔruŋ hɛ u siaa lɛ a
ŋmobu. Nialiŋ dɔŋsuŋ síi ŋmobu ŋla nɛ, ba
bula pu a bul,
68 "Ŋ-na Kirisito, nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, dagɛ nii-la si ŋmobuŋ."

Piita si u bi Yesu jiŋ
Maak 14.66-72; Luuk 22.56-62; Jɔɔŋ 18.15-18, 25-27

69 Piita si hɔŋ kaala-la lɛ, ŋii nɛ nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ dia tiŋtinni-tolo kubala
ku lii a bul, "Ŋ ma faa to Yesu hariŋ nɛ, baal-la
si lii Galilii."
70 Ŋii nɛ Piita nyia wiaa a bul ba kala nii, "Mi
bi Yesu jiŋ. Mi bi wii-la ŋ si paala bubul jiŋ," aŋ
sii lii chiŋ zawura tuɔŋ.
71 Piita si chiŋ dimɛ, ŋii nɛ tiŋtinni-tolo dɔŋɔ
ma bira nau a bula pi nialiŋ si china kpagu a
bul, "Baala deeŋ ma ŋaa Yesu si lii Nazarɛt
haritooro-la dɔŋɔ nɛ."
72 Piita bira nyia wiaa aŋ ŋmiɛsa bul duu dee.
73 Muasuaa nialiŋ si chiŋ dimɛ ma bula pu a
bul, "Wutitii nɛ, ŋ ma ŋaa ba dɔŋɔ nɛ, ŋ yiikoro
nɛ dagɛ ŋii."
74 Ŋii nɛ Piita ŋmiɛsɛ a bul, "Mi bi baala deeŋ
jiŋ." U si bul ŋii dɛrɛ di ji-bele yele.
75 Ŋii nɛ Piita liisi wii-la Yesu si bula pu ari u
jaŋ nyia wiaa a pu naaŋsiiŋ butori, ŋii nɛ u lii a
faasa yel.

27

Ba kɛŋ Yesu mu Paalit teeŋ
Maak 15.1; Luuk 23.1-2; Jɔɔŋ 18.28-32

1 Taŋ-pul nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ kala ari Ju̠u tiŋŋaa kuhiasiŋ hilimi a
vuurɛ. Ba kala vuura di ba kpu Yesu.
2 Ba kɛnu a vɔbu a kɛnu kaa mu Paalit teeŋ.
U nɛ fa hɔŋ Rom kuori-baliŋ nyuŋ Judiya
tiŋteeŋ lɛ.

Judas suba
Yesu naŋz. tiŋtiŋŋaa 1.18-19

3 Judas zɛŋbɛ tiina-la si nia di baa chɛ di ba
kpu Yesu nɛ, u tuɔŋ chei ari u si yallɛ Yesu ŋii.
U miira kɛŋ moribii-biiŋ mara ari fii a kaa mu
nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Ju̠u
tiŋŋaa kuhiasi-la teeŋ a bul,
4 "Mi ŋaa haachɛ nɛ. Mi joŋ nii-la si bi wii
cheye yallɛ di ba kpuu." Ŋii nɛ nialiŋ bul di ba
sipaa kala tuo dimɛ. Di u wii nɛ.
5 Ŋii nɛ Judas joŋ moribie-la a yuo ta Wia-dia
tiŋteeŋ aŋ lii a mu yuo ŋmɛniŋ.
6 Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ paa
moribie-la aŋ bul, "Chaliŋ moribiee nɛ ŋla. La
kisiŋ nɛ la joŋba hɛ Wia-dia moribiee lɛ."
7 Ŋii nɛ ba vuurɛ di ba jiŋ wii-la ba si jaŋ joŋ
moribie-la a ŋaa. Ba joŋ moribie-la yɔɔ tiŋteeŋ.
Lee-la nɛ ba huhugi nuhuɔraa. Ba laa tiŋtee-la
yɔɔ pupoi-mɛɛrɛ teeŋ nɛ.
8 Ŋii nɛ ba kɛŋ lee-la yiyirɛ chaliŋ tiŋteeŋ ari
jiniŋ kala.
9 Ba si ŋaa ŋii, wialiŋ Jɛrimaya fa si bul, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ku ŋaa wutitii. U fa si,
"Iziral doho niaa dɔŋsuŋ sɛi di ba ti̠ŋ
moribii-biiŋ mara ari fii
aŋ kɛŋ Wia Tuɔ-pul Tiina-la.

10 Ba joŋ moribie-la ba si miira laa
a yɔɔ tiŋteeŋ pupoi-mɛɛrɛ teeŋ.
Mi Tiina Wia nɛ fa bula di mi ŋaa ŋii.”

Paalit piɛsɛ Yesu wiaa
Maak 15.2-5; Luuk 23.3-5; Jɔɔŋ 18.33-38

11 Yesu si chiŋ nii-la si hɔŋ kuori-baliŋ nyuŋ
sipaaŋ Judiya tiŋteeŋ lɛ, ŋii nɛ kuoru-la piɛsu a
bul, “Ŋ nɛ ŋaa Ju̱u tiŋŋaa kuoro koo?” Ŋii nɛ
Yesu bula pu a bul, “Oo, mi nɛ.”
12 Ama nialiŋ fa si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ ari Ju̱u tiŋŋaa kuhiasiŋ si joŋ cheeriŋ
pu ŋii, u bi wii bula.
13 Ŋii nɛ Paalit piɛsu, “Ŋ bi wiaa deeŋba kala
nia ba si bula a tigɛŋ lɛɛ?”
14 Ama Yesu bi u niiŋ suro, u bi wu-bala ma
bula. Wii-la kperi Paalit woruŋ.

Ba si di ba kpu Yesu
Maak 15.6-15; Luuk 23.13-25; Jɔɔŋ 18.39–19.16

15 Di diisiŋ kieliŋ gbiele nɛ yie-na kala, Paalit
fa yie leŋ ba liisɛ nialiŋ ba si kaa tɔ dia dɔŋɔ nɛ,
nii-la niaa si cho.
16 Bua-la lɛ di ba kɛŋ baal kubala baa yirɛ
Barabas a tɔ dia.
17 Ni-daŋ-la si hilime, ŋii nɛ Paalit piɛsɛba,
“Ni-bɛɛ nɛ ma cho di mi liisa pima? Barabas
koo Kirisito, nii-la Wia si liisaa?”
18 Paalit fa jima woruŋ ari Ju̱u tiŋŋaa
kuhiasiŋ yaraa faa bieru nɛ, ŋii nɛ tii ba kɛŋ
Yesu kaa kɔ u teeŋ.
19 Paalit fa si hɔŋ sariya didiiliŋ ŋii, u haala
tiŋ tiŋdaariŋ a leŋ di ba bula pu a bul, “Sí baala
deeŋ wii-kala ŋaa. U ŋaa tuɔ-pul tiina nɛ.

Diamiŋ titaŋiŋ mi duosi wiaa a tigɛu lɛ nɛ. U
wiaa wiimi woruŋ nɛ."
20 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ ari J̱u̱u tiŋŋaa kuhiasi-la nyisɛ
ni-daŋ-la hɛ di ba bul di Paalit liisɛ Barabas ta
aŋ ka di ba kpu Yesu.
21 Ŋii nɛ Paalit piɛsɛ ni-daŋ-la a bul, "Niaa
deeŋba baliamiŋ tuɔŋ, kubɛɛ nɛ ma chɛ di mi
liisa pima?" Ŋii nɛ ba bul, "Barabas!"
22 Ŋii nɛ Paalit piɛsɛ nialiŋ a bul, "Aŋ ka Yesu
ba síi yiru Kirisito, bɛɛ nɛ ma si mi kɛnu kaa
ŋaa?" Ŋii nɛ ba kala bul, "Leŋ di ba kɛnu
kpaasa mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ."
23 Ŋii nɛ Paalit piɛsɛba a bul, "Wu-bɔŋ bɛɛ nɛ
u ŋaa?" Ŋii nɛ ba kpia a kii buŋbuŋ-la a bul,
"Leŋ di ba kɛnu kpaasɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ."
24 Ŋii nɛ Paalit na ari goŋ-la yuga kiŋkɛŋ, ari
yuosuŋ jaŋ juu. Ŋii wiaa u bi wii-kala wuo ŋaa.
Di liiŋ chiŋ u sɛmɛ. U ŋaa a sɔŋ u nisaa nialiŋ
sipaaŋ aŋ bul, "Mi sipaa tuo baala deeŋ suunuŋ
lɛ. U hɛ ma teeŋ."
25 Ŋii nɛ ni-daŋ-la kala bul, "Di la nɛ cheye
wiiŋ deeŋ lɛ, leŋ di Wia dɔgisɛla ari la biiriŋ a
tiŋ la si kpuu."
26 Ŋii nɛ Paalit liisɛ Barabas ta a piba aŋ ŋaa
ba viirɛ Yesu aŋ joŋu piba di ba kaa mu kpaasa
mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ.

Laali-yuoroo mɔŋ Yesu lɛ
Maak 15.16-20; Jɔɔŋ 19.2-3

27 Ŋii nɛ Paalit laali-yuoroo dɔŋsuŋ kɛŋ Yesu
kaa juu Paalit dia kaala tuɔŋ. Laali-yuoro-la
ku-kaanaa kala ma ku pɛba lɛ a hilimi.

28 Ba wuri Yesu gɛnniŋ kala aŋ joŋ gɛri-fiaŋ
laalu
29 a chɛ sɔsuŋ a kaa sua nyuŋ-chuulo a nagɛ
kuoro nyuŋ-chuulo a joŋo chuu a joŋ daaŋtiga
hɛ u na-diiŋ lɛ aŋ tuu kpirimi u sipaaŋ a mɔmu
lɛ a bul, “Ju̱u tiŋŋaa kuoro, laa chuɔluŋ.”
30 Ba tu naŋtuɔruŋ a hɛu lɛ a laa daa-la a
ŋmoo u nyuŋ lɛ.
31 Ba si mɔmu lɛ dɛrɛ, ba wuri gɛri-fiaŋ-la aŋ
paa u titia gɛnniŋ a laalu aŋ kɛnu kaa lii
woŋbiiŋ di ba kpaasu mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ.

Ba kpaasɛ Yesu daa-gɛsɛɛ nyuŋ
Maak 15.21-32; Luuk 23.26-43; Jɔɔŋ 19.17-27

32 Ba si kɛnu kaa lilii di ba kpaasu daa-gɛsɛɛ
nyuŋ ŋii, ba cheŋ baal kubala baa yiru Saamɔŋ.
U jáŋ yiriŋ nɛ Sariini. Ŋii nɛ laali-yuoro-la fugu
u laa Yesu daa-gɛsɛ-la a baasɛ.
33 Ŋii nɛ ba ku yi lee kubala baa yirɛ Gɔligɔta.
Yiri-la bubuɔŋ nɛ nyu-kuŋkogulo.
34 Ba si yi dimɛ, ba joŋ siniŋ a guoli ku-haariŋ
lɛ a joŋo pi Yesu duu nyua. U si lenne di u hɛyɛ,
u via.
35 Ŋii nɛ ba kpaasu mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ aŋ
tɔŋsɛ Yesu gɛnniŋ wiaa, di ba paa kpaa dɔŋɔ a
jiŋ gɛri bɛɛ nɛ nuu-kala jaŋ laa.
36 Ŋii nɛ ba hɔŋ dimɛ a bibenu.
37 Ba si si Yesu ŋaa wialiŋ chei, ba ŋmuŋsa hɛ
daa-gɛsɛ-la lɛ a bul, “Ju̱u tiŋŋaa kuoro Yesu nɛ
ŋla.”
38 Ŋii nɛ ba kpaasɛ gaaraa balia ma a pɛ Yesu
lɛ. Dɔŋɔ hɛ u na-diiŋ, dɔŋɔ ma hɛ u na-gua.

39 Ba si kpaasu mɛrɛ daa-gɛsɛ-la nyuŋ ŋii,
nialiŋ si to dimɛ bibal, ba tutuusu aŋ kɛŋ ba
nyuŋ chuchugisi
40 a bul, “Oi, ŋ nɛ ŋaa nii-la si si ŋ jaŋ ŋmoo
la Wia-dia lo aŋ bira wuo saau tapulaa batori
pɛgɛ. Ŋ si ŋaa Wia Bie, lii daa-gɛsɛ-la nyuŋ a
laa ŋ titia ta.”
41 Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasi-la ari
Wia teniŋ kerichiba ari taŋ-la kuhiasiŋ ma
sisieri Yesu lɛ a bula pipi dɔŋɔ,
42 “U wuo niaa laa tita nɛ aŋ bi u titia wuo laa
ta. U si si u nɛ ŋaa Kirisito, J̱u̱u tiŋŋaa kuoro,
leŋ duu lii daa-gɛsɛ-la nyuŋ ku tuu di la na a laa
u wiaa dii.
43 U laa Wia dii nɛ a bula duu ŋaa Wia Bie nɛ.
Tɔɔ, má leŋ di la na di Wia nɛ jaŋ laau ta lɛɛlɛ.”
44 Gaara-la balia ma ba si kpaasa a pɛ Yesu lɛ,
ba ma tuusu ŋii titia.

Yesu suba
Maak 15.33-41; Luuk 23.44-49; Jɔɔŋ 19.28-30

45 Wia ku magɛ nyu-gbaŋa, leriŋ kala biri lim
a mu yi didaaniŋ, ka leriŋ bira pullɛ.
46 Ŋii nɛ Yesu faasa yirɛ u yiikoro lɛ a bul,
“Eloi, Eloi, lama sabakitani.” U bubuɔŋ nɛ: “Mi
Tiina Wia, bɛɛ nɛ tii ŋ joŋmi ta?”
47 Di niaa dɔŋsuŋ chiŋ dimɛ a jegile nii wialiŋ
u si bula. Ŋii nɛ ba bula pi dɔŋɔ a bul, “Ilaaja
nɛ baal-la yiyirɛ ŋii.”
48 Nialiŋ dɔŋɔ fa si chiŋ dimɛ fá mu joŋ
suosuo a kaa mu yuu siniŋ si nyala a joŋo tuu
sakeliŋ lɛ a kaa mu hɛ u niiŋ lɛ duu nyua.

49 Ŋii nɛ nialiŋ dɔŋsuŋ fa si hɛ dimɛ bul, “Má
leŋ la gbɛrɛ a na ari Ilaaja jaŋ ku soru
daa-gɛsɛ-la nyuŋ koo.”
50 Ŋii nɛ Yesu faasa yel aŋ wiesi u wiesi kati.
51 Patiisa nɛ fa hɛ Wia-dia tuɔŋ. Ba kaa kɛrɛ.
U kiɛsɛ balia a chiŋ nyu-gbaŋa a kiɛsa ku tuu.
Ŋii nɛ tiŋteeŋ zigili, busuŋ ma yɛrɛ a kpaa kpaa.
52 Vaamaa ma suri suri. Nialiŋ Wia si liisa, ba
yuga a sii suuŋ lɛ a lii vaama-la lɛ.
53 Yesu si sii suuŋ lɛ, ba mu Jerusalɛm. Niaa
yuga a naba lee-la.
54 Laali-yuoroo zɔlɔ kuhiaŋ ari laali-yuoro-la
fa si chiŋ dimɛ a bibeŋ Yesu a na tiŋteeŋ si
zigili ŋii ari wialiŋ kala si ŋaa, fawulluŋ kɛŋba.
Ŋii nɛ ba bul, “Wutitii, baala deeŋ sɛnɛ ŋaa Wia
Bii nɛ.”
55 Haalaa yuga a ma fa chiŋ di-bolii a bibenu.
Haala-la fa to Yesu hariŋ nɛ a lii Galilii tiŋteeŋ
a pipɛu lɛ.
56 Ba tuɔŋ Mɛɛri Magidaliŋ ari Mɛɛri dɔŋɔ. U
fa ŋaa Jeems ari Josɛf naaŋ nɛ. Zɛbidii haala
ma pɛba lɛ.

Ba hugi Yesu
Maak 15.42-47; Luuk 23.50-56; Jɔɔŋ 19.38-42

57 Didaaniŋ si yie, baal kubala a lii taŋ kubala
baa yirɛ Arimatiya ma kɔ. U fa ŋaa kiaa tiina
nɛ. U yiriŋ nɛ fa Josɛf. U ma fa ŋaa Yesu
haritooro-la dɔŋɔ nɛ.
58 U mu Paalit teeŋ a sul Yesu ku-suuŋ. Ŋii nɛ
Paalit bul di ba mu joŋo pu.
59 Ŋii nɛ Josɛf laa a kɛŋ gɛripɛ-pul-faliŋ a bɛu

60 a joŋo hugi u titia bua falii-la lɛ u fa si lɔsɔ
buŋ nyuŋ. U bilimi tabii-baliŋ kaa kɔ tɔ bua-la
niiŋ aŋ viiri.
61 Ka Mɛɛri Magidaliŋ ari Mɛɛri dɔŋɔ-la faa
hɔŋ a chaasɛ bua-la leriŋ.

Laali-yuoroo pɔ vaaŋ-la

62 U taŋ si pula, chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, nialiŋ si
kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Farisii
tiŋŋa-la, ba mu Paalit teeŋ a bula pu a bul,
63 "Kuhiaŋ, la liisi wii nɛ. Bua-la lɛ
wu-nyiaru-la si hɛ u miisiŋ lɛ, u fa bula ari u nɛ
suba, u jaŋ sii suuŋ lɛ tapulaa batori chɛɛŋ.
64 Ŋii wiaa leŋ di niaa mu a pɔ u vaaŋ-la
woruŋ di tapulaa batori-la yi, di u haritooroo sí
wuo mu a gaa kuusi aŋ bula pi niaa ari u sii
suuŋ lɛ nɛ. Di ba nɛ ŋaa wiiŋ deeŋ, u nɛ jaŋ
paala kii wialiŋ kala u si nyia."
65 Ŋii nɛ Paalit bula piba di ba kɛŋ
laali-yuoroo mu di ba pɔ vaaŋ-la niiŋ woruŋ.
66 Ŋii nɛ ba laali-yuoro-la mu a joŋ buŋ a tɔ
bua-la niiŋ aŋ leŋ niaa pɔ lee-la.

28

Yesu sii suuŋ lɛ
Maak 16.1-10; Luuk 24.1-12; Jɔɔŋ 20.1-10

1 Ba chɛ-wiesii-la chɛɛŋ si dɛrɛ, Lahadi chɛɛŋ
siipuuraa, Mɛɛri Magidaliŋ ari Mɛɛri-la dɔŋɔ
mu bua-la niiŋ di ba na lee-la ba si hugi Yesu.
2 Ba si yi lee-la, muasuaa di leriŋ guu zigili. Di
Wia tiŋdaara lii wia nyuŋ ku tuu a bilimi
tabii-la ta aŋ hɔŋ u nyuŋ.

3 U siaa nagɛ duonuŋ si ligisa nɛ, aŋ ka u
gɛnniŋ pullɛ kpul kpul.
4 Laali-yuoro-la fa si pɔ bua-la, fawulluŋ
kɛŋba. Ba chichel a nagɛ di ba suba.
5 Ŋii nɛ Wia tiŋdaari-la bula pi haala-la si hɛ
dimɛ a bul, “Ma sí fawulluŋ fá. Mi jima ari Yesu
nɛ maa chɛ, nii-la ba si kpaasa mɛrɛ daa-gɛsɛɛ
nyuŋ.
6 U tuo daha, u sie nɛ ari u fa si bul ŋii pima.
Má ku na lee-la ba fa si joŋu hugi.
7 Má mu lima lima a bula pi u haritooroo ari
u sii suuŋ lɛ nɛ. Má bee na, u laa ma sipaaŋ a
mu Galilii. Di ma nɛ mu dimɛ, ma jaŋ nau. Mi
paala bula pima.”
8 Ŋii nɛ ba lii vaaŋ-la leriŋ aa tuosi. Fawulluŋ
fa kɛŋba nɛ, ama ba tuɔŋ ma tɔrɛ. Ba fá mu di
ba bula pi Yesu haritooroo wii-la si ŋaa.
9 Ŋii nɛ Yesu guu cheŋba a bula piba a bul,
“Ma jaŋ hɔŋ ari yarifiɛlaa.” Ba mu u teeŋ a kɛŋ
u naaŋ lɛ a chuɔlu.
10 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Ma sí leŋe di
fawulluŋ kɛŋma. Má mu bula pi mi haritooroo
di ba mu Galilii. Ba jaŋ nami dimɛ.”

Nialiŋ si pɔ vaaŋ-la nyia wiaa a tigɛ Yesu lɛ

11 Haala-la si miira viiri, laali-yuoro-la fa si pɔ
bua-la, ba dɔŋsuŋ miira mu taŋ tuɔŋ a bula pi
nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ wii-la si
ŋaa.
12 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ ari J̱uu tiŋŋaa kuhiasiŋ hɔŋ a vuurɛ
wii-la ba si jaŋ ŋaa. Ba vuura di ba jaŋ joŋ

moribii-daŋ a kpal laali-yuoro-la fa si pɔ bua-la
aŋ bula piba a bul,
13 “Má bula pi niaa ari ma piŋ doŋ nɛ, aŋ ka u
haritooroo ku gaa a kuusi Yesu.
14 Di nii-la si hɔŋ kuori-baliŋ nyuŋ nɛ nii wiiŋ
deeŋ, la jaŋ bula pɛma lɛ ari ma bi wii cheye.
Wii-kala bi jaŋ walimɛma.”
15 Ŋii nɛ laali-yuoro-la fa si pɔ vaaŋ-la laa
moribie-la aŋ nyia wiaa ari nialiŋ si kpu pusuŋ
pipi Wia kuhiasiŋ fa si bula piba di ba ŋaa.
Wii-la Ju̱u tiŋŋaa fa si nyia teeli leriŋ kala a kaa
kɔ ari jiniŋ.

Yesu kɛŋ u titia ku dagɛ u haritooroo
Maak 16.14-18; Luuk 24.36-49; Jɔɔŋ 20.19-23; Yesu naŋz. tiŋtiŋŋaa 1.6-8

16 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la fii ari kubala-la mu
Galilii tiŋteeŋ a jil peel-la nyuŋ, ari Yesu fa si
bul ŋii piba.
17 Ŋii nɛ ba nau dimɛ a chuɔlu, ama dɔŋsuŋ
bi laa dii.
18 Ŋii nɛ Yesu ku kpagɛba a bula piba a bul,
“Wia joŋ doluŋ kala a pimi nɛ Wia-jaŋ ari dunia
kala lɛ.
19 Má saa mu dunia sɛmɛ-na kala a bul mi
wiaa pi niaa a leŋ di ba ŋaa mi haritooroo a
foba Wii-chuɔlɛ liiŋ mi Nyimma ari u Bie ari u
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ.
20 Má dagɛba a leŋ di ba to wialiŋ kala mi si
bula pima di ma to. Mi jaŋ hɛ ma teeŋ bua-na
kala lɛ a kaa mumu dunia didɛriŋ.”

Yesu Kiristito Wu-Zɔŋŋɔɔ (Ghana)
Sisaala-Tumuluŋ NT Ghana

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Sisaala, Tumulung)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Jun 2026 from source files dated 29 Jan 2022
b3eb8618-120f-5a96-8c1c-1dbc16914330